

T. C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

HADİS BİLİM DALI

**ÜSÂME BİN ZEYD'İN HAYATI
VE RİVÂYETLERİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ahmed GÜNER

Danışman

Doç. Dr. Abdullah YILDIZ

ŞANLIURFA – 2016

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitümüz Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı 115202010 numaralı Ahmet GÜNER'in hazırladığı "Üsâme b. Zeyd'in Hayatı ve Rivâyetleri" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 20/09/2016 tarihinde, saat 14:00'te yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

20/09/2016

(Danışman)
Doç.Dr. Abdullah YILDIZ

Üye
Prof.Dr. Murat AKGÜNDÜZ

Üye
Doç.Dr. Recep TUZCU

Bu tezin Temel İslam Bilimler Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

1.../11/2016
Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı : Ahmet GÜNER
Öğrenci Numarası : 115202010
Enstitü Anabilim Dalı: Temel İslam Bilimleri
Programı : Hadis
Başlık : Üsâme b. Zeyd'in Hayatı ve Rivâyetleri

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen **Yüksek Lisans Tez** çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 112 sayfalık kısmına ilişkin, 10/08/2016 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 26'tır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç/dâhil
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç/dâhil

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

10/08/2016
Hazırlayan Öğrencinin
Ahmet GÜNER

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım 10/08./2016

Doç. Dr. Abdullah YILDIZ
Danışmanın Unvanı- Adı-Soyadı

ÖNSÖZ

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Allah'a hamd, Resûlune onun âl ve ashâbına salât ve selâm olsun.

İslâmın ikinci teşri' kaynağı olan sünnetin doğru anlaşılması ve sonraki nesillere aktarılmasında şüphehisiz sahâbîlerin rolü büyüktür. Çünkü onlar Resûlullah'tan (s.a.s.) sadır olan söz, fiil ve takrirlerin vahye dayalı olduğunu biliyor ve bunları muhafaza etmek için bütün gayretlerini kullanıyorlardı. Dolayısıyla denilebilir ki, Resûlullah'ı (s.a.s.) tanımak, Kur'ân ve hadisleri bilmekle birlikte sahâbîlerin hayatına da vâkıf olmayı gerektirir. Zira onlar, Resûlullah'ı (s.a.s.) bizzat görerek onu model almaya çalışmış, onun ahlâkıyla ahlâklanmaya gayret göstermiş, söz ve davranışlarında ona benzemeye çalışmışlardır. Onlardan kimi fıkhıta, kimisi hadiste, kimisi zühd ve takvâda ön plana çıkarken kimisi de Resûlullah'ın (s.a.s.) büyük ve eşsiz sevgisini kazanmakla temâyüz etmiştir.

İşte bu sahâbîlerden biri de Üsâme b. Zeyd'dir. O "el-Hibb İbnü'l-Hibb" (Sevgili ve Sevgilinin oğlu) lakabıyla meşhur olmuş ve Resûlullah'a (s.a.s.) yakınlığıyla bilinmiştir. İslâm kültürünün bir nevi temellerini oluşturan bu şahsiyetlerin incelenmesi ve rivâyetlerinin derli toplu olarak ortaya konulması, bu kültürün zenginliğini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Üsâme b. Zeyd'in Resûlullah'a (s.a.s.) yakınlığından ötürü olacak ki, onun en bariz rivâyetleri Hac'la ilgilidir. Bu rivâyetler gerek kendi döneminde gerekse sonraki dönemlerde ilim erbabı tarafından kabul görmüş ve mürâcaat edilen rivâyetler arasında yer almıştır.

Araştırabildiğimiz kadarıyla Üsâme b. Zeyd hakkında yapılmış detaylı bir çalışma bulunmamaktadır. Onun rivâyet ettiği hadisleri şerhedenlerin ve tabakât müelliflerinin temas ettikleri bilgilerin yanı sıra ansiklopedi maddelerinde bu büyük sahâbî hakkında yüzeysel bilgilere rastlanmaktadır. Özellikle Resûlullah'a (s.a.s.) çok yakın ve rivâyet ettiği hadisleri bizzat Resûlullah'tan (s.a.s.) işitmiş olan Üsâme b. Zeyd gibi büyük bir sahâbînin üzerine Türkiye'de müstakil ve geniş bir çalışmanın bulunmayışı, bizi bu konu üzerinde

yoğunlaşmaya sevketmiştir. Bu eksikliği gidermek maksadıyla çalışmamızı Üsâme b. Zeyd'in hayatı ve rivâyet ettiği hadisleri üzerinde yoğunlaştırdık.

Çalışmamızda özellikle Üsâme b. Zeyd'i tanıtan tabakât ve terâcim kitaplarından istifâde ettik. Ayrıca onun rivâyetlerini kitaplarında zikreden muhaddislerin eserleri ile ansiklopedi maddelerine başvurduk. Böylece Üsâme b. Zeyd'in hayatı ve hadis ilmindeki faaliyetlerini derli toplu olarak bir araya getirme imkânı bulduk.

Çalışmamızı giriş ve iki bölüm halinde ele aldık. Giriş'te; tezin konusu, amacı, önemi ve yöntemi ile ilgili kısa bilgiler vermeye çalıştık.

Birinci bölüm'de; Üsâme b. Zeyd'in hayatını ulaşabildiğimiz kaynaklardan geniş bir şekilde anlatmaya çalıştık. Soyu, ailesi, yetişmesi, savaşları, Resûlullah (s.a.s.) ile birlikteliği, vefâtı ve fitnelerden uzak duruşu hakkında bilgi verdik.

İkinci bölüm'de; Üsâme b. Zeyd'in hadisçiliğini ve rivâyetlerini inceleyip ilmî şahsiyeti üzerinde genişçe durduk. Ayrıca Üsâme b. Zeyd'in rivâyetlerini nakleden râvileri tanıtmaya çalıştık.

Sonuçta ise, çalışmamızdan elde ettiğimiz neticeleri kaydettik ve genel bir değerlendirme yaptık.

Hadis ilmi alanında yaptığımız çalışma ve araştırmalarda, özellikle bu çalışmamızın her safhasında bize yol gösteren ve yardımcı olan danışman hocam Doç. Dr. Abdullah YILDIZ'a, ayrıca fakülteden ilim ve tecrübelerinden istifâde ettiğim diğer hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Ahmed GÜNER

Ekim 2016

KISALTMALAR

- b. : İbn, bin
bkz. : Bakınız
bs. : Baskı
bt. : Bint
c.c. : Celle celâluh
çev. : Çeviren
h. : Hicrî
Hz. : Hazreti
M. : Miladî
ö. : Ölüm tarihi
r. anha: Radiyallahu anha
r.a. : Radiyallahu anh
s.a.s. : Sallallâhu aleyhi ve sellem
s. : Sayfa, sayfalar
t.y. : Basım tarihi yok
thk. : Tahkik eden
trc. : Tercüme eden
v. : Vefât
vb. : Ve benzeri, ve başkaları
y.y. : Basım yeri yok, yayımevi yok

ÜSÂME BİN ZEYD'İN HAYATI VE RİVÂYETLERİ

ÖZET

Bu çalışma, Üsâme b. Zeyd'in hayatını ve rivâyetlerini ele almaktadır. Bu sahâbînin rivâyetlerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma ile tekrarlarıyla beraber toplamda Üsâme b. Zeyd'in Buhârî'de on dört, Müslim'de on sekiz, Nesai'de yirmi bir, Ebû Dâvûd'da dokuz, Tirmizî'de altı, İbn Mâce'de sekiz, Dârimî'de dört olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde geçen rivâyetleri bulunduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üsâme b. Zeyd, Sahâbe, Hadis, Rivâyet.

THE LIFE AND NARRATIONS OF OSAMA BİN ZEYD

ABSTRACT

This study examines the life of Osama bin Zeyd and his narrations. It aims to find out his narrations.

The study has revealed that Osama bin Zeyd has the following number of narrations (with repetitions); fourteen in Bukhari, eighteen in Muslim, twenty one in Nasai, nine in Abu Dawud, six in Tirmidhi, eigh in Ibn Majah, fourteen in Darimî. It has also indicated that he has narrations in the musnad of Ahmad b. Hanbal.

Key Words: Osama bin Zeyd, Companion, Hadith, Narration.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	II
KISALTMALAR.....	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLO LİSTESİ.....	X

GİRİŞ

1. Araştırmanın Önemi.....	1
2. Araştırmanın Amacı.....	1
3. Araştırmanın Metodu.....	1

1. BÖLÜM

ÜSÂME B. ZEYD'İN HAYATI

1.1. Adı ve Nesebi.....	3
1.2. Doğumu	3
1.3. Ailesi	4
1.4. Üsâme b. Zeyd ve Güzel Ahlâkı	6
1.5. Üsâme b. Zeyd'in Peygamber'e (s.a.s.) Yakınlığı	6
1.6. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Üsâme b. Zeyd'e Olan Muhabbeti	8
1.7. Hulafâ-i Raşîdin'in Üsâme b. Zeyd'e Verdikleri Değer	9
1.8. Üsâme b. Zeyd'in Katıldığı Savaşlar	10
1.9. Üsâme b. Zeyd'in Pişmanlığı.....	12
1. 10. Üsâme b. Zeyd'in Orduya Komutanlık Yapması.....	12
1.11. Üsâme b. Zeyd'in Fitneden Uzak Durması	14

1.12. Üsâme b. Zeyd'in Hz. Peygamberin Sünnetine Bağlılığı.....	15
1.13. Vefâtı.....	15

2. BÖLÜM

ÜSÂME B. ZEYD'İN RİVÂYETLERİ

2.1. Yolculukta İki Vakit Namazın Birleştirilmesi.....	17
2.2. Yolculukta Aceleci Olmamak.....	21
2.3. Alışverişe Faiz Bulaşma Durumu.....	24
2.4. Pazartesi ve Perşembe Günleri Oruç Tutmak.....	30
2.5. “Lâ İlâhe İllalâh” Diyen Birini Öldürmek.....	34
2.6. Erkekler İçin En Büyük Tehlike.....	37
2.7. Gelecekte Fitneler Artacak.....	38
2.8. Mirâs.....	40
2.9. Tâun Hastalığı.....	44
2.10. Kâ'be'nin İçinde Namâz Kılmak.....	50
2.11. Hastaları Ziyaret Etmek.....	55
2.12. İbadet Eden Biriyle Alay Etmek.....	60
2.13. Gebelikte Cinsel İlişki Zararlı mıdır?.....	61
2.14. Abdest Nasıl Alınır?.....	63
2.15. Evlerde Köpek Ve Heykel Bulundurmak.....	66
2.16. Kabirleri Camiye Çevirmemek.....	67
2.17. Musibetlere Karşı Sabretmek.....	68
2.18. Gözyaşı Rahmettir.....	71
2.19. Resûlullah (s.a.s.) En Çok Kimi Seviyor.....	72
2.20. Cennete En Çok Kimler Girecek.....	75
2.21. İlmiyle Amel Etmeyenler.....	77

2.22. Savaşta Saldırı Zamanı	80
2.23. Kadınların Giyimine Dikkat Etmeleri	81
2.24. Resûlullah'ın (s.a.s.) Çocuklara Olan Sevgisi	83
2.25. Vustâ Namâzı Hangisidir?	85
2.26. Duâ'da Elleri Kaldırmak.....	87
2.27. Kan Vermek Orucu Bozar mı?.....	88
2.28. Cennetin Özellikleri	89
2.29. Tek Başına Bir Ümmet Olan Şahıs	90
2.30. Bize İyilik Yapan Birine Duâ Etmek	93
2.31. Cebrail'in (a.s) Bir Sahâbî Şeklinde Gelmesi.....	94
Tablo 1.....	96
Tablo 2.....	97
SONUÇ	100
KAYNAKÇA	102

TABLO LİSTESİ

Sayfa Numarası

Tablo 1. Kütüb-i Tis'a'daki Rivâyetlerin Konu ve Kaynak Dağılımı	97
Tablo 2. Araştırmada Esas Alınan Rivâyetlerin Değerlendirilmesi.....	98

GİRİŞ

1. Araştırmanın Önemi

Hadislerin doğru bir şekilde muhafaza edilip gelecek nesillere aktarılması için bu hadisleri bize aktaran sahâbîlerin hayatlarının dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekir. Bu nedenle sahâbîlerin hayatlarını ve rivâyetlerini incelemek, yaşadıkları asrın ilim anlayışına rivâyetleriyle yön veren bu sahâbîlerin hadisleri nakletmek için yaptıkları çalışmaları öğrenmek ve aynı zamanda rivâyetlerini nakleden râvîlerin hayatlarını araştırıp cerh ve ta'dîl yönlerini tespit etmek, İslâm kültürünün zenginliğini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

İslâm dünyasında hadis ilminin rivâyet edilmesi ve yorumlanmasına yön vermiş olan sahâbîler arasında özellikle menâsikle ilgili rivâyetleriyle temâyüz eden Üsâme b. Zeyd'in önemli bir rolü olduğu açık bir gerçektir.

2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmamızın temel amacı, I/VII. asırda Mekke, Medine, Şam vb. şehirlerde yaşamış, Resûlullah'ın (s.a.s.) sevgisini kazanan ve ona yakınlığıyla temâyüz eden güzîde sahâbî Üsâme b. Zeyd'i tanıtmak, onun hadis ilmindeki yerini belirlemek ve hadis ilmine hizmetlerini ortaya koymaktır. Buradan hareketle Üsâme b. Zeyd'in kimliği ve kişiliğini tanıtmak ve buna paralel olarak da naklettiği rivâyetleri tespit etmek, bu rivâyetleri ilim, kültür ve medeniyet mirâsı olarak gelecek nesillere aktarmak ve bu çalışmayla dini ilimlere katkıda bulunabilmek için konu olarak ele aldık.

3. Araştırmanın Metodu

Tez konumuz, biyografi ve rivâyetler çalışması olduğu için, ilk olarak Üsâme b. Zeyd hakkındaki bilgileri özellikle terâcim ve tabakât kitaplarından tespit etmeye çalıştık. Bunu yaparken genellikle ilk kaynaklara başvurduk. Daha sonra da Üsâme b. Zeyd'in rivâyetlerini kitaplarında zikreden müelliflerin eserlerinden yararlandık. Dipnotlarda müellif ve eser isimlerini mümkün olduğunca kısalttık. İsimleri mümkün mertebe okunuşlarına uygun şekilde yazmaya çalıştık.

Çalışmamız, Üsâme b. Zeyd'in hayatı ve rivâyetleri olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Üsâme b. Zeyd'in nesebi, künyesi, ailesi, doğumu, hayatı ve şahsiyeti incelenirken biyografi ve tarih kaynaklarından, kimi yerlerde ise hadis kaynaklarından istifâde edilmiştir. Bu kaynaklar, dipnotlarda kronolojik bir şekilde gösterilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, onun doğumundan önce annesi Ümmü Eymen ve babası Zeyd b. Hârise'den de kısaca bahsettik, çünkü ikisi de Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatında önemli yer edinmiş kimselerdir.

İkinci bölümde ise Üsâme b. Zeyd'in hadisçiliği, râvileri ve rivâyetleri işlendi. Konu ile ilgili hadis kaynaklarından istifâde edildi. Rivâyetlerin tahrir ve tercümesi yapıldı. Kütüb-i Tis'a eserleri esas alınarak yapılan bu çalışmanın dipnotunda eserler kronolojik olarak sıralandı. Rivâyetlerde ikinci râvi'den sonra, râvi ismi değişmesi veya hadis metninde önemli bir değişiklik olması durumunda yeni bir hadis olarak gösterildi. Râviler tanıtılırken biyografi ve tabakât eserlerinden istifâde edildi.

Üsâme b. Zeyd'in hayatı ve şahsiyeti başlıklarında daha çok, İbn Sad'ın (v. 230/845) *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*; İbn Abdîberr'in (v. 463/1071) *el-İstiâb fi-Ma'rifeti'l-Ashab*; İbn Esîr'in (v. 630/1233) *Üsdü'l-Ğâbe fi Ma'rifeti's-Sahâbi ve el-Kamil fi't-Tarih*; Mizzi'nin (v. 742/1338) *Tehzîbü'l-Kemâl fi-Esmâi'r-Ricâl*; Zehebî'nin (v. 748/1347) *Siyer-i A'lami'n-Nübelâ*, İbn Hacer'in (v. 852/1448) *el-İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe ve Takrîb'üt-Tehzîb*; Muhammed Rızâ'nın (v. 1369) *Muhammed Resûlullah* adlı biyografik eserlerinden istifâde edilmiştir.

İkinci bölümde, ise İmam Malik'in (v. 179/795) *Muvattâ'i*, Ahmed b. Hanbel'in (v. 241/855) *Müsned'i*, Dârimî'nin (255/869) *Sünen'i*, Buhâri'nin (v. 256/870) *Sahih'i*, Müslim'in (v. 261/875) *Sahih'i*, İbn Mâce'nin (v. 273/886) *Sünen'i*, Ebû Dâvud'un (v. 275/888) *Sünen'i*, Tirmizî'nin (v. 279/892) *Sünen'i*, Nesâî'nin (v. 303/915) *Sünen'i* ve *es-Sünen'i Kübrâ* adlı eserlerinden yararlanılmıştır.

Râvilerin tanıtımında ise, İbn Sa'd'ın *Tabakâtı*; Mizzi'nin *Tehzîbü'l-Kemâl*; İbn Hacer'in *Takrîbü't-tehzîb* vb. ricâl kitaplarından istifâde edilmiştir.

1. BÖLÜM

ÜSÂME B. ZEYD'İN HAYATI

1.1. Adı ve Nesebi

Üsâme b. Zeyd'in, nesebi ve soy şeceresi şöyledir: Üsâme b. Zeyd b. Hârise b. Şurâhîl b. Abdu'l-uzzâ b. İmr-i Kays b. Âmir b. Nu'man b. Âmir b. Abdivüdd b. Avf b. Kinâne b. Avf b. Üzrete b. Zâdü'l-Lât b. Rûfeyda b. Sevr b. Kelb.

Künyesi, Ebû Muhammed'tir. Ancak Ebû Zeyd, Ebû Yezîd ve Ebû Hârice gibi farklı künyelerle hitâp edilmiştir.

Kendisine verilen lakap ise şöyledir: Resûllullah (s.a.s.) tarafından kendisi ve babası çok sevildikleri için "el-Hib İbnü'l-Hib" -yani Allah Resûlunun (s.a.s.) en çok sevdiği kişi ve en çok sevdiği kişinin oğlu- denilmiştir.¹

1.2. Doğumu

Üsâme b. Zeyd, hicretten sekiz yıl önce M. 614'te Mekke'de doğdu.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.), etrafındaki sahâbîlere "Kim cennet hanımlarından biriyle evlenmek isterse Ümmü Eymen ile evlensin" buyurması üzerine Zeyd b. Hârise herkesten önce davrandı. Ümmü Eymen kendisinden yaşca büyük olmasına rağmen onunla evlendi. Hz Peygamber (s.a.s.) teşviki ile kurulan bu evlilikten bir yıl sonra hicretten sekiz yıl önce M. 614'te Üsâme b. Zeyd Mekke'de dünyaya geldi.²

¹ İbn Asâkir, Takıyyuddîn Ebû'l-Kasım Ali b. Hasen b. Hibetullah, *Târîh-u Dımaşk*, thk: Amr b. Ğarâme el-Amravî, 1. Baskı, Dımaşk, Dâru'l-Fikr, 1995, c. 43, s. 531; Hatîb el-Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Ali b. Sâbit, *Târîh-u Bağdâd*, 1. Baskı, Beyrut, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 2001, c. 13, s. 133; İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî', *et-Tabâkâtu'l-kebir*, thk: Ali Muhammed, 1. Baskı, Kahire, Mektebetu'l-Hancî, 2001, c. 4, s. 57; İbn Abdilberr, Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah el-Kurtubî, *el-İsti'âb fî marifeti'l-ashâb*, 1. Baskı Ürdün, Dâru'l-A'lam, 2002, s. 46; İbnu'l-Esîr, İzzuddîn Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed eş-Şeybânî, *Üsdü'l-ğabe fî ma'rifeti's-sahâbe*, thk: Ali Muhammed Muavvid, Adil Ahmed Abdü'l-mevcud, Beyrut, Dâru'l-kutûbi'l-ilmîyye, 1996, c. 1, s. 195.

² İbn Sa'd, c. 3, s. 43; İbn Abdilberr, s. 244.

1.3. Ailesi

Üsâme (r.a.) Hz. Peygamber'e (s.a.s.) yakınlığı ile bilinen ve onun hane-i saâdetinde yaşama bahtiyarlığına mazhar olan bir ailede yetişmiştir. Ailesini burada kısaca tanıtalım.

Babası: Zeyd b. Hârise b. Şurâhîl, Hatice'nin (r.anha) kölesiydi. Zeyd (r.a.), daha küçük yaşlarda iken babasıyla birlikte dayılarını ziyarete giderken yolda eşkiyaların saldırısına uğradı. Küçük yaşta esir alınarak köle pazarında köle olarak satıldı.³ En sonunda da Peygamberimiz'in (s.a.s.) sevgili eşi Hatice'ye hediye edildi. Hatice de (r.anha) Peygamberimiz (s.a.s.) ile evlenince, Zeyd'i kendisine hediye etti. Hz. Peygamber (s.a.s.) ise onu kendi evladı gibi sevdi. O kadar ki, ileride sahâbîler arasında *Hibbü'r-Resûl* (yani Resûlullah'ın (s.a.s.) en çok sevdiği kişi) diye çağrılacaktı. Zeyd'i arayan babası ve amcaları, yıllar sonra onun Mekke'de olduğunun haberini aldılar ve onu almak için Mekke'ye geldiler. O, anne babasıyla gitmek yerine köle de olsa Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanında kalmayı tercih etti. Resûlullah (s.a.s.) buna karşılık onu azâd edip evlât edindi.⁴

Annesi: Ümmü Eymen, asıl adı Bereke'dir. Resûlullah'ın (s.a.s.) babası Abdullah'ın câriyesi ve aynı zamanda Peygamberimizin dadısı idi,⁵ Resûlullah (s.a.s.) altı yaşında annesini kaybedince uzun bir süre Ümmü Eymen ona annelik yaptı. Hz. Peygamber de onu bir köle olarak değil bir anne olarak gördü ve ona, "sen benim annemden sonra annemsin" buyurmuşlardır.⁶

Ümmü Eymen, acı ve tatlı günlerinde sürekli Resûlullah (s.a.s.) yanında bulundu, Hz. Peygamber (s.a.s.), Hatice (r.anha) validemizle evlendiğinde onu azâd etti. Bundan sonra Ubeyd b. Zeyd ile evlenip Medine'ye yerleşti ve orada Eymen adında bir oğlu oldu. Ancak eşi Ubeyd vefat edince, oğlu gibi gördüğü Resulullah'ın (s.a.s.) yanına döndü.⁷

³ İbn Abdilberr, s. 46.

⁴ İbn Sa'd, c. 3, s. 40; Muhammed Rızâ, *Muhammed Resûlullah*, Beyrut, Dârü'l-İhya Kütüb'il-Arabiyye, 1966, s. 76.

⁵ İbn Abdilberr, s. 46; İbnu'l-Esîr, c. 1, s. 195.

⁶ İbnu'l-Esîr, c. 7, s. 291.

⁷ Hilal Çelikkol Kara, *Üsâme b. Zeyd*, İstanbul, Nesil Matbaacılık, 2011, s. 8.

Ümmü Eymen Mekke'ye döndükten sonra ilk Müslümanlar arasında yer aldı. Resûlullah (s.a.s.), onun dul ve kimsesiz kalmasına razı olmadı. Bunun üzerine bir gün etrafındaki sahâbelere “Kim cennet hanımlarından biriyle evlenmek isterse Ümmü Eymen ile evlensin” buyurdu. Zeyd b. Hârise herkesten önce davrandı. Ümmü Eymen kendisinden yaşca büyük olmasına rağmen onunla evlendi.⁸

Üsâme (r.a.), annesini çok severdi öyleki, her arzusunu yerine getirmeye çalışırdı. Osman (r.a.) döneminde hurma çok pahalıydı. Bir hurma ağacı bin dirhem değerinde olmuştu. O sırada Üsâme (r.a.) bir hurma bahçesine gitti ve bir hurma ağacını kesti. İçinden hurma ağacının özünü çıkararak annesine götürdü. Onu görenler; bir hurma ağacı bin dirhem kadar değerli olmuşken niçin öyle yaptın ki, diye serzenişte bulundular. Üsâme de annem ben den hurma özü istedi. Ben de annemin istediği her şeyi, gücümün yettiği kadarı ile yerine getireceğim dedi.⁹

Eşleri ve çocukları: Üsâme b. Zeyd (r.a.) farklı zamanlarda altı hanımla evlilik yaptığı belirtilmiştir.

1. Hint bt. el-Fake b. Muğire ile evlenmiştir.
2. Dürre bt. Adiy ile evliliğinden Muhammed ve Hind adında iki çocuğu doğdu.
3. Berze bt. Rıb'ı'den de Hasan ve Hüseyin isimli iki çocuğu oldu.
4. Ümmü'l-Hakem bt. Utbe ile evlenmiştir.
5. Bint Ebî Hemdân es-Sehmi ile de evlilik yaptı. – Araştırabildiğimiz kadarıyla – bu eşinin adı hakkında bir bilgiye rastlamadık.
6. Fatıma bt. Kays

---

⁸ İbn Sa'd, c. 3, s. 43; İbn Abdilberr, s. 244.

⁹ İbn Sa'd, c. 4, s. 65; Çelikkol Kara, s. 90.

Fatıma bt. Kays'ın (r.anha) Üsâme ile evlenmesi Resûlullah'ın (s.a.s.) tavsiyesi sonucu olmuştur.¹⁰ Nitekim eşinden ayrılan Fatıma bt. Kays'e, Muâviye ve Ebû Cehm talip oldu. Fatıma hatun da efendimiz'e (s.a.s.) gelerek onunla istişârede bulundu. Hz. Peygamber de; (s.a.s.) "Muâviye, fakir biridir, hiç malı yok; Ebû Cehm ise serttir sopasını omuzundan indirmez." buyurarak, Üsâme b. Zeyd ile evlenmesini tavsiye etti. Fatıma bt. Kays (r.anha)'nın ailesi önceleri, Üsâme ile evlenmesine sıcak bakmadılar. Ancak Fatıma hatun Allah Resûlu'nun (s.a.s.) tavsiyesine uyarak Üsâme b. Zeyd ile evlendi. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) tavsiyesi ve bereketiyle Üsâme ve Fatıma (r.a.) mutlu bir yaşam sürdüler. Bu evliliklerinden Cübeyr, Zeyd ve Aişe adında üç çocukları doğdu.¹¹

1.4. Üsâme b. Zeyd ve Güzel Ahlâkı

Üsâme (r.a.) siyah tenli, yassı burunlu, iffetli, takva sahibi, mütevâzî, ihlâslı, hak bildiği şeyi hiç çekinmeden söyleyen, açık sözlü, mert bir kimseydi. Ayrıca onun, keskin bir zekâsı, olağan üstü bir cesâreti, işleri yoluna koyacak tam bir bilgisi vardı. Bayağı şeylerden tiksinen, temiz, dürüst, namuslu, insanlar tarafından sevilen, dost edilen ve dostluk kurulabilen, Allah'ın sevdiği dindar ve takvâlı birisiydi.¹²

O, kötü söz söylemekten sakınır, yanında kötü söz konuşulduğunda ise oradan hemen uzaklaşırdı. Bir gün Resûlullah'ın (s.a.s.) kabrinin yanında namaz kılarken Mervân geldi, onun bu hareketinden dolayı onu kınayarak hakarete varan kelimeler sarfetti. Üsâme (r.a.) ise; Ey Mervân! Sen nezâketsiz birisin, çirkin sözler konuşuyorsun, Hz. Peygamber (s.a.s.) "Allah çirkin sözlere de, onları söyleyenlere de kızar" buyurdu diyerek Mervân'ın yanından uzaklaştı.¹³

1.5. Üsâme b. Zeyd'in Peygamber'e (s.a.s.) Yakınlığı

Hız. Peygamber'in (s.a.s.) risâlet vazifesinden sonra dünyaya gelen Üsâme b. Zeyd, Efendimizin evinde O'nun terbiyesi altında ve İslâm'ın

¹⁰ İbn Sa'd, c. 4, s. 66.

¹¹ İbn Abdilberr, s. 929; İbnu'l-Esîr, c. 7, s. 225; Çelikkol Kara, s. 52.

¹² ez-Zehabî, Şemsuddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Osman, *Tehzibu siyer'i-a'lam'in-nübelâ*, thk: Şuayb el-Arnaûd 1. Baskı, Beyrut, Müessesetü'r-Risâle, 1991, c. 1, s. 76.

¹³ İbnu'l-Esîr, c. 1, s. 196; Çelikkol Kara, s. 90.

merkezinde büyüdü. Böylece İslâm dininden başka hiç bir dinle tanışmadı. Ancak bu meziyetlerle beraber çok küçük yaşlarda yani üç yaşında iken müşriklerin zulüm ve baskılarından nasibini aldı. Müslümanlara uygulanan üç yıllık boykotta o da aç ve susuz kaldı. Resûlullah (s.a.s.) ve babasının Taif yolculuğuna tanıklık etti.¹⁴ O, henüz sekiz (dokuz) yaşlarında iken annesi, babası ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) aile fertleriyle birlikte Medine'ye hicret etti ve hayatına Medine'de devam etti. Efendimizin yanında onun terbiyesi altında büyüyen Üsâme (r.a.), her gün Resûlullah'a (s.a.s.) daha fazla bağlanıyor ve onun hizmetinde bulunuyordu.

Üsâme (r.a.), artık Hz. Peygamber'e (s.a.s.) çok yakın biriydi öyle ki seferlerde Resûlullah (s.a.s.) onu bineğinin terkesine alırdı. Mekke fethinde (8/630) Hz. Peygamber ile birlikte yolculuk yapmış ve Resûlullah (s.a.s.) onu terkesine almıştı. Hüneyn Gazvesi'nde (8/630) Resûlullah'ın (s.a.s.) etrafında kalan çok az sayıdaki sahâbî arasında yer aldı. Vedâ haccı esnasında Bilâl-i Habeşî ile birlikte Hz. Peygamberin yanında idi. Onlardan biri Resul-i Ekrem'in devesinin yularını tutuyor, diğeri elbisesiyle gölge yaparak onu güneşten koruyordu. Hz. Peygamber (s.a.s.) Kâ'be'nin içine girip namaz kıldığında da, Üsâme b. Zeyd (r.a.) onunla birlikteydi.¹⁵

Münâfikların, Aişe'ye (r.anha) iftira attığı günlerde, (ifk olayı 5/627) Hz. Peygamber (s.a.s.) birçok kişiyle istişâre etmişti. İstişâre ettiği kişilerden biri de Üsâme b. Zeyd'di. Üsâme (r.a.), Aişe (r.anha) hakkında, Ya Resûlullah o senin ailendir. Biz onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyoruz. Onun hakkında söylenenler yalan ve iftirâdır dedi.¹⁶

Peygamber (s.a.s.) vefât ettiğinde, Üsâme (r.a.) Ali b. Ebû Talib ile birlikte Resûlullah'ın (s.a.s.) yıkanıp kefenlenmesiyle ilgilendi.

---

¹⁴ İbn Sa'd, c. 4, s. 57; Çelikkol Kara, s. 12.

¹⁵ İbn Sa'd, c. 4, s. 59.

¹⁶ Muhammed Rızâ, s. 224.

1.6. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Üsâme b. Zeyd'e Olan Muhabbeti

Resûlullah (s.a.s.), Üsâme'nin babası Zeyd b. Hârise'yi ve annesi Ümmü Eymeni sevdiği gibi onu da çok seviyordu. Ona olan sevgisini bazen şöyle dile getiriyordu: "Muhakkak ki Üsâme b. Zeyd en çok sevdiğim insanlardan biridir."¹⁷

Efendimizin (s.a.s.) onlara olan sevgisini gören sahâbîler, Zeyd b. Hârise'ye (r.a.) el-Hibb (sevgili) ve Hibbû'r-Resûl, (Resûlullah'ın sevgilisi) Üsâme b. Zeyd'e de (r.a.) "el-Hibb İbnü'l-Hibb" (Sevgili ve Sevgilinin oğlu) lâkabını vermişlerdi. Sahâbîler, Üsâme'ye bu lâkabı vermekte mübalâğa etmemişlerdi. Çünkü Resûlullah (s.a.s.) onu bütün dünyanın gıpta edeceği bir şekilde seviyordu. Üsâme'nin yaşı Resûlullah'ın (s.a.s.) torunu ve Fâtıma'nın oğlu Hasan'ın yaşına yakındı.

Hasan (r.a.); beyaz, parlak yüzlü ve son derece güzeldi. Dedesi Resûlullah'a (s.a.s.) çok benzerdi. Üsâme ise; siyah tenli ve yassı burunluydu. Habeşli annesine çok benzerdi. Fakat Resûlullah (s.a.s.) sevgi yönünden ikisini ayırdetmezdi. Resûlullah (s.a.s.), Üsâme'yi bir dizine alır, Hasan'ı da diğer dizine koyar, sonra da ikisini göğsüne basar ve şöyle duâ ederdi: "Allahım ben bunlara merhamet ediyorum, sen de merhamet et! Allahım ben onları seviyorum sen de onları sev."¹⁸

Bir defasında, Üsâme'nin ayağı kapının eşiğine takılıp düştü. Alnı yarılmış ve yarasından kan akmıştı. Onun bu halini gören Allah Resûlü (s.a.s.) hemen Aişe'den (r.anha), Üsâme'nin yüzünü temizleyip silmesini istedi. Ancak Aişe (r.anha) ağır davranıp biraz tereddüt etti bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) kalkıp Üsâme'nin yanına gitti. Alnındaki yarığı emmeye başladı ve kanı tükürdü sonra da yüzünü yıkayıp temizledi. Daha sonra da Üsâme'nin gönlünü almak için tatlı ve şefkatli kelimeler sarfetti. Resûlullah: (s.a.s.) Ey Aişe "Şayet Üsâme (r.a.), bir kız çocuğu olsaydı onu güzelce giydirir, süsler ve sana verirdim" buyurdu.¹⁹

¹⁷ İbn Sa'd, c. 4, s. 57; İbn Abdilberr, s. 47; İbnü'l-Esîr, c. 1, s. 195.

¹⁸ İbn Sa'd, c. 4, s. 57; İbnü'l-Esîr, c. 1, s. 195.

¹⁹ İbn Sa'd, c. 4, s. 57; İbnü'l-Esîr, c. 1, s. 195.

Resûlullah (s.a.s.) Üsâme'yi küçükken sevdiği gibi genç iken de çok seviyordu.

Kureyş eşrafından Hâkim b. Hizâm, Resûlullah'a (s.a.s.) Yemen hükümdarlarından Seyf b. Zûyezen'e ait Yemen'den 50 dinara satın aldığı kıymetli bir elbiseyi hediye etmek istemişti. O sırada Hâkim müslüman olmadığı için, Resûlullah (s.a.s.) onun hediyesini kabul etmemiş, elbiseyi ondan parasıyla satın almıştı. Resûlullah (s.a.s.) o elbiseyi sadece bir Cuma günü giymiş sonra Üsâme b. Zeyd'e vermişti. Üsâme o elbiseyle, muhâcir ve ensara mensup akranları arasında dolaşmaya başlamıştı. Bu olay, Resulullah'ın (s.a.s.) ona ne kadar çok değer verdiğini göstermektedir.

Resûlullah'ın (s.a.s.), Üsâme'yi çok sevdiğini bilen bazı sahâbîler, bir kısım talepleri için onu aracı ve şefahtçı olarak gönderirlerdi. İslâm ordusu Mekke'de iken, Kureyşin ileri gelen ailelerinin hanımlarından Fatıma bt. Esed hırsızlık yaparken yakalandı. Bunun üzerine cezâsının affedilmesi için Üsâme'yi Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ricâcı ve şefâatçı olarak gönderdiler. Ancak Hz. Peygamber (s.a.s.) Üsâme'yi çok sevdiği halde bunu kabul etmemiş ve sahâbîlere şöyle buyurmuş: “Sizden önce yaşayan insanlar, halkın ileri gelenlerinden biri hırsızlık yaptığında onu affeder, cezâlandırmazlardı; sıradan biri yaptığında ise onu affetmeyip cezâlandırırıldardı. Bu şekilde yaptıkları için helâk oldular, Allah'a yemin olsun ki kızım Fatıma bile hırsızlık yapsa onu cezâlandırır ve elini keserdim.”²⁰

1.7. Hulafâ-i Raşîdin'in Üsâme b. Zeyd'e Verdikleri Değer

Ebû Bekr (r.a.), halife olduktan sonra Bizanslılarla harbetmek için orduya emir verdi. Ordu, genç komutanın idaresi altında hareket ettiğinde hayvan üzerindeki Üsâme'yi Resûlullah'ın (s.a.s.) halifesi yaya olarak uğurladı. Üsâme ona şöyle dedi: Ey Mü'minlerin halifesi! Vallahi ya sen hayvana bineceksin, ya da ben ineceğim. Ebû Bekir şöyle cevap verdi: Vallahi, ne sen ineceksin, ne de ben

---

²⁰ İbn Sa'd, c. 4, s. 60-64.

hayvana bineceğim. Bırak da Allah (c.c) yolunda bir müddet ayaklarım tozlansın. Buyurmuştu.²¹

Ömer (r.a.), divan teşkilatını kurup herkesin alacağı atıyye miktarını belirlerken Üsâme'ye oğlu Abdullah'a bağladığı aylıktan daha fazlasını bağlamıştı. Üsâme'ye beş bin (veya 4 bin) dirhem, kendi oğlu Abdullah'a ise iki bin (veya 3 bin 500) dirhem tahsis etmişti. Abdullah merak edip, babasına şöyle dedi: Babacığım! Sen Üsâme'ye dörtbin, bana da üçbin bağladın. Onun babası senden daha üstün değildi ve o da ben den üstün değildir? Ömer: (r.a.) Heyhat... Resûlullah (s.a.s.) onun babasını seninkinden daha çok severdi. Onu da senden daha çok severdi dedi. Bunun üzerine Abdullah İbn Ömer kendisine bağlanan aylığa razı oldu.

Ömer (r.a.), Üsâme b. Zeyd'le karşılaştığında şöyle derdi: “Merhaba komutanım.” Buna hayret eden birisini görürse şöyle derdi: “Resûlullah (s.a.s.) onu bana komutan tayin etmişti.”²²

Osman b. Affân'ında (r.a.) teveccühünü kazandı. Halife Osman (r.a.), ona iktâ' olarak bir parça arazi verdi, kendisini 654 yılında siyasi durum hakkında bir rapor hazırlamak üzere Basra'ya görevli olarak gönderdi.²³

Ali b. Ebû Talib (r.a.) ise onunla karşılaştığında ona hitâben: “Ey Üsâme! Biz seni kendimizden biri olarak görüyoruz²⁴ diye iltifatta bulunurdu.

1.8. Üsâme b. Zeyd'in Katıldığı Savaşlar

Bedir gazvesinde (2/624); Üsâme (r.a.), 12 yaşlarındaydı ve yaşının küçüklüğünden dolayı bu savaşa katılmadı.

Uhud gazvesinde (3/625); Üsâme (r.a.) 13 yaşlarındaydı ve bazı sahâbe çocukları ile Allah yolunda cihâd etmek isteyerek Resûlullah'a (s.a.s.) geldiler. Resûlullah (s.a.s.), onların bir kısmını kabul etti. Yaşları küçük olduğu için bir

²¹ İbn Sa'd, c. 4, s. 62.

²² İbn Sa'd, c. 4, s. 64; İbn Abdilberr, s. 46; İbnu'l-Esîr, c. 1, s. 195.

²³ İbn Sa'd, c. 4, s. 66; İbnu'l-Esîr, c. 1, s. 196.

²⁴ İbn Sa'd, c. 4, s. 66.

kısmını da geri çevirdi. Üsâme de geri çevrilenler arasında idi. Resûlullah'ın (s.a.s.) sancağı altında savaşamamanın üzüntüsüyle küçük gözlerinden yaş akıtarak geri dönmüştü.

Hendek gazvesinde (5/627); Üsâme (r.a.), 15 yaşlarındaydı ve yine bir grup sahâbe çocuğuyla birlikte gelip Resûlullah'ın (s.a.s.) kendisine izin vermesi için boyunu yüksek göstermeye çalışıyordu. Hz. Peygamber (s.a.s.) ona şefkat gösterip savaşa katılmasına izin verdi.²⁵ Böylece Üsâme (r.a.), daha 15 yaşındayken Allah yolunda cihâd için kılıç kuşanmış oldu.

Mekke fethinde (8/630); Üsâme, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile birlikte yolculuk yaptı, Resûlullah (s.a.s.) onu terkisine almıştı.

Huneyn gazvesi'nde (8/630); Müslümanlar mağlûp olduğunda Üsâme (r.a.), Resûlullah'ın (s.a.s.) amcası Abbas, amcasının oğlu Ebû Sûfyân ve altı sahâbî ile birlikte olduğu yerde kalmıştı. Resûlullah (s.a.s.), bu kahraman ve imanlı küçük toplulukla ashâbının yenilgisini zafere çevirmeye, müşrikler öldürür diye korkup kaçan müslümanları durdurmaya muvaffak olmuştu.²⁶

Mûte savaşında (7/629); yaşı 18 altında olmakla beraber Üsâme (r.a.), babası Zeyd b. Hârise'nin sancağı altında savaştı. Babasının yere yıkılışını gözleriyle gördü. Metanetinden hiç birşey kaybetmedi. Arkasından Ca'fer İbn-i Ebû Talib'in sancağı altında savaşmaya devam etti. O da yere yıkılınca, Abdullah b. Ravâha'nin sancağı altında savaşmaya devam etti. O da iki arkadaşına kavuşunca, Hâlid b. Velîd'in sancağı altında savaştı. Nihayet Hâlid, küçük orduyu Bizanslılar'ın pençelerinden kurtardı. Üsâme (r.a.), babası için Allah'tan ecir ve mükâfat dileyerek, pâk cesedini Suriye hududunda bırakıp, babasının üzerinde şehîd düştüğü ata binerek Medine'ye döndü. Üsâme gözyaşları içinde Resûlullah'ın (s.a.s.) huzuruna çıktı. Onun bu halini görünce Efendimiz de (s.a.s.) ağladı.²⁷

---

²⁵ İbn Sa'd, c. 4, s. 58.

²⁶ İbn Sa'd, c. 4, s. 59.

²⁷ İbn Sa'd, c. 4, s. 58.

1.9. Üsâme b. Zeyd'in Pişmanlığı

Üsâme b. Zeyd (8/630) Safer ayında, Galip b. Abdullah kumandasında Fedek civarında oturan Mürre kabilesi üzerine gönderilen 200 kişilik seriyyede yer aldı. Bu sırada Beni Mürre'nin müttefiki Cüheyne kabilesine mensup Mirdas b. Nühayk'i "Lâ ilâhe illallâh" dediği halde, gerçekte Müslüman olmadığını ancak ölüm korkusundan böyle söylediğini düşünen Üsâme (r.a.), onu öldürdü. Bunu duyan Resûlullah (s.a.s.) Üsâme'yi çağırıp "kalbini yarıp baktın mı?" buyurarak yanlış yaptığını belirtti. Üsâme böyle bir hata yaptığı ve Allah Resûlünü üzdüğü için kendisini affedememiş ve "keşke daha önce değil de bugün Müslüman olsaydım" demiştir.²⁸

1. 10. Üsâme b. Zeyd'in Orduya Komutanlık Yapması

Resûlullah (s.a.s.), (11/632) Safer ayında Bizanslılarla harbetmek üzere Üsâme b. Zeyd kumandasında bir ordu hazırlanması için emir verdi. Ebû Bekr, Ömer, Sa'd İbn-i Ebî Vakkâs, Ebû Ubeyde İbnu'l-Cerrah gibi önde gelen sahâbileri de onun emrine verdi. Üsâme (r.a.), orduya komutan tayin edildiği vakit henüz yaşı yirmiyi geçmemişti. Efendimiz (s.a.s.), ona atlarla Belka sınırlarına ve Bizans ülkesinden Gazze'nin yakınındaki Darum kalesine ayak basmasını emretti.

Bazı sahâbîler Resûlullah'ın, Ebû Bekir ile Ömer gibi büyük sahâbîlerin bulunduğu bir orduya, azâdli bir kölenin genç ve tecrübesiz oğlunu kumandan tayin etmesini eleştirmeye başlamıştı. Bunu duyan Allah Resûlu (s.a.s.) Mescid-i Nebevîye gitti. Onlara; itirazlarının yersiz olduğunu ve Zeyd b. Hârise'yi Müte savaşı için kumandan tayin ettiği günleri hatırlatarak "Daha önce onun babasını, kumandan tayin etmeme de karşı çıkmıştınız. Babası kumandanlığa nasıl layıkça oğlu da öyle layıktır." buyurdu.²⁹

Üsâme (r.a.), Medine'nin dışında Curf denilen yere karargâh kurdu. Ordu hazırlandığı sırada Resûlullah (s.a.s.) hastalandı. Hastalığı artınca, Resûlullah'ın

²⁸ Buhâri, Meğazi, 45; Müslim, İman 96.

²⁹ İbn Sa'd, c. 4, s. 61; İbnu'l-Esîr, c. 1, s. 197.

(s.a.s.) durumunun açığa kavuşmasını bekledi. Sonra komuta ettiği ordu hareket etmekten vazgeçti.³⁰

Üsâme (r.a.) şöyle anlatır: Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hastalığı artınca, yanına gitmişim. Benimle birlikte başkaları da vardı. Yanına girdiğimde, hastalığım şiddetinden susmuş olduğunu ve konuşmadığını gördüm. Resûlullah (s.a.s.) mübârek elini semaya kaldırdı, sonra benim üzerime koydu. Anladım ki, benim için duâ ediyordu.

Çok geçmedi, Resûlullah (s.a.s.) hayattan ayrıldı. Ebû Bekr'e (r.a.) biat edildi. Ebû Bekr (r.a.), Üsâme ordusunun hareket etmesini emretti. Ancak Ensar'dan bir grup bu ordunun hemen hareket etmemesi görüşünü ileri sürdü. Ömer İbnu'l-Hattâb'ın bu konuda Ebû Bekir ile konuşmasını isteyerek şöyle dediler: Hemen bizim tarafımızdan ona ulaştır: Bu işe, yaşı Üsâme'den daha büyük birisini tayin etsin. Ebû Bekir (r.a.), Ömer'den Ensar'ın bu görüşünü duyar duymaz, oturduğu yerden fırladı ve Ömer'in (r.a.) sakalından tutup hiddetle Ey Hattab oğlu! Onu Resûlullah (s.a.s.) tayin etti ve sen benden onu azletmemi istiyorsun. Vallahi böyle birşey imkasızdır, dedi.

Ömer (r.a.) halkın yanına dönünce ona ne yaptığını sordular. O da şöyle cevap verdi: Çekilin başımdan, sizin yüzünüzden Hz. Resûlullah'ın (s.a.s.) halifesinden azar işittim.³¹

Ordu, genç komutanın idaresi altında hareket ettiğinde, onu yaya olarak uğurlayan Ebû Bekr (r.a.) İslam fetihlerinin ruhunu yansıtan şu önemli konuşmayı yaptı: Dinini, üzerine aldığı emânetini ve işinin sonuçlarını Allah'a (c.c) havale ediyorum. Sana Resûlullah'ın (s.a.s.) emrettiğini, yerine getirmeni tavsiye ediyorum. Sonra da Üsâme'nin kulağına eğilip: Eğer bana Ömer'in yardım etmesini uygun görürsen, ona benim yanımda kalması için izin ver dedi. Bunun üzerine Üsâme (r.a.), Ömer'in (r.a.) kalmasına müsâade etti.³²

³⁰ İbn Hacer el-Askalânî, Ebû'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed, *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe*, Beyrut, Dârû'l-Kütub'i-İlmiyye, t.y., c. 1, s. 29.

³¹ İbn Sa'd, c. 4, s. 62.

³² İbn Sa'd, c. 4, s. 62.

Üsâme b. Zeyd, bu büyük orduyla yola çıktı. Resûlullah'ın (s.a.s.) kendisine emrettiği herşeyi yerine getirdi. Müslümanların atlarını Belka sınırlarına ve Filistin'deki Darum kalesine sürdü, müslümanların kalplerinden Bizans korkusunu attı. Böylece Suriye'yi, Mısır'ı ve Atlas okyanusuna kadar bütün Kuzey Afrika'yı fethetme yol açmış oldu.

Üsâme (r.a.) babasının üzerinde şehîd edildiği atına binerek, miktarı tahmin edilenden fazla ganîmet elde ederek döndü. Hattâ şöyle denilmiştir: Üsâme b. Zeyd'in ordusundan daha sağlam ve daha çok ganimet getiren ordu görülmemiştir. Bütün itirazlara rağmen o kritik dönemde Üsâme (r.a.) ordusunun Suriye'ye gönderilmesi çok yerinde bir karar olmuş. İslâm'a karşı cephe alan kabileler Müslümanların gücünü görerek ona göre hareket etmişlerdir. Ordu, Medine'ye geldikten sonra dinden dönenlere karşı savaşmak için Halid b. Velid'in peşinden Yemame'ye gönderilen Üsâme (r.a.), zafer elde edilinceye kadar halid ile birlikte orada mürtedlerle savaşmıştır.³³

1.11. Üsâme b. Zeyd'in Fitneden Uzak Durması

Üsâme (r.a.), Osman b. Affân (r.a.) döneminde ortaya çıkan fitne ve iç savaşlar sırasında, Resûlullah (s.a.s.) döneminde "Lâ ilâhe illâllah" dedikten sonra bir kişiyi öldürmüş olması ve bundan dolayı duyduğu pişmanlığın da etkisiyle "Müslümanlar arasında kan dökülmesinden çekiniyorum" diyerek tarafsız kaldı.³⁴

Ali (r.a.) döneminde müslümanların arasında ortaya çıkan fitnelere de uzak durdu. Öyle ki, bir gün, Ali (r.a.) ona; "Ey Üsâme biz seni kendimizden biri olarak görüyoruz. Niçin aramıza katılmıyorsun? Diye sordu. O da: Ey Ebe'l-Hasan! Vallahi sen bir aslanın ağzından içeri girsen (elini aslanın ağzına soksan), ben de hiç tereddüt etmeden ardından gelirdim. Ancak içinde olduğun bu duruma dâhil olamam çünkü bir kere "lâ ilâhe illâllah" diyen birini öldürdüm çok pişman

³³ İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-târih*, thk. Ebû'l-Fidâ Abdullah el-Kâdî, 1. Baskı, c. 11, Beyrut, Dâru'l-Kütüb'il-İlmiyye, 1987, c. 2, s. 200.

³⁴ İbn Sa'd, c. 4, s. 66; İbnu'l-Esîr, c. 1, s. 196.

oldum. Bir daha böyle bir şey yapmayacağıma dair Hz. Peygamber'e (s.a.s.) söz verdim dedi.³⁵

1.12. Üsâme b. Zeyd'in Hz. Peygamberin Sünnetine Bağlılığı

Üsâme (r.a.), Sünnete çok bağlıydı. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yaptığını gördüğü veya tavsiye ettiğini duyduğu davranışları büyük bir ehemmiyetle yapmaya çalışırdı. Bu duruma yaşının bir hayli ilerlediği vakitlerde de aynı hassasiyetle devam etmişti. Azâtlısı, Ömer b. Hakîm onunla yaptığı bir seferi anlatıyor ve diyor ki: Üsâme b. Zeyd'in yaşının bir hayli ilerlediği ve gücünün zayıfladığı bir vakitte Vadi'l-Kura'daki malını almaya gittik. Sefer esnasında oruçlu olduğunu anladım ve onun nafîle ibadetlerle kendisini fazla yormaması gerektiğini imâ ederek: Efendim! Seferdeyiz ve siz Pazartesi ve Perşembe günleri nafîle oruç tutuyorsunuz dedim. O büyük sahâbî de bana; Resûlullah'ı (s.a.s.) Pazartesi ve Perşembe günlerinde oruç tuttuğunu gördüğünü ve "İnsanların amelleri Pazartesi ve Perşembe günleri Allah'a arz olunur" derken işitiğini ve bundan çok müteesir olduğundan dolayı, zayıflamış ve güçsüz olduğu durumlarda bile orucu terketmeğidini ifâde etti.³⁶

1.13. Vefâtı

Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) yirmi seneye yakın ömürleri Resûlullah'ın (s.a.s.) efendimizin mübârek dizleri dibinde geçti. Resûlullah'ın (s.a.s.) dârı bekâya irtihâlden sonra da, emri bil-maruf ve nehyi anil-münker görevini ifâ etmek için bir süre Şam civarında bir beldede ikâmet etti. Daha sonra da Vadi'l-Kurâ'ya geçti, oradan da Medine'ye gitti.

Bu büyük sahâbî 54/673 veya 59/678 senesinde yaklaşık 66 yaşında, Muâviye'nin hilâfetinin sonlarına doğru, Medine'nin hemen dışında bulunan Cürf'ta vefat etti. Bu seçkin sahâbînin naâşı büyük bir kalabalıkla Medine'ye getirildi ve kılınan cenâze namazının ardından orada defnedildi.³⁷ Üsâme b. Zeyd hayatı boyunca Resûlullah'ın (s.a.s.) şahsına duyulan saygıdan dolayı

³⁵ İbn Sa'd, c. 4, s. 66.

³⁶ Ebû Dâvud, Siyâm, 60.

³⁷ İbn Sa'd, c. 4, s. 66; İbn Abdilberr, s. 47; İbnu'l-Esîr, c. 1, s. 196.

müslümanların saygı ve sevgisini görmüştür. Allah (c.c) bu büyük sahâbîye rahmet eylesin!

2. BÖLÜM

ÜSÂME B. ZEYD'İN RİVÂYETLERİ

Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) Resûlullah'tan (s.a.s.) doğrudan ve dolaylı olarak naklettiği, tarikleri farklı olan 164 rivâyeti bulunmaktadır. Kütüb-i Tıvî'ye'den araştırdığımız bu rivâyetleri 50 hadis hâlinde 31 konuda topladık. Ayrıca her hadisin tekrarlarına ilgili hadisten hemen sonra işaret ettik. Diğer versiyonlarını gösterdik, metin ve râvi farklılıklarını da dile getirip izah etmeye çalıştık.

Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) Resûlullah'tan (s.a.s.) rivâyet ettiği bu hadisler, muhtevâ olarak 31 ayrı konu başlığı altında verilmiştir. Bu konular edep, cihat, nikâh, mirâs gibi çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Ayrıca Üsâme (r.a.) Resûlullah'ın (s.a.s.) özel sevgisine mazhar olduğu için, Resûlullah'ın (s.a.s.) hac yolculuğunda onunla beraber yolculuk yapmış ve bu nedenle de rivâyetlerinin önemli bir kısmı menâsik konuları olmuşturmaktadır.

Çalışmamızda, Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) rivâyet ettiği hadislerin tek tek tahriçleri ve tercümeleleri yapılmıştır. Ayrıca hadislerin kaynaklarda dağılımı hususunda bazı tesbitlere yer verilmiş ve gerekli yerlerde izâhlar yapılmıştır.

Yine bu çalışmamızda; Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) rivâyetlerini nakleden râvilerin cerh ve ta'dîl açısından durumları incelenmiş, zayıf veya sikâ oldukları belirlenmiştir. İsimleri, künyeleri, rivâyetleri ve vefât tarihleri araştırılarak tesbit edilmiş ve bu bilgiler dipnotlarda zikredilmiştir. İsmi tekrarlanan râviler için isimlerinin ilk geçtiği dipnota işaret edilmiştir.

Ayrıca ilgili hadiste geçen râviler, senedin müntehâsından (sahâbîden) başlayarak ve kronolojik sıraya uygun olarak aynı dönemde yaşayanlar arasına (/) işâreti, ayrı dönemde yaşayanlar arasına da (→) işâreti koyarak dizelenmiştir.

2.1. Yolculukta İki Vakit Namazın Birleştirilmesi

1 — وَحَدَّثَنِي عَنْ مَالِكٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ كُرَيْبٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ: دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ عَرَفَةَ، حَتَّى إِذَا كَانَ بِالشَّعْبِ، نَزَلَ فَبَالَ فَتَوَضَّأَ، فَلَمْ يُسْبِعِ الْوُضُوءَ، فَقُلْتُ لَهُ: الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ: الصَّلَاةُ أَمَامَكَ، فَرَكِبَ، فَلَمَّا جَاءَ الْمُرْدَلِقَةَ،

نَزَلَ، فَتَوَضَّأَ، فَاسْتَسَنَّ الوُضُوءَ، ثُمَّ أَقِيمَتِ الصَّلَاةَ، فَصَلَّى الْمَغْرِبَ، ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ، ثُمَّ أَقِيمَتِ الْعِشَاءَ فَصَلَّاهَا، وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا شَيْئًا

Tercüme: Bana Malik, Musâ b. Ukbe'den, o İbn Abbas'ın Mevlâsı Küreyb'ten, o da Üsâme b. Zeyd'den işittiğini rivâyet etti. (Üsâme dedi ki:) Resûlullah (s.a.s.) Arafat'tan inerken Müzdelife'ye gelmeden dar bir yolda durdu, küçük abdestini (tuvaletini) yapıp abdest aldı. (başka zamanlarda aldığı abdestlere nazaran) tam ve kâmil bir abdest almadı. Bunun üzerine ben: Namaz mı kılacağız ya Resûlullah? Dedim. O, namaz ileride! Buyurdu. Bineğine binerek Müzdelife'ye kadar geldi. Orada inip abdest aldı, (bu sefer) tam ve kâmil bir abdest aldı. Sonra kâmet getirilip akşam namazını kıldı. Herkes devesi yanında çökmüş dururken, bu sefer yatsı için kâmet getirildi ve yatsı namazını da kıldılar. Akşamla yatsı arasında başka hiç bir namaz kılınmadı.³⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Küreyb³⁹ → Musâ b. Ukbe⁴⁰ → Malik

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Yolculukta, iki namazı birleştirmek ile ilgili olan bu hadisin senedinde yer alan Küreyb, ilgili hadisin diğer versiyonlarında ortak râvidir. Küreyb'den sonra Buhâri'de Muhammed b. Ebi Harmele, İsmâil b. Ca'fer ve Kuteybe;

³⁸ Malik b. Enes, *Muvattâ*, Hac, 909; ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21742, c. 36, s. 68; 21761, c. 36, s.94; 21814, c. 36, s. 142; 21831, c. 36, s. 152; 21832, c. 36, s. 153, 21749, c. 36, s. 79; 21790, c. 36, s. 125; 21765, c. 36, s. 99; Dârimî, *Menâsik*, 52; Buhâri, Hac, 93; Müslim, Hac, 279; Ebû Dâvud, *Menâsik*, 64; Nesâî, *Menâsik*, 207.

³⁹ Küreyb b. Ebi Müslim; (v. 98) el-Haşimî künyesi Ebû Rişdin, İbn Abbas'ın azâtlısı'dır. Üsâme b. Zeyd, Abdullah b. Abbas vb. sahâbîlerden rivâyette bulunmuş, ondanda İbrâhim b. Ukbe ve başka kişiler rivâyet etmiştir. Muhammed b. Sa'd, onun ikinci tabakadan ve sikâ olduğunu zikretmiş, Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onu sikâ olduğunu zikretmişlerdir. bkz. Mizzî Ebû'l-Haccâc Yusuf b. Zekî, *Tehzibu'l-kemâl fi esmâi'r-ricâl*, thk: Beşşâr Avvâd, 6. Baskı, 35 c., Beyrut, Müessestu'r-Risale, 1994, c. 24, s. 172.

⁴⁰ Musâ b. Ukbe b. Ebi Ayyâş el-Küreyşî; (v. 141) Küreyb ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Malik b. Enes ve başkaları rivâyet etmiştir. Nesâî, Ahmet b. Hanbel ve İclî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. bkz. Mizzî, c. 24, s. 115; İbn Hacer, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalani, *Takribu't-Tehzib*, Dar'ul-Asime, t.s. s. 983.

Müslim’de İbrâhim b. Ukbe, Züheyr,⁴¹ Yahyâ b. Âdem⁴² ve İshâk b. İbrâhim; Ebû Dâvud versiyonunda İbrâhim b. Ukbe, Züheyr, Ahmed b. Abdullah b. Yunus; Dârimî rivâyetinde İbrâhim b. Ukbe, Züheyr, Ebû Nuaym; Nesâî’de İbrâhim b. Ukbe, Abdullah, Hıbban ve Muhammed b. Hâtîm isimli râviler tariki ile gelmektedir.⁴³

Ahmed b. Hanbel’in Müsned’inde konuyla ilgili Üsâme’den gelen sekiz rivâyet bulunmaktadır. Beş tanesinin sened zinciri Küreyb’e kadar aynı tarikle gelmektedir. Küreyb’den sonra 21742 no’lu hadiste İbrâhim b. Ukbe, Züheyr b. Muâviye, ve Yahyâ b. Adem; 21761 no’lu rivâyette İbrâhim b. Ukbe, Muhammed b. İshâk, İbrâhim b. Sa’d ve Ya’kûb b. İbrâhim; 21814 no’lu hadiste Musâ b. Ukbe, Malik ve Ravh; 21831 no’lu rivâyette İbrâhim b. Ukbe, Süfyân ve Yahyâ; 21832 no’lu rivâyette İbrâhim b. Ukbe, es-Sevri, Ma’mer ve Abdurrezzâk isimli râviler tariki ile gelmektedir. İki rivâyette ise Küreyb’den önce İbn Abbas yer almaktadır. Sened’leri şu şekildedir; 21749 no’lu rivâyette İbn Abbas, Küreyb, İbrâhim b. Ukbe ve Süfyân 21790 no’lu rivâyette İbn Abbas Şu’be, İbn Ebi Zi’b, İbn Ebi Fûdeyk. 21765 no’lu rivâyette ise Üsâme’den sonra ismi zikrdilmeyen meçhul bir râvi yer almaktadır. Senedi şu şekildedir; Meçhul biri, Muhammed b. Münkedir, Amr b. As, Abdullah b. Vehb, Harûn b. Ma’ruf.⁴⁴

İlgili hadisin diğer versiyonlarındaki metin farklılıkları şu şekildedir. Rivâyette geçen بِالشَّعْبِ kelimesi yerine, Buhâri’de الشَّعْبُ الْأَيْسَرُ; Ebû Dâvud ve

⁴¹ İbrâhim b. Ukbe: b. Ebi Ayyâş el-Esedî el-Medenî: Urve b. Zübeyr, Kureyb ve başkalarından rivâyette bulunmuş. Ondanda Züheyr b. Muâviye, Süfyân es-Sevri, ve başka kişiler rivâyet etmiştir. Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir, altıncı tabakadandır. bkz. Mizzî, c. 2, s. 152; İbn Hacer, el-Askalâni, *Takrîbu’t-Tehzîb*, s. 112. Züheyr b. Muâviye b. Hudeyc, el-Cu’fi; (v. 173) Hafız ve hüccet biridir. Esved b. Kays, Ebû İshâk ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondan da Ebû Dâvud, Hasan b. Musâ el-Eşyeb, ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. bkz. Mizzî, c. 9, s. 421; İbn Hacer, *Takrîbu’t-tehzîb*, s. 342.

⁴² Yahyâ b. Âdem; (v. 203) künyesi Ebû Zekeriya el-Kufî’dir. İbrâhim b. Sa’d ez-Zührî ve başkalarından rivâyette bulunmuş, Ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. bkz. Mizzî, c. 31, s. 188; İbn Hacer, *Takrîbu’t-tehzîb*, s. 1047.

⁴³ Dârimî, Menâsik, 52; Buhâri, Hac, 93; Müslim, Hac, 279; Ebû Dâvud, Menâsik, 64; Nesâî, Menâsik, 207.

⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21761, c. 36, s.94; 21814, c. 36, s. 142; 21831, c. 36, s. 152; 21832, c. 36, s. 153, 21749, c. 36, s. 79; 21790, c. 36, s. 125; 21821, c. 36, s. 146; 21765, c. 36, s. 99.

Dârimî'de *الشَّعْبُ الَّذِي يُبِيحُ النَّاسُ فِيهِ لِلْمُعْرَسِ*; Ahmed b. Hanbel *Müsned'i* ve Müslim'de *فَصَلَّى الْمَغْرِبَ فِيهِ لِلْمُعْرَبِ* ifadeleri yer almaktadır. İlgili rivâyette geçen *فَصَلَّى الْمَغْرِبَ* cümlesi yerine, Ahmed b. Hanbel *Müsned'i*, Müslim, Dârimî ve Ebû Dâvud rivâyetlerinde *فَأَقَامَ الْمَغْرِبَ* ifadesi ile rivâyet edilmiştir.⁴⁵

İlgili hadisin içeriği (muhtevâsı) hakkında şu yorumlar yapılmaktadır:

1- Ebû Hanife ve Muhammed b. Hasan dediler ki: Bu durumda olan bir kişinin akşam namazını yatsıya ertelemesi vaciptir. Hatta yolda akşam namazını kılmış olsa dahi yatsı ile beraber iade etmesi gerekir.

2- Cem ve te'hir edilen namazlarda muvâlat (iki namazı peş peşe kılmak) vacip değildir. İki namaz arasına kısa bir fâsıla girebilir. Çünkü sahâbiler, iki namaz arasında develerini çöktürmüşler ama yüklerini çözmemişler.

3- Cem edilen namazların her biri için Şafii mezhebinde olduğu gibi, bir kâmet getirilmektedir. Ebû Hanife ise iki namaz için bir ezân ve bir kâmet olması gerektiğini söylemiştir.

4- İnsan kendinden daha faziletli birini, unutmuş olabileceğini düşündüğü için uyarabilir. Üsâme'nin, Peygamber'e (s.a.s.) *'الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ'* dediği gibi.

5- Namaz kılmasa dahi, abdest almanın bir çeşit ibâdet olduğu anlaşılmaktadır.

6- Seferde farz namazların sünnetleri kılınmaz. Çünkü *وَلَمْ يَصَلْ بَيْنَهُمَا* demiştir. İbn Battal, (v. 449/1057) Resûlullah'ın (s.a.s.) seferde bazen nâfileleri kıldığını zikretmiştir. İmam Şafii (v. 204/819) de te'hir edilen namazlarda nâfilenin caiz olduğu, takdim edilen namazlarda ise caiz olmadığına kâildir. Ebû Hanife (v. 204/819) ise cem edilen namazların arasında nâfilenin kılınmasının caiz olmadığı görüşündedir.

⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, 21742, c. 36, s. 68; Dârimî, Menâsik, 52; Buhâri, Hac, 93; Müslim, Hac, 279; Ebû Dâvud, Menâsik, 64; Nesâî, Menâsik, 207.

7- Üsâme Arafattan müzdelifeye yürüyerek değil, binek ile gelmiştir.

8- İmam Ebû Hanîfe'ye göre bu iki namazın cem edilmesinin gerekçesi hac ibâdetidir. İmam Şafii'ye göre ise gerekçesi yolculuktur.⁴⁶

Rivâyetle ilgili Şuayb el-Arnaûd, şu değerlendirmede bulunmuş: İsnâdı sahihtir tüm ricâlleri sikâ'dır, sahih⁴⁷ ve amel edilebilir bir hadistir.⁴⁸

2.2. Yolculukta Aceleci Olmamak

2 — حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَخْبَرَنَا قَيْسُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عَطَاءٍ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ،

عَنْ أُسَامَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَفَاضَ مِنْ عَرَفَةَ وَرَدِيْفُهُ أُسَامَةُ، فَجَعَلَ يَكْبُحُ رَاحِلَتَهُ حَتَّى أَنْ

ذَفَرَاهَا لَتَكَادُ أَنْ تَمَسَّ، وَرَبَّمَا قَالَ حَمَّادٌ: أَنْ تُصِيبَ، قَادِمَةَ الرَّحْلِ، وَهُوَ يَقُولُ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، عَلَيْنَكُمْ

بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ، فَإِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ فِي إِضَاعِ الْإِبِلِ»

Tercüme: Bize Affân, Hammâd b. Süleymân'dan, o Kays b. Said'den, o Atâ'dan, o İbn Abbas'tan, o da Üsâme'den rivâyet etti. (Dedi ki:) Resûlullah (s.a.s.) Arafat'dan inerken, Üsâme de onun redifi idi (terkisindeydi) ve Hz. Peygamber (s.a.s.) devesini yavaşlatmak için onu dizginliyordu, hatta hayvanın kulakları eyer'e değiyordu. Sonra da Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Ey insanlar! Vakar ve sukûnet içinde olun! İyilik deveyi (hızlı sürerek) helâk etmekte değildir.”⁴⁹

⁴⁶ Aynî, Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed, *Ümdu'tu'l-Kârî Şerhu Sahîhu'l-Buhârî*, 1. Baskı, c. 25, Beyrut, Dar'ül-Kutub'il-İlmiyye, 2001, c. 2, s. 393.

⁴⁷ Sahih Hadis: Adalet ve zabt sahibi râvilerin Muttasıl senedle rivâyet ettikleri şâz ve muallal olmayan hadistir. Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzheti'n-nazar fi tevdihi nühbeti'l-fiker*, Ankara, İ'tisam yayınları, 2016, s. 56; İsmâil Lütfü Çakan, *Hadis Usulü*, M,Ü İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 23. basım, İstanbul, 2010, s. 105.

⁴⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 69 (1 no'lu dipnot).

⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21756, c. 36, s. 90; ayrıca bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21803, c. 36, s. 134; 21834, c. 36, s. 153-154; 21793, c. 36, s. 127; 21760, c. 36, s. 92-93; 21812, c. 36, s. 140; Nesâî, Menâsik, 203.

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → İbn Abbas⁵⁰ → Atâ⁵¹ → Kays b. Sa'd⁵² → Hammâd b. Seleme⁵³ → Affân⁵⁴ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Seferde aceleci olmamak yani sukûnet ve vakar içinde yolculuğun yapılması gerektiğine işaret eden bu hadis, Nesâî versiyonunda, Atâ'ya kadar aynı tarikle; Atâ'dan sonra Hammâd b. Kays, İbrâhim b. Yunus b. Muhammed tarikiyle gelmiştir.⁵⁵

İlgili hadisin Ahmed b. Hanbel *Müsned*'inde geçen 21812 ve 21834 no'lu versiyonunda Mücahid, Amr b. Zerr ve Vekî; 21793 no'lu rivâyetinde Şa'bi, Ezrete, Katâde, Hammâd ve Abdüssamed; 21803 no'lu hadiste Hammâd'dan sonra Ebû Kamil; 21760 no'lu rivâyetinde Zübeyr, Ürve b. Zübeyr, Hişâm, İbn İshâk, İbrâhim ve Ya'kûp b. İbrâhim adlı râviler bulunmaktadır.⁵⁶ Aynı hadisin Nesâî'de geçen metninde: يَا أَيُّهَا النَّاسُ (Ey insanlar) yerine يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا (Ey iman edenler) denilmiştir.⁵⁷ Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde bulunan ilgili hadisin diğer metinleri ise mezkur hadisin bazı kısımlarını içermektedir.

⁵⁰ İbn Abbas; (v. 68)Abdullah b. Abbas b. Abdulmuttalip Hz. Peygamber (s.a.s)'in amcası Abbas'ın oğludur. Hicretten üç yıl önce Mekke'de doğmuş, Abadile diye şöhret bulan dört Abdullah'tan biridir. Resulullah (s.a.s)'in rivâyetleri yanında, babası Abbas ve başka sahabelerden rivâyette bulunmuş. Bkz. Mizzî, c. 15, s. 154; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 518.

⁵¹ Atâ b. Ebi Rebâh; (v. 114) künyesi Ebû Muhammed el-Mekkî'dir. Osman (r.a.) hilafeti döneminde doğmuş, Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyet etmiş. Hadiste de 'sikâ' 'fakîh' ve 'fadîl' terimleriyle ta'dil edilmiştir. Bkz. Mizzî, c. 20, s. 69; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 677.

⁵² Kays b. Sa'd el-Mekkî; (v. 117) İbn Hibbân onu es-sikâta zikretmiş, Ahmed b. Hanbel Yahyâ b. Maîn ve Ebû Zür'a onu Ta'dil etmiştir. Bkz. Mizzî, c. 24, s. 47; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 804.

⁵³ Hammâd b. Seleme b. Dinar el-Basrî; (v. 167) sikâ, Sebt lafızlarıyla ta'dil edilmiş. Bkz. Mizzî, c.7, s. 269; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 268.

⁵⁴ Affân b. Müslim b. Abdullah el-Bahilî; (v. 220) Künyesi Ebû Osman, es-Saffâr'dır. Şu'be ve başkalarından rivâyette bulunmuş, İclî onun sikâ olduğunu; Ebû Hâtem de hem sikâ hem de mutkin olduğunu belirtmişlerdir. H. 220'de vefat etmiştir. Mizzi, c. 20, s. 161; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 681.

⁵⁵ Nesâî, Menâsik, 203.

⁵⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21834, c. 36, s. 153–154; 21793, c. 36, s. 127; 21760, c. 36, s. 92–93.

⁵⁷ Nesâî, Menâsik, 203.

Rivâyetle ilgili Şuayb el-Arnaûd, hadisin isnadı sahih ve râvileri sikâ'dır. Değerlendirmesinde bulunmuştur.⁵⁸

3 — حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، حَدَّثَنِي أَبِي، قَالَ: سَأَلَ أُسَامَةَ، عَنْ سَيْرِ رَسُولِ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَأَنَا شَاهِدٌ، قَالَ: " كَانَ سَيْرُهُ الْعَتَقَ، فَإِذَا وَجَدَ فَجَوْهَةً نَصًّا،
وَالنَّصُّ: فَوْقَ الْعَتَقِ، وَأَنَا رَدِيئُهُ "

Tercüme: Bize Yahyâ b. Said, Hişâm'dan, o da babasından rivâyet etti. Dedi ki: Üsâme'ye, Resûlullah'ın (s.a.s.) Vedâ haccı yolculuğu soruldu. Ben de oradaydım. Üsâme dedi ki: "(Resûlullah s.a.s) sakin yürüyordu, (ön tarafta) bir boşluk gördüğünde orayı dolduruyordu. (yani biraz hızlanıyordu) Ben de onun terkisindeydim."⁵⁹

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → (Hişâm'ın) Babası⁶⁰ → Hişâm⁶¹ → Yahyâ b. Said⁶²
→ Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Nasıl yolculuk yapılması gerektiğine işaret eden bu rivâyeti İmam Malik Hişâm'dan rivâyet etmektedir. Buhâri versiyonunda, Yahyâ'ya kadar râvi değişmemiş, Yahyâ'dan sonra Muhammed b. Musennâ zikredilmiş; Müslim'de, Hişâm'dan sonra Hammâd b. Zeyd ve Ebû Rebî zikredilmiştir. Ebû Dâvud

⁵⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 90, (2 no'lu dipnot)

⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21783, c. 36, s. 117; ayrıca bkz. İmam Malik, *Muvattâ*, Hac, 888; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21833, c. 36, s.153; Dârimî, Menâsik, 51; Buhâri, Cihad, 136; Nesâî, Menâsik, 205; Müslim, Hac, 283; Ebû Dâvud, Menâsik, 64.

⁶⁰ (Hişâm'ın Babası) Urve b. Zübeyr b. Avvâm b. Huveylid el-Esedî; (v. 95) künyesi Ebû Abdullah el-Medenî'dir. Üsâme b. zeyd, Beşir b. Sa'd, Cabir b. Abdullah ve başkalarından rivâyette bulunmuş. sikâ, Fakîh, âlim kesir el-hadis, me'mun lafızlarıyla ta'dil edilmiş. Bkz. Mizzî, c. 20, s. 11; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 674.

⁶¹ Hişâm b. Urve b. Zübeyr b. Avvâm; (v. 145) künyesi Ebû Münzir'dir. Enes b. Malik ve Cabir b. Abdullah'ı görmüş, babası Urve b. Zübeyr ve başkalarından rivâyette bulunmuş. İbn Sa'd ve İclî onun sikâ, sebt ve Hüccet olduğunu söylemişler. Bkz. Mizzî, c. 30, s. 232; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 1022.

⁶² Yahyâ b. Said b. Ferruh el-Kettân; (v. 198) Hişâm b. Urve ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. Ebû Zür'a, Nesâî ve Ebû Hatîm onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 31, s. 329; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 1055.

versiyonunda, Hişâm'dan sonra Malik ve Kâ'nebi; Nesâî'de, Hişâm'dan sonra Yahyâ ve Yak'ûb b. İbrâhim; Dârimî versiyonunda ise Hişâm'dan sonra Hammâd b. Seleme ve Haccâc b. Minhal isimli râviler tarikiyle gelmiştir⁶³

Ahmed b. Hanbel, *Müsned*'inde geçen 21833 no'lu hadisi hocası Vekî'den rivâyet etmektedir.⁶⁴

Bu hadisin diğer versiyonlarının tümünde كَانَ سَيْرُهُ ibaresi yerine كَانَ يَسِيرُ denilmiş. *Muvattâ* rivâyetinde فَجْوَةٌ kelimesi yerine فَرْجَةٌ ibaresi yer almıştır. Dârimî'de ise فَإِذَا أَتَى عَلَى فَجْوَةٍ cümlesi yerine فَإِذَا وَجَدَ فَجْوَةً denilmiş, ayrıca: وَالنَّصُّ: فَإِذَا أَتَى عَلَى فَجْوَةٍ cümlesi zikredilmemiştir.⁶⁵

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmış. Bu rivâyetin isnadı sahih, tüm râvileri sikâ olduğundan hadis sahihtir.⁶⁶

2.3. Alışverişe Faiz Bulaşma Durumu

4 — حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِسْحَاقَ، وَعَفَّانُ، قَالَا: حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ طَاوُسٍ، عَنْ

أَبِيهِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا رِبَا فِيمَا كَانَ يَدًا بِيَدٍ»
قَالَ: يَعْنِي إِنَّمَا الرِّبَا فِي النَّسَاءِ

Tercüme: Bize Yahyâ b. İshâk ve Affân, Vüheyb'ten o Abdullah b. Tavus'tan o babasından o İbn Abbas'tan o da Üsâme b. Zeyd'den Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu rivâyet etti. Elden ele (peşin) yapılan alışverişlerde ribâ (fâiz) olmaz. Yani ancak vadeli alışverişlerde fâiz olur.⁶⁷

Hadisin senedi:

⁶³ İmam Malik, *Muvattâ*, Hac, 888, Dârimî, Menâsik, 51; Buhâri, Cihad, 136; Nesâî, Menâsik, 205; Müslim, Hac, 283; Ebû Dâvud, Menâsik, 64.

⁶⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21833, c. 36, s.153.

⁶⁵ İmam Malik, *Muvattâ*, Hac, 888; Dârimî, Menâsik, 51.

⁶⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 117, (1 no'lu dipnot)

⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21743, c. 36, s. 70; ayrıca bkz. 21757, c. 36, s. 91; Müslim, Musâkât, 103.

Üsâme b. Zeyd → İbn Abbas⁶⁸ → Tavus b. Keysan⁶⁹ → Abdullah b. Tavus⁷⁰ → Vüheyb b. Halid⁷¹ → Affân b. Müslim⁷² → Yahyâ b. İshâk⁷³ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Alışverişe ne zaman fâiz bulaşacağını bildiren ilgili rivâyetin, Müslim'deki versiyonunda, hadis metni değişmemiş ve Vüheyb'e kadar aynı tarikle gelmiştir. Vüheyb'den sonra Behz ve Muhammed b. Hatîm adlı râviler yer almaktadır.⁷⁴

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçen 21757 no'lu bu hadis yine aynı metinle gelmiş; ancak sened zincirinde Yahyâ b. İshâk ismi zikredilmemiştir. Görüldüğü üzere Ahmed b. Hanbel, ilgili hadisi Affân'dan rivâyet etmektedir.⁷⁵

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır. Sened zincirinde bulunan tüm râviler sikâ ve sebt olduğundan, bu hadis sahih görülmektedir.⁷⁶

Üsâme'nin (r.a.), bu hadisin son kısmını hatırlayarak rivâyet ettiği açıklayan hadisçi İbrahim Canan, ilgili hadis hakkında şu yorumu yapmaktadır:

⁶⁸ Bkz. 50 no'lu dipnot.

⁶⁹ Tavus B. Keysan el-Yemanî; (v. 106) Künyesi Ebû Abdurrahmân el-Himyârî'dir. Cabir b. Abdullah, Zeyd b. Sabit, Abdullah b. Abbas ve başkalarından rivâyet etmiş. Ondanda Abdullah b. Tavus ve başkaları rivâyet etmiştir. sikâ, Fakîh ve Fadıl biridir. Bkz. *Mizzî*, c.13, s. 357, İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 462.

⁷⁰ Abdullah b. Tavus b. Keysan el-Yemanî; (v. 132) künyesi Ebû Muhammed el-envaî'dir. Simak b. Yezid, Babası Tavus, Atâ b. Ebi Ribah ve başka kişilerden rivâyette bulunmuş. Ebû Hatîm ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. *Mizzî*, c. 15, s. 130; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 516.

⁷¹ Vüheyb b. Halid b. Eclan el-Bahilî; (v. 165) Abdullah b. Tavus, Musâ b. Ukbe ve başka kişilerden rivâyet etmiş. Ondanda İbrâhim b. Haccâc es-Sami, Abdullah b. Mubarek ve kişiler rivâyet etmiştir. Ahmed b. Hanbel onun hakkında leyse bihi be's demiş, Yahyâ b. Maîn, İclî ve Ebû Dâvud et-Teyalisi onun için sikâ ve sebt demişler. *Mizzî*, c. 31, s. 164; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 1045.

⁷² Bkz. 54 no'lu dipnot.

⁷³ Yahyâ b. İshâk el-Becelî; (v. 210) Künyesi Ebû Zekeriyya'dır. Irak'lı sebt bir muhaddistir. Yahyâ b. Eyyüb ve başkalarından rivâyette bulunmuş, kendisinden de Ahmed b. Hanbel, Bişr b. Musâ ve başkaları rivâyet etmiştir. Ahmed b. Hanbel ve İbni Sa'd onun sikâ olduğunu ifade etmişlerdir. Dördüncü tabakadandır. Bkz. *Mizzî*, c. 31, s. 195; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 1048.

⁷⁴ Müslim, *Musâkât*, 103.

⁷⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21757, c. 36, s. 91.

⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 71, (1 no'lu dipnot)

Resûlullah'a (s.a.s.) farklı cinsten olan iki malın, birbiriyle satılırken birinin diğerine mukâbil ağırlıkça fazla olmasının ribâ sayılıp sayılmayacağı soruluyor. Resûlullah (s.a.s.), bu durumda peşin satıldığı takdirde ribâ olmayacağını ancak veresiye olduğu takdirde, fazlalık girecek olursa bunun ribâ olacağını beyan buyuruyor.⁷⁷

5 — حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ، يَقُولُ: الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ وَزَنَا بِوَزْنٍ. قَالَ: فَلَقِيتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، فَقُلْتُ: أَرَأَيْتَ مَا تَقُولُ: أَشَيْءٌ وَجَدْتَهُ فِي كِتَابِ اللَّهِ أَوْ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟ قَالَ: لَيْسَ بِشَيْءٍ وَجَدْتَهُ فِي كِتَابِ اللَّهِ أَوْ سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَلَكِنْ أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الرِّبَا فِي النَّسِيئَةِ»

Tercüme: Bize Süfyân b. Üyeyne, Amr yani İbn Dinar'dan, o Ebû Salih'ten, o da Ebû Said'ten, şöyle işittiğini söyledi: 'Altın altınla (satışı) ağırlıkları aynı olmalı' sonra İbn Abbas'ı gördüm. Ona bu konuyla ilgili, Allah'ın (c.c) kitabında mı, bir şey gördüğünü? Ya da Resûlullah'tan mı (s.a.s.) bir şey işittiğini? Sordum. O da bu konuyla ilgili, ne Allah'ın (c.c) kitabında böyle bir şey gördüğünü, nede Resûlullah'tan (s.a.s.) bir şey işittiğini söyledi. Ancak bana Üsâme b. Zeyd, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu haber verdi: "Ribâ (fâiz), ertelenen (vadeli) ödemelerde olur."⁷⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Said⁷⁹ → Ebû Salih⁸⁰ → Amr b. Dinar⁸¹ → Süfyân b. Üyeyne⁸² → Ahmed b. Hanbel

⁷⁷ İbrâhim, Canan, *Kütüb-i sitte muhtasarı tercüme ve şerhi*, 1. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990. c. 3, s. 112.

⁷⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21750, c. 36, s. 80; ayrıca bkz. 21796, c. 36, s. 129; Buhâri, *Büyu'* 79; Müslim, *Musâkât*, 101; İbn Mâce, *Ticârât*, 49.

⁷⁹ Ebû Said el-Hudrî; (v. 74) ismi Sa'd b. Malik b. Sinan Hazreci el-Ensârî, künyesi Ebû Said el-Hudrî, Resulullah'ın (s.a.s) meşhur bir sahâbîsidir. Hz. Peygamber (s.a.s)'den, İbn Abbas'tan ve başka sahabelerden rivâyette bulunmuş. Sahâbelerin seçkin, âlim, fazilet sahibi ve fakîh'lerindedir. Bkz. Mizzî, c. 10, s. 294; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 371.

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Yine alışveriş ve fâizle ilgili olan bu hadis, Buhâri versiyonunda, sened zincirinde yeralan Amr b. Dinar'dan sonra İbn Cüreyc, Dahhâk b. Mahled ve Ali b. Abdullah tarikiyle gelmektedir. İlgili hadisin metni, anlamca aynı ancak farklı lafızlar içermektedir. Şöyleki; **الدَّيْنَارُ بِالدِّينَارِ** cümlesi yerine **الدَّهَبُ بِالدَّهَبِ**

cümlesi yerinede **الرَّيْبَا فِي النَّسِيئَةِ** şeklinde rivâyet edilmiştir.⁸³

Müslim'deki versiyonunda Süfyân b. Üyeyne'ye kadar aynı senedle gelmiş; ancak Süfyân'dan sonra Muhammed b. Abbâd adlı râvi yer almaktadır. Hadis metninde, Buhari'de olduğu gibi rivâyetin başında geçen **الدَّهَبُ بِالدَّهَبِ وَرَبًّا** cümlesi yerine, Müslim'deki hadis metni **مِثْلًا بِمِثْلٍ** cümlesi yerine, **الدَّيْنَارُ بِالدِّينَارِ، وَالذَّرْهَمُ بِالدَّرْهَمِ،** şekliyle rivâyet edilmiştir. Hadisin son kısmı ise değişmemiştir.⁸⁴

İbn Mâce versiyonu, Süfyân b. Üyeyne'ye kadar aynı tarikle gelmiş olup, ondan sonra İbn Mâce'nin hocası Muhammed b. Sabbah devreye girmektedir. Metindeki farklılıklar ise şu şekildedir. Ahmed b. Hanbel *Müsned*'inde geçen **الدَّهَبُ بِالدَّهَبِ** cümlesi yerine, İbn Mâce'de **الدَّيْنَارُ بِالدِّينَارِ، وَالذَّرْهَمُ بِالدَّرْهَمِ** şekliyle rivâyet edilmiştir.⁸⁵

⁸⁰ Ebû Salih, Zekvân es-Semmân el-Medenî; (v. 101) Künyesi Ebû Salih'tir. Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn, ve Ebû Hatîm onun için sikâ, Salih-ul hadis, kesir-ül hadis lafızlarını kullanmışlar. Bkz. Mizzî, c. 8, s. 513; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 313.

⁸¹ Amr b. Dinar el-Mekkî; (v. 125) Künyesi Ebû Muhammed el-Esrem'dir. Ebû Zür'a, Ebû Hatîm ve Nesâî onun sikâ ve sebt olduğunu ifade etmiş. Bkz. Mizzî, c. 22, s. 5.

⁸² Süfyân b. Uyeyne; (v. 198) Ebû Muhammed el-Hilâlî el-Kûfî ve aynı zamanda muhaddisul-harem olarak da bilinir Amr b. Dinâr, ve başkalarından rivâyette bulunmuştur. Hüccet, hafız ve ilmi geniş biriydi. Ahmed b. Hanbel de onun için sünneti ondan iyi bileni görmedim demiştir. Ancak ömrünün son bir yılında hafızasının bozulduğu ve tedlis yaptığı söylenir. Bkz. Mizzî, c. 11, s. 177; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 395.

⁸³ Buhâri, Büyü' 79.

⁸⁴ Müslim, Musâkât, 101.

⁸⁵ İbn Mâce, Ticârât, 49.

Ahmed b. Hanbel *Müsned*'inde geçen 21796 no'lu bu hadis, bize İbn Abbas, Atâ, Yahyâ b. Kays ve Muhammed b. Bekr tariki ile gelmiş olup, الرِّبَا فِي النَّسِيئَةِ ifadesi yerine de لَيْسَ الرِّبَا إِلَّا فِي النَّسِيئَةِ ibaresi kullanılmıştır.⁸⁶

Şuayb el-Arnaûd, rivâyetle ilgili şu değerlendirmeyi yapmaktadır: İsnadı sahih tüm râvileri sikâdır, dolayısıyla sahih bir hadistir.⁸⁷

6 — حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ ابْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُلَيِّ بْنِ أَبِي رَافِعٍ،

عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «لَا رِبَا إِلَّا

فِي النَّسِيئَةِ»

Tercüme: Bize Ya'kûp, babasından, o İbn İshâk'tan o Ubeydullah b. Ali b. Ebû Raff'den, o da Said b. Musâyîyib'den o Üsâme b. Zeyd'den o da Resûlullah'tan (s.a.s.) rivâyet etti. (Üsâme dedi ki;) Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu işittim. "Sadece veresiye satışta ribâ vardır."⁸⁸

Hadisin Senedi:

Üsâme b. Zeyd → Said b. Museyyib⁸⁹ → Übeydullah b. Ali⁹⁰ → Muhammed b. İshâk⁹¹ → (Yak'ûb'un) Babası⁹² → Ya'kûp⁹³ → Ahmed b. Hanbel

⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21796, c. 36, s. 129.

⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 81, (2 no'lu dipnot)

⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21762, c. 36, s. 95; ayrıca bkz. 21778, c. 36, s. 112; 21795, c. 36, s. 128; 21815, c. 36, s. 142; 21817, c. 36, s. 144; Dârimî, *Büyü*, 42.

⁸⁹ Said b. Musâyîyib b. Hazn b. Ebi Veheb el-Mehzumî; (v. 94) künyesi Ebû Muhammed el-Medenî Seyyidü et-Tabîindir. İclî, Ebû Zür'a, Ebû Hatîm ve başkaları onun için Âlim, Fakîh, İmam ve sikâ tabirlerini kullanmışlardır. Bkz. Mizzî, c. 11, s. 66; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 388.

⁹⁰ Übeydullah b. Ali b. Ebû Raffî; Said b. Musâyîyib ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Muhammed b. İshâk ve başkaları rivâyet etmiştir. İbn Hibbân onu es-Sikat isimli kitabında zikretmiş, altıncı tabakadandır. Bkz. Mizzî, c. 19, s. 120; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 643.

⁹¹ Muhammed b. İshâk b. Yesâr; (v. 150) Enes b. Malik ve başka iki sahâbîyi daha görmüş, Said b. Übeyd b. es-Sebbâk ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda İbrâhim b. Sa'd ve başkaları rivâyet etmiş. sikâ, âlim, Fadıl bir insandır. Ancak tedlis yaptığı söylenir. Bkz. Mizzî, c. 24, s. 405; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 825.

⁹² (Babası) İbrâhim b. Sa'd b. İbrâhim b. Abdurrahmân b. Avf; (v. 183) künyesi Ebû İshâk'tır. Muhammed b. İshâk ve başkalarından rivâyet etmiş, ondanda oğlu Ya'kûp ve başkaları rivâyet

Rivâyetle ilgili Değerlendirme:

Yine, alışverişe fâizin ne zaman bulaşacağını bildiren ilgili hadis, Dârimî yoluyla bize Üsâme, İbn Abbas, Übeydullah b. Ebi Yezid, İbn Cüreyc ve Ebû Âsım tariki ile gelmektedir. Hadis metninde geçen الرَّبَّ إِلَّا فِي النَّسِيئَةِ ifadesi yerine de, aynı anlama gelen إِنَّمَا الرَّبَّ فِي الدَّيْنِ ibaresi kullanılmıştır.⁹⁴

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçen, bu hadisin diğer versiyonları Üsâme'den sonra, İbn Abbas tariki ile gelmiştir. 21778 no'lu hadiste İbn Abbas'tan sonra, Übeydullah b. Ebi Yezid ve Süfyân b. Üyeyne; 21795 no'lu hadiste Atâ, İbrâhim b. Ebi Saîğ, Davud b. Ebi Fırat ve Abdussamed; 21815 no'lu hadiste İkrime, Halid el-Hezza ve İsmâil; 21817 no'lu hadiste Zekvân, Amr b. Dinar, Şu'be ve Muhammed b. Ca'fer adlı râviler yer almaktadır.

Bu versiyonların metin farklılıkları ise şu şekildedir; ilgili hadiste geçen الرَّبَّ إِلَّا فِي النَّسِيئَةِ ifadesi yerine 21778 ve 21795 no'lu hadislerde الرَّبَّ فِي النَّسِيئَةِ; 21815 no'lu hadiste إِنَّمَا الرَّبَّ فِي النَّسَاءِ; 21817 no'lu hadiste الرَّبَّ إِلَّا فِي الدَّيْنِ lafızlarıyla rivâyet edilmişlerdir.⁹⁵

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır. "Rivâyetin isnadı hasen râvileri sikâ olduğundan dolayı, sahih bir hadistir."⁹⁶

Söz konusu bu hadislerin zahirinden şu anlaşılmaktadır: Faiz, peşin yapılan alışverişlerde caizdir, ama borçla yapılan alışverişlerde caiz değildir. Ancak İmam Nevevi ve diğer âlimler bu hadisin zâhiriyle amel edilmemesi gerektiğini söylemişlerdir. Onlar, Üsâme'nin bu hadisini şöyle te'vil etmişler. Sanki ona (Resûlullah'a) iki farklı cinsin, 'mesela altın gümüşle' biri diğerinden

---

etmiştir. Onun için sikâ Sadûk ve Fadıl terimleri kullanılmış. Bkz. Mizzî, c. 2, s. 88; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 108.

⁹³ Ya'kûb b. İbrâhim b. Sa'd b. İbrâhim b. Abdurrahmân b. Avf; (v. 208) künyesi Ebû Yusuf el-Medenî'dir. Babasından ve başka kişilerden rivâyette bulunmuş. İclî, Ebû Hatîm ve İbn Hibbân onun için sikâ ve sadûk demişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 32, s. 308; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 1087.

⁹⁴ Dârimî, *Büyu'*, 42.

⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21778, c. 36, s. 112; 21795, c. 36, s. 128; 21815, c. 36, s. 142; 21817, c. 36, s. 144.

⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 95, (1 no'lu dipnot)

fazla olması halinde yapılan alışveriş sorulmuş. O da böyle bir durumda ancak borçla yapılırsa fâiz olur, buyurmuştur. Çünkü cinsler birbirinden farklıysa, peşin ödemelerde biri diğerinden fazla olması caizdir. Ancak peşin olmadığı ve ödeme ertelendiğinde içine fâiz girebilir, bu da caiz değildir. İlgili hadisin zahiri, icma'nın görüşüne aykırı olduğu için böyle bir te'vil yapılmıştır.⁹⁷

2.4. Pazartesi ve Perşembe Günleri Oruç Tutmak

7 — حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا أَبَانُ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ، حَدَّثَنِي عَمْرُ بْنُ الْحَكَمِ،

عَنْ مَوْلَى قُدَّامَةَ بْنِ مَطْمُونٍ، عَنْ مَوْلَى أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّهُ انْطَلَقَ مَعَ أُسَامَةَ إِلَى وَادِي الْقَرَى
يَطْلُبُ مَالًا لَهُ، وَكَانَ يَصُومُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ، فَقَالَ لَهُ مَوْلَاهُ: لِمَ تَصُومُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَيَوْمَ
الْخَمِيسِ، وَأَنْتَ شَيْخٌ كَبِيرٌ قَدْ رَقَقْتَ؟ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَصُومُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ
وَيَوْمَ الْخَمِيسِ، فَسُئِلَ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: «إِنَّ أَعْمَالَ النَّاسِ تُعْرَضُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ»

Tercüme: Bize Affân, Ebân'dan, o Yahyâ b. Ebi Kesir'den, o Amr b. Hakêm'den, o Küdâme b. Mez'un'un Mevlâsı'ndan, o da Üsâme b. Zeyd'in Mevlâsı'ndan rivâyet etti. (Küdâme b. Mez'un'un Mevlâ'sı) dedi ki: Üsâme b. Zeyd, Mevlâsı ile beraber bir alacak için Vadi'l-Kurâ'ya gitti. Üsâme de Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutardı. Mevlâsı ona dedi ki: Sen yaşlı birisin, bedeninde zayıf niye Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutuyorsun? Üsâme, Şöyle cevap verdi: Resûlullah (s.a.s.), Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutardı. Bu durum, Peygamber'e (s.a.s.) sorulunca Resûlullah şöyle buyurdu: "İnsanların amelleri Pazartesi ve Perşembe günleri Allah'a (c.c) arz edilir."⁹⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Mevlâ Üsâme⁹⁹ → Mevlâ Küdâme¹⁰⁰ → Ömer b.

⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 71, (1 no'lu dipnot)

⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21744, c. 36, s. 72; ayrıca bkz. 21781, c. 36, s. 115; 21816, c. 36, s. 143; Ebû Dâvud, *Siyâm*, 60.

⁹⁹ Mevlâ Küdâme b. Mez'un: Meçhul (tanınmıyor) hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

¹⁰⁰ Mevlâ Üsâme b. Zeyd: Meçhul (tanınmıyor) hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Ebi el-Hakem¹⁰¹ → Yahyâ b. Ebi Kesir¹⁰² → Ebân b. Yezid¹⁰³ → Affân b. Müslim¹⁰⁴ → Ahmed b. Hanbel.

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Pazartesi ve Perşembe günleri nafîle oruç tutmanın faziletini belirten ilgili rivâyet, Ebû Dâvud versiyonunda, sened zinciri Ebân b. Yezid' e kadar aynı tarikle gelmektedir. Ebân'dan sonra ise Musâ b. İsmâil zikredilmiş. Hadis metninde geçen *إِنَّ أَعْمَالَ النَّاسِ فِي طَلَبِ مَالٍ لَهُ* ifadesi yerine *إِنَّ أَعْمَالَ الْعِبَادِ* ifadesi kullanılmıştır. Hadisin diğer kısımlarında herhangi bir değişiklik bulunmamaktadır.¹⁰⁵

Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçen 21781 ve 21816 no'lu hadislerin senedleri, Yahyâ b. Ebi Kesir'e kadar aynı tarikle gelmiştir. Yahyâ'dan sonra Hişâm ed-Destüvâî ve İsmâil adlı râviler zikredilmiştir. Bu versiyonlar arası metin farklılıkları ise şöyledir; *إِنَّ أَعْمَالَ النَّاسِ* ifadesi yerine 21781 no'lu hadiste *يَخْرُجُ فِي مَالٍ لَهُ* ifadesi yerine 21816 no'lu hadiste ise *إِنَّ أَعْمَالَ النَّاسِ* ifadesi yerine *إِنَّ الْأَعْمَالَ* ifadesi kullanılmıştır.¹⁰⁶

¹⁰¹ Ömer b. Ebi el-Hakem b. Sevbân el-Hicazî; (v. 117) Künyesi Ebû Hafs el-Medenî'dir. Üsâme b. Zeyd, Sa'd b. Ebi el-Vakkâs, Üsâme'nin Azâtlısı Kûdâme ve başka kişilerden rivâyette bulunmuş. Ondanda Said b. Ebû Said el-Makburî, Yahyâ b. Ebi Kesir ve başka kişiler rivâyet etmiştir. Onun için Sadûk denilmiştir. Bkz. Mizzî, c. 21, s. 307, İbn Hacer, *Takribu't-tehzîb*, s. 716.

¹⁰² Yahyâ b. Ebi Kesir; (v. 129) Ebû Nasr et-Taî el-Yemâmî künyesiyle meşhur olmuştur. Babasının ismi Sahi, Yesâr veya Neşit'tir. Enes b. Malik ve başkalarından rivâyetler de bulunmuş, kendisinden de oğlu Abdullah, Ma'mer, Evzaî ve başkaları rivâyetlerde bulunmuşlardır. İclî onun sikâ olduğunu, Ebû Hâtem'de, O sikâ olmayandan rivâyet etmez. Demişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 31, s. 504, İbn Hacer, *Takribu't-tehzîb*, s. 1065.

¹⁰³ Ebân b. Yezid el-Attâr; (v. 160) künyesi Ebû Yezid el-Basrî'dir, Yahyâ b. Ebi Kesir, Hasan el-Basrî, Hişâm b. Urve ve başka kişilerden rivâyette bulunmuş. Ondanda Affân b. Müslim ve başka kişiler rivâyet etmiştir. Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onun hakkında sikâ ve sebt demişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 2, s. 24; İbn Hacer, *Takribu't-tehzîb*, s. 104.

¹⁰⁴ Bkz. 54 no'lu dipnot.

¹⁰⁵ Ebû Dâvud, Siyâm, 60.

¹⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21781, c. 36, s. 115; 21816, c. 36, s. 143.

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmış: Hadisin senesinde geçen Kûdâme b. Mez'un ve Üsâme b. Zeyd'in Mevlâ'ları mechul (tanınmıyor) olmaları sebebiyle, bu hadisin isnadı zayıftır.¹⁰⁷

8 — حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ أَبُو غُصْنٍ، حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْمُقْبَرِيُّ، حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصُومُ الْأَيَّامَ يَسْرُدُ حَتَّى يُقَالَ: لَا يُفْطِرُ، وَيُفْطِرُ الْأَيَّامَ حَتَّى لَا يَكَادَ أَنْ يَصُومَ إِلَّا يَوْمَيْنِ مِنَ الْجُمُعَةِ، إِنْ كَانَ فِي صِيَامِهِ، وَإِلَّا صَامَهُمَا، وَلَمْ يَكُنْ يَصُومُ مِنْ شَهْرٍ مِنَ الشُّهُورِ مَا يَصُومُ مِنْ شَعْبَانَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ تَصُومُ لَا تَكَادُ أَنْ تُفْطِرَ، وَتُفْطِرُ حَتَّى لَا تَكَادَ أَنْ تَصُومَ إِلَّا يَوْمَيْنِ إِنْ دَخَلَ فِي صِيَامِكَ وَإِلَّا صُمْتَهُمَا قَالَ: «أَيُّ يَوْمَيْنِ؟» قَالَ: قُلْتُ: يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ، وَيَوْمَ الْحَمِيسِ. قَالَ: «ذَانِكَ يَوْمَانِ تُعْرَضُ فِيهِمَا الْأَعْمَالُ عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَأُحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ» قَالَ: قُلْتُ: وَلَمْ أَرَكَ تَصُومُ مِنْ شَهْرٍ مِنَ الشُّهُورِ مَا تَصُومُ مِنْ شَعْبَانَ قَالَ: «ذَلِكَ شَهْرٌ يَغْفُلُ النَّاسُ عَنْهُ بَيْنَ رَجَبٍ وَرَمَضَانَ، وَهُوَ شَهْرٌ تُرْفَعُ فِيهِ الْأَعْمَالُ إِلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ، فَأُحِبُّ أَنْ يُرْفَعَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ»

Tercüme: Bize Abdurrahmân b. Mehdi, Ebû Ğusn Sabit b. Kays'ten, o Ebû Said el-Makbur'den, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. (Dedi ki:) Resûlullah (s.a.s.) bazen günlerce ardarda oruç tutardı, hatta sürekli oruçlu kalacak diye düşünürdük. Bazende haftanın iki günü dışında diğer günlerde uzun bir süre oruç tutmazdı ve en çok Şaban ayını oruçlu geçirirdi. Ben de, ya Resûlullah (s.a.s.) bazen günlerce ardarda oruç tutuyorsun, bazende haftanın sadece iki gününü oruçlu geçiriyorsun. Dedim. (Hz Peygamber), onlar hangi günler? Dedi. Ben de Pazartesi ve Perşembe günleri dedim. Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: O günlerde ameller Allah'a (c.c) arz edilir, ben de oruçlu olarak amellerimin Allah'a arzedilmesini istiyorum. Bunun üzerine ben: En çok Şaban ayında oruç tutuyorsun! Dedim. Hz. Peygamber şöyle buyurdu: İnsanların çoğu Recep ve Ramazan aylarından dolayı ondan gâfildirler. Halbuki o ayda ameller

¹⁰⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 72, (2 no'lu dipnot)

âlemlerin Rabbine yükseltilir; ben de oruçlu olarak amellerimin Allah'a (c.c.) yükseltilmesini istiyorum.¹⁰⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Said el-Makburî¹⁰⁹ → Sabit b. Kays¹¹⁰ → Abdurrahmân b. Mehdi¹¹¹ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

İlgili hadis, Şabân ayında ve haftada iki gün nafîle oruç tutmanın faziletini belirtmektedir. Bu konuyla ilgili, Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde geçen 21791 no'lu hadisin senedi, Ebû Said el-Makburî'den sonra değişmiştir. Ebû Said'den sonra Sabit b. Kays ve Zeyd b. Hubâb adlı râviler tariki ile gelmektedir. Ayrıca hadis metninin tamamı rivâyet edilmemiş, sadece *أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَصُومُ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسَ* (Hz. Resûlullah s.a.s Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutardı.) cümlesi rivâyet edilmiştir.¹¹²

Şuayb el-Arnaûd, ilgili rivâyet hakkında şu değerlendirmeyi yapmış: Hadisin isnadı hasen¹¹³ dir; râvi Ebû Ğusn sadûk olup hadisi hasendir. Diğer râvilerin tümü sikâ'dır.¹¹⁴

¹⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, 21753, c. 36, s. 85; ayrıca bkz. 21791, c. 36, s. 125.

¹⁰⁹ Ebû Said el-Makburî; (v. 100) ismi Keysan'dır. Evi kabristan'ın yanında olduğu için, Ebû Said el-Makburî denilmiştir. Üsâme b. Zeyd, Ömer b. Hattab, Ali b. Ebi Talip gibi isimlerden rivâyet etmiş. Nesâî onun için 'la be'se bihi' Vakidi'de onun için 'sikâ' demiştir. H. 100 yılında vefat etti. Bkz. Mizzî, c. 24, s. 240; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 814.

¹¹⁰ Sabit b. Kays el-Ğıffarî; (v. 168) Künyesi Ebû Gason el-Medenî'dir. Ebû Said el-Hudrî'yi görmüş bir tabii'dir. Ahmed b. Hanbel onun sikâ olduğunu belirtmiş, Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onun için leyse bihi be's terimini kullanmışlar. Bkz. Mizzî, c. 4, s. 373; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 187.

¹¹¹ Abdurrahmân b. Mehdi b. Hassan b. Abdurrahmân el-Enberî; (v. 198) Sabit b. Kays, Ebân b. Yezid ve başkalarından rivâyet etmiş. sikâ, kesir-el hadis lafızlarıyla ta'dil edilmiş. Bkz. Mizzî, c. 17, s. 430.

¹¹² Ahmed b. Hanbel, 21791, c. 36, s. 125.

¹¹³ Hasen Hadis: Zabtı biraz gevşek olan râvilerin muttasıl senedle rivâyet ettikleri şazz ve muallal olmayan hadistir. Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzheti'n-nazar fi tevdihi nühbeti'l-fiker*, s. 65; Çakan, s. 110.

¹¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 86, (1 no'lu dipnot)

2.5. “Lâ İlâhe İllalâh” Diyen Birini Öldürmek

9 — حَدَّثَنَا هُشَيْمُ بْنُ بِشِيرٍ، حَدَّثَنَا حُصَيْنٌ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، قَالَ: سَمِعْتُ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، يُحَدِّثُ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْحُرَقَةِ مِنْ جُهَيْنَةَ، قَالَ: فَصَبَحْنَاهُمْ فَقَاتَلْنَاهُمْ، فَكَانَ مِنْهُمْ رَجُلٌ إِذَا أَقْبَلَ الْقَوْمُ كَانَ مِنْ أَشَدِّهِمْ عَلَيْنَا، وَإِذَا أَدْبَرُوا كَانَ حَامِيَتَهُمْ، قَالَ: فَغَشِيْتُهُ أَنَا وَرَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، قَالَ: فَلَمَّا غَشَيْنَاهُ، قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَكَفَّ عَنْهُ الْأَنْصَارِيُّ وَقَتَلْتُهُ، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: " يَا أُسَامَةُ، أَقْتَلْتَهُ بَعْدَ مَا قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؟ " قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّمَا كَانَ مُتَعَوِّذًا مِنَ الْقَتْلِ. فَكَرَّرَهَا عَلَيَّ حَتَّى تَمَنَيْتُ أَنِّي لَمْ أَكُنْ أَسْلَمْتُ إِلَّا يَوْمَئِذٍ

Tercüme: Bize Hüseyim b. Beşir, Hüseyin'den, o Ebi Zebyân'dan, o da Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivâyet etti. Resûlullah (s.a.s.) bizi Cüheyne kabilesinin Huraka isimli halkına gönderdi, sabah vakti oraya baskın yaptık ve savaşmaya başladık. Üzerimize geldiklerinde onlardan biri şiddetle bize saldırıyordu. Geri çekildiklerinde ise yine o kişi onları koruyordu. Ben ve Ensâr'dan bir kişi onu bir yerde sıkıştırdık kaçacak yeri kalmadığında, 'Lâ ilâhe illalâh' dedi Ensârî arkadaşı geri çekildi, ben ise onu öldürdüm. Bu haber Peygamber'e (s.a.s.) ulaştığında, Resûlullah (s.a.s.), bana: "Ya Üsâme 'Lâ ilâhe illalâh' dedikten sonra mı onu öldürdün?" Dedi. Ben de, ya Resûlullah! O, öldürülmekten kurtulmak için öyle söyledi, diye cevap verdim. Resûlullah (s.a.s.) bana tekrar tekrar sorunca, ben de keşke şimdiye kadar müslüman olmasaydım ve bugün müslüman olsaydım diye temennî ettim.¹¹⁵

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebi Zebyân¹¹⁶ → Husayn b. Abdurrahmân¹¹⁷ →

¹¹⁵ Ahmed b. Hanbel, 21745, c. 36, s. 73; Buhârî, Meğazi, 45; Müslim, İman, 159.

¹¹⁶ Ebi Zebyân; (v. 90) ismi Hüseyin b. Cündüb b. Amr b. el-Harîs el-Cenbi el-Kuffî'dir. Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyet etmiş. Ondanda Hüseyin b. Abdurrahmân ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn, İclî, Nesâî ve Darekutni onun için sikâ demiş. Bkz. Mizzî, c. 6, s. 514; İbn Hacer, *Takribu't-tehziib*, s. 253.

¹¹⁷ Husayn b. Abdurrahmân; (v. 136) Kûfe'lidir. Huccet, hafız, isnâdı âli ve aynı zamanda sikâ'dır. Amâre b. Ruveybe, Zeyd b. Vehb, Şa'bi ve başkalarından rivâyetlerde bulunmuştur.

Hüseyim b. Beşir¹¹⁸ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili değerlendirme:

Savaşta bile olsa diliyle İslâmı kabul ettiğini belirten birinin, Müslüman olduğunu nakleden ilgili rivâyet, Buhâri ve Müslim tariklerinde isnad Hüseyim'e kadar aynı tarikte gelmiştir. Hüseyim'den sonra Buhâri'de, Amr b. Muhammed, Müslim'de ise Ya'kûb ed-Devrekî adlı râviler zikredilmiştir. Hadis metninde ise şu farklılıklar görülmektedir; فَهَزَمْنَاهُمْ cümlesi yerine Buhâri ve Müslim'de فَهَزَمْنَاهُمْ ifadesi kullanılmış, فَغَشِبْتُهُ cümlesi yerine وَلِحِقْتُهُ ifadesi yer almış, وَقَتَلْتُهُ cümlesi yerine يَتْلُوهُ حَتَّى قَتَلْتُهُ ibaresi geçmiş, فَطَعَنْتُهُ بِرُمْحِي حَتَّى قَتَلْتُهُ cümlesi yerine de فَكَانَ مِنْهُمْ رَجُلٌ إِذَا أَقْبَلَ الْقَوْمَ كَانَ مِنْ أَشَدِّهِمْ عَلَيْنَا، وَإِذَا أَدْبَرُوا كَانَ حَامِيَتَهُمْ cümlesi kullanılarak rivâyet edilmiştir. Ayrıca Buhâri ve Müslim rivâyetlerinde فَكَانَ مِنْهُمْ رَجُلٌ إِذَا أَقْبَلَ الْقَوْمَ كَانَ مِنْ أَشَدِّهِمْ عَلَيْنَا، وَإِذَا أَدْبَرُوا كَانَ حَامِيَتَهُمْ cümlesi geçmemektedir.¹¹⁹

İslâm dini, insanların zahirine (dışına) bakar, (hükmeder) kalpleri Allah'a aittir. Dolayısıyla diliyle Müslüman olduğunu söyleyen bir kişi Müslüman kabul edilir.

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: İsnad'da bulunan tüm râviler sikâ olduğundan sahih bir hadistir.¹²⁰

10 — حَدَّثَنَا يَعْلَى، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي ظَبْيَانَ، حَدَّثَنَا أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَرِيَّةً إِلَى الْحُرَقَاتِ، فَتَدْرُوا بِنَا فَهَرَبُوا، فَأَدْرَكْنَا رَجُلًا، فَلَمَّا غَشِينَاهُ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَضَرَبْنَاهُ حَتَّى قَتَلْنَاهُ، فَعَرَضَ فِي نَفْسِي مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ فَذَكَرْتُهُ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Kendisinden de Sevrî, Şu'be ve başkaları rivâyet etmiştir. Ömrü'nün sonlarına doğru hafızasını kaybettiği ifade edilmiştir. Bkz. Mizzi, c. 6, s. 517; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 253.

¹¹⁸ Hüseyim b. Beşir b. Kasım b. Dinar es-Sülemî; (v. 184) künyesi Ebû Muâviye b. Ebi Hazım'dır. Alim, fakih ve zahit bir insandır. Hüseyim b. Abdurrahmân ve başkalarından rivâyette bulunmuş. Ahmed b. Hanbel, Ebû Hatîm onun için sikâ demiş, İclî: onun sikâ olduğunu lakin tedlis yaptığını söylemiş. Mizzi, c. 30, s. 272.

¹¹⁹ Buhâri, Meğazi, 45; Müslim, İman, 159.

¹²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 74, (1 no'lu dipnot)

فَقَالَ: «مَنْ لَكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟» قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّمَا قَالَهَا مَخَافَةَ السَّلَاحِ وَالْقَتْلِ
فَقَالَ: «أَلَا شَقَقْتُ عَنْ قَلْبِهِ حَتَّى تَعْلَمَ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ أَمْ لَا مَنْ لَكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟» قَالَ: فَمَا
زَالَ يَقُولُ: ذَلِكَ حَتَّى وَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أُسَلِّمْ إِلَّا يَوْمَئِذٍ

Tercüme: Bize Ya'lâ, el-A'meş'ten, o Ebi Zebyân'dan, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. Dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) bizi el-Hurakât isimli bir yere gönderdi, oranın halkı bizden korkup kaçtılar. Onlardan bir adama yetiştik ona saldırmak üzereydik ki "Lâ ilâhe illalâh" dedi. Biz de onu öldürene kadar dövdük. Sonra da içim rahat etmedi, bu olayı, Hz. Resûlullah'a anlattım. (Hz. Peygamber) bana, kıyamet günü "Lâ ilâhe illalâh" (sözünü) ne yapacaksın? (bu söze karşı kim seni savunacak? Kim sana yardım edecek?) Dedi. Ben de ya Resûlullah (s.a.s.), ölüm ve silah korkusundan söyledi dedim. Resûlullah (s.a.s.) "onun kalbini yardım mı?" Bundan dolayı söyleyip söylemediğini nereden biliyorsun. Kıyamet günü seni "Lâ ilâhe illalâh" (sözünden) kim kurtaracak? Dedi. Resûlullah (s.a.s.), tekrar tekrar söyledi, hatta ben de keşke bugün Müslüman olsaydım dedim.¹²¹

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebi Zebyân¹²² → A'meş¹²³ → Ya'lâ¹²⁴ → Ahmed b.

Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Müslüman olduğunu ikrar eden bir kişinin, Müslüman kabul edileceğini belirten ilgili rivâyet, Müslim ve Ebû Dâvud versiyonlarında, sened zinciri A'meş'e kadar aynı tarikle gelmektedir. Müslim'de, A'meş'ten sonra Ebû

¹²¹ Ahmed b. Hanbel, 21802, c. 36, s. 133; ayrıca bkz. Müslim, İman, 158; Ebû Dâvud, Cihad, 104.

¹²² Bkz. 116 no'lu dipnot.

¹²³ A'meş İsmi Süleymân b. Mihran el-Esedî el-Kâhîlî'dir; (v. 147) Ümâre b. Ümeyr ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Ebû Muâviye ve başkaları rivâyet etmiştir. Nesâî onun sikâ ve sebt olduğunu zikretmiştir. Bkz. Mizzî, c. 12, s. 76; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 414.

¹²⁴ Ya'lâ b. Ubeyd b. Ebi Ümeyye el-Iyadî; (v. 209) Süleymân el-A'meş ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Ebû Hatîm onun sikâ ve sadûk olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 32, s. 389; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 1091.

Muâviye, İshâk b. İbrâhim ve Ebû Küreyb isimli râviler; Ebû Dâvud'ta ise Ya'la b. Ubeyd, Osman b. Ebi Şeybe ve Hasan b. Ali isimli râviler zikredilmiştir.¹²⁵

Ebû Dâvud rivâyetinde ilgili hadis aynı metin ile gelmektedir. Müslim rivâyetinde ise, فَضْرَيْنَاهُ حَتَّى قَتَلْنَاهُ فَفَرَّوْا بِنَا فَهَرَبُوا ifadesi yer almamış, ayrıca فَضْرَيْنَاهُ حَتَّى قَتَلْنَاهُ cümlesi yerine de فَطَعْنَتْهُ ifadesi kullanılmıştır. İlgili hadiste geçen وَالْقَتْلِ وَالسَّلَاحِ cümlesi yerine de حَتَّى حَوْفًا مِنَ السَّلَاحِ ifadesi kullanılmıştır. Hadisin son kısmında geçen حَتَّى تَمْنَيْتُ أَنِّي أَسَلَمْتُ يَوْمَئِذٍ cümlesi yerine وَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أُسَلِّمْ إِلَّا يَوْمَئِذٍ edilmiştir.¹²⁶

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Rivâyetin tüm râvileri sikâ'dır. İsnadı sağlam ve sahih bir hadistir.¹²⁷

2.6. Erkekler İçin En Büyük Tehlike

11 — حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، عَنِ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ،

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا تَرَكَتُ بَعْدِي فِتْنَةٌ أَضَرَّ عَلَى أُمَّتِي مِنَ النِّسَاءِ عَلَى الرَّجَالِ»

Tercüme: Bize Hüşeym, Süleymân et-Teymî'den, o Ebi Osman en-Nehdî'den, o Üsâme b. Zeyd'den, o da Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle buyurduğunu rivâyet etti. "Benden sonra ümmetimin erkekleri için en zararlı fitne (en büyük imtihan), kadınlardır."¹²⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Osman en-Nehdî¹²⁹ → Süleymân et-Teymî¹³⁰
→ Hüşeym¹³¹ → Ahmed b. Hanbel

¹²⁵ Müslim, İman, 158; Ebû Dâvud, Cihad, 104.

¹²⁶ Müslim, İman, 158; Ebû Dâvud, Cihad, 104.

¹²⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 133, (2 no'lu dipnot)

¹²⁸ Ahmed b. Hanbel, 21746, c. 36, s. 75: ayrıca bkz. 21829, c. 36, s. 151; Buhâri, Nikâh, 17; Müslim, Zikir, 97; İbn Mâce, Fiten, 19; Tirmizî, Edeb, 31.

¹²⁹ Ebû Osman en-Nehdî: (95) ismi Abdurrahmân b. Mill b. Amr b. Adi b. Vehb'dir, Künyesi Ebû Osman en-Nehdî el-Kufîdir. Cahiliye dönemini gördü islama yetiştiğinde Müslüman oldu ama

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Erkekler için en büyük imtihanın kadınlar olduğunu belirten ilgili rivâyetin, diğer kaynaklarda geçen versiyonlarında Süleymân et-Teymî'ye kadar aynı tarikle gelmektedir. Süleymân et-Teymî'den sonra Buhâri'de, Şu'be ve Âdem; Müslim'de, Mu'temîr b. Süleymân, Süfyân ve Said b. Mensur; İbn Mâce'de, Abdulvâris b. Said ve Bişr b. Hilal es-Savvaf; Tirmizîde Mu'temîr b. Süleymân ve Muhammed b. Abdü'l-alâ es-Savvaf isimli râviler zikredilmiştir.¹³²

Hadis metnindeki farklılıklar ise şu şekildedir; ilgili hadiste geçen; مَا تَرَكْتُ مَا تَرَكْتُ cümlesi İbn Mâce'de, مَا أَدَعُ بَعْدِي فِتْنَةً şeklinde; Tirmizî ve Ahmed b. Hanbel'in 21829 no'lu hadisinde ise مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِي النَّاسِ فِتْنَةً şeklinde rivâyet edilmiştir. Hadisin son kısmı ise diğer versiyonlarının tümünde أَضْرُّ عَلَى الرَّجَالِ مِنَ أَضْرُّ عَلَى النِّسَاءِ cümlesiyle rivâyet edilmiştir.¹³³

İlgili rivâyet hakkında Şuayb el-Arnaûd şu değerlendirmeyi yapmış: İsnadı sağlam tüm râvileri sikâdır. Dolayısıyla sahih bir hadistir.¹³⁴

2.7. Gelecekte Fitneler Artacak

12 — حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَشْرَفَ عَلَى أُطْمٍ مِنْ آطَامِ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ: «هَلْ تَرَوْنَ مَا أَرَى إِنِّي لَأَرَى مَوَاقِعَ الْفِتَنِ خِلَالَ بُيُوتِكُمْ

كَمَوَاقِعِ الْقَطْرِ»

Resulüllah'ı (s.a.s) göremedi. Üsâme b. Zeyd ve başka Sahâbelerden hadis rivâyet etmiş. Ebû Zür'a ve Nesâi onun sikâ olduğunu söylemişler. Bkz. Mizzî, c. 17, s. 424.

¹³⁰ Süleymân et-Teymî: (143) Süleyman b. Terhan et-Teymî, Künyesi Ebû Mu'temîr el-Basrî'dir. Ebû Osman en-Nehdî, Süleymân el-A'meş, ve başkalarından hadis rivâyet etmiş. Ondanda Hüseyim b. Beşir ve başkaları rivâyet etmiştir. Ali el-Medenî onun iki yüz hadisi olduğunu söylemiş, Ahmed b. Hanbel, Nesâi, Şu'be ve Yahyâ b. Maîn onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. bkz. Mizzî, c.12, s. 5; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 409.

¹³¹ Bkz. 118 no'lu dipnot.

¹³² Buhâri, Nikâh, 17; Müslim, Zikir, 7122; İbn Mâce, Fiten, 19; Tirmizî, Edeb, 31.

¹³³ Ahmed b. Hanbel, 21829, c. 36, s. 151; Buhâri, Nikâh, 17; Müslim, Zikir, 97; İbn Mâce, Fiten, 19; Tirmizî, Edeb, 31.

¹³⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 75, (1 no'lu dipnot)

Tercüme: Bize Süfyân, ez-Zührî'den, o Urve'den, o da Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivâyet etti. Hz. Peygamber (s.a.s.) birgün Medine de bulunan bir tümsek üzerine çıktı ve şöyle buyurdu: “Benim gördüğümü sizde görüyorsunuz? Ben sizin evlerinizin arasında, yağmur izleri gibi (ortaya çıkacak) fitnelerin yerlerini görüyorum.”¹³⁵

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Urve b. Zübeyr¹³⁶ → ez-Zührî¹³⁷ → Süfyân¹³⁸ →
Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Gelecekte fitne ve karışıklıkların artacağına işaret eden ilgili rivâyet, Buhâri ve Müslim versiyonlarında, sened zinciri Süfyân'a kadar değişmemiş, aynı tarikle gelmiştir. Süfyân b. Üyeyne'den sonra Buhâri'de, Ali b. Abdullah; Müslim'de, Ebû Bekir b. Ebi Şeybe adlı râviler zikredilmiştir. İlgili hadis, Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*, 21810 no'lu hadisinde, Zührî'den sonra Ma'mer ve Abdurrezzâk isimli râviler tariki ile gelmiştir.¹³⁹

Hadis metni Buhâri ve Müslim rivâyetlerinde herhangi bir değişiklik olmadan, aynen nakledilmiştir. *Müsned*, 21810 no'lu versiyonunda ise hadisin birinci kısmı aynı olup, hadisin son kısmı ise aynı anlama gelen **إِنِّي لَأَرَى الْفِتْنَ تَنْعُ**

حَالَ خَالَ يُؤْتِكُمْ كَوْفَعِ الْمَطْرِ cümlesi ile rivâyet edilmiştir.¹⁴⁰

¹³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21748, c. 36, s. 78; ayrıca bkz. 21810, c. 36, s. 139; Buhâri, Fedail, 8; Müslim, Fiten, 9.

¹³⁶ Urve b. Zübeyr b. Avvâm b. Huveylid el-Esedî; (v. 95) künyesi Ebû Abdullah el-Medenî'dir. Üsâme b. zeyd, Beşir b. Sa'd, Cabir b. Abdullah ve başkalarından rivâyette bulunmuş. sikâ, Fakîh, âlim kesir el-hadis, me'mun lafızlarıyla Ta'dil edilmiş. Bkz. Mizzî, c. 20, s. 11; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 674.

¹³⁷ İbni Şihâb ez-Zührî; (v. 124) ismi Muhammed b. Müslim b. Abdullah b. Abdullah b. Şihab ez-Zührî. Ali b. Hüseyin ve başkalarından hadis rivâyet etmiş. Hakkında fakîh, sikâ, kesir el-hadis, âlim denilmiş bin'den fazla rivâyette bulunmuş. Ebû Dâvud et-Tayalisi, isnadı en iyi bilen Zührî'dir demiştir. Bkz. Mizzî, c. 26, s. 419; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 896.

¹³⁸ Bkz. 82 no'lu dipnot.

¹³⁹ Buhâri, Fedail, 8; Müslim, Fiten, 9; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21810, c. 36, s. 139.

¹⁴⁰ Buhâri, Fedail, 8; Müslim, Fiten, 9; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21810, c. 36, s. 139.

Rivâyetin senedi ile ilgili Şuayb el-Arnaûd şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Tüm râviler güvenilir, isnadı sağlam dolayısıyla sahih bir hadistir.¹⁴¹

2.8. Mirâs

13 — حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ

زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ، وَلَا الْكَافِرُ الْمُسْلِمَ»

Tercüme: Bize Süfyân, Ali b. Hüseyin'den, o Amr b. Osman'dan, o Üsâme b. Zeyd'den, o da Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle buyurduğunu rivâyet etti. "Ne bir Müslüman bir kâfire, nede bir kâfir bir Müslümana mirâsçı olamaz."¹⁴²

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Amr b. Osman¹⁴³ → Ali b. Hüseyin¹⁴⁴ → İbni Şihâb ez-Zührî¹⁴⁵ → Süfyân b. Uyeyne¹⁴⁶ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Bir Müslüman ve bir kâfirin birbirine vâris olamayacağını zikreden ilgili hadisin *Muvattâ* rivâyetinde, Zührî'den sonra İmam Malik yer almaktadır. Diğer versiyonlarının senedleri ise Müslim, İbn Mâce, Ebû Dâvud ve Tirmizî'de, Süfyân b. Üyeyne'ye kadar aynı tarikle gelmektedir. Süfyân'dan sonra Müslim'de Yahyâ

¹⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 79, (1 no'lu dipnot)

¹⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21747, c. 36, s. 76; ayrıca bkz. İmam Malik, *Muvattâ*, Ferâid, 1093; *Müsned*, 21808, c. 36, s. 138; 21813, c. 36, s. 140–141; 21820, c. 36, s. 146; Dârimî, Ferâid, 29; Müslim, Ferâid, 1; İbn Mâce, Ferâid, 6; Ebû Dâvud, Ferâid, 10; Tirmizî, Ferâid, 15.

¹⁴³ Amr b. Osman b. Affân el-Emevî; künyesi Ebû Osman, Üsâme b. Zeyd ve babasından rivâyette bulunmuştur. İclî onun sikâ, Medineli ve tabiînlerin büyüğü olduğunu zikretmiş, bazıları isminin Amr değil Ömer olduğunu söylemiş. Bkz. Mizzî, c. 22, s. 153; İbn Hacer, *Takribu't-tehzi*, s. 741.

¹⁴⁴ Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebi Talip el-Haşimî; (v. 92) lakabı Zeynülabidin'dir. Amr b. Osman b. Affân ve başkaların'dan rivâyette bulunmuş, sikâ, Me'mun, kesir el-hadis, faziletli ve takvalı biriydi. İclî onun tabii, medeni ve sikâ olduğunu zikretmiştir. Bkz. Mizzî, c. 20, s. 383; İbn Hacer, *Takribu't-tehzi*, s. 693.

¹⁴⁵ Bkz. 137 no'lu dipnot.

¹⁴⁶ Bkz. 82 no'lu dipnot.

b. Yahyâ; İbn Mâce'de, Hişâm b. Ammâr; Ebû Dâvud'da Musedded; Tirmizî'de Said b. Abdurrahmân isimli râviler zikredilmiştir.¹⁴⁷

Dârimî ve *Müsned*'de geçen diğer üç versiyonda, Zührî'den sonra râviler değişmişmektedir: Zührî'den sonra Dârimî'de Ma'mer, Abdü'l-alâ ve Nasr b. Ali; *Müsned* 21808 no'lu hadiste İbn Cüreyc ve Abdurrezzâk; 21813 no'lu hadiste Malik ve Abdurrahmân; 21820 no'lu hadiste ise Ma'mer ve Muhammed b. Ca'fer adlı râviler tariki ile gelmektedir.¹⁴⁸

Dârimî, Ebû Dâvud, İbn Mâce ve Tirmizî versiyonlarında, hadis metninde herhangi bir değişiklik olmadan aynen rivâyet edilmiştir. Müslim ve *Müsned*'in 21808 no'lu hadis versiyonlarında, hadisin ikinci kısmı **وَلَا يَرِثُ الْكَافِرُ** şeklinde, **يَرِثُ** kelimesi eklenerek rivâyet edilmiştir. *Muvattâ* ve *Müsned*'in 21813 no'lu hadis rivâyetlerinde ise hadisin sadece birinci kısmı rivâyet edilmiş, **لَا يَرِثُ مُسْلِمٌ كَافِرًا** denilmiştir. *Müsned*'in 21820 no'lu hadisinde ise ilgili hadisin birinci ve ikinci kısımlarının yeri değiştirilerek **وَلَا يَرِثُ الْكَافِرُ الْمُسْلِمَ، وَلَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ** şeklinde rivâyet edilmiştir.¹⁴⁹

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadisin sıhhati hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Sened zincirinde bulunan tüm râviler güvenilir olduğundan ilgili hadis sahih bir hadistir.¹⁵⁰

14 — حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ

عُثْمَانَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ نَزْلِ غَدَا؟ فِي حَجَّتِهِ، قَالَ: «وَهَلْ تَرَكَ لَنَا عَقِيلًا

مَنْزِلًا؟» ثُمَّ قَالَ: «نَحْنُ نَأْزِلُونَ غَدَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ، يَعْنِي الْمُحَصَّبَ، حَيْثُ فَاسَمَتْ قُرَيْشٌ

¹⁴⁷ İmam Malik, *Muvattâ*, Ferâid, 1093; Müslim, Ferâid, 1; İbn Mâce, Ferâid, 6; Ebû Dâvud, Ferâid, 10; Tirmizî, Ferâid, 15.

¹⁴⁸ Dârimî, Ferâid, 29; *Müsned*, 21808, c. 36, s. 138; 21813, c. 36, s. 140–141; 21820, c. 36, s. 146.

¹⁴⁹ Dârimî, Ferâid, 29; Müslim, Ferâid, 1; İbn Mâce, Ferâid, 6; Ebû Dâvud, Ferâid, 10; Tirmizî, Ferâid, 15; İmam Malik, *Muvattâ*, Ferâid, 1093; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21808, c. 36, s. 138; 21813, c. 36, s. 140–141; 21820, c. 36, s. 146.

¹⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 76, (1 no'lu dipnot)

عَلَى الْكُفْرِ» وَذَلِكَ أَنَّ بَنِي كِنَانَةَ حَالَفَتْ قُرَيْشًا عَلَى بَنِي هَاشِمٍ: أَنْ لَا يُنَاكِحُوهُمْ، وَلَا يُبَايِعُوهُمْ، وَلَا يُؤْوُوهُمْ، ثُمَّ قَالَ عِنْدَ ذَلِكَ: «لَا يَرِثُ الْكَافِرُ الْمُسْلِمَ، وَلَا الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ» قَالَ الرَّهْرِيُّ: " وَالْخَيْفُ:

الْوَادِي "

Tercüme: Bize Abdurrezzâk, Ma'mer'den, o Zührî'den, o Ali b. Hüseyin'den, o Amr b. Hişâm'dan, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. (Üsâme) Dedi ki: (hac zamanında) Resûlullah'a (s.a.s.), Ya Resûlullah yarın nerede kalacaksınız? Dedim. Hz. Peygamber: (s.a.s.) Akîl bize bir yer bıraktı mı ki? Dedi. Sonra da şöyle buyurdu: Yarın inşallah Beni Kinâne vadisinde kalacağız. Yani "Muhassab'da." Orada Beni Kinâne Kureyşilerle küfür üzerine antlaşmışlardı. Haşim oğullarına kız alıp vermeyeceklerine, onlarla alış veriş yapmayacaklarına ve onları barındırmayacaklarına dair bir antlaşma yapmışlardı. Sonra da Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Bir kâfir bir müslümana, bir Müslüman da bir kâfire vâris olamaz"¹⁵¹

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Amr b. Osman¹⁵² → Ali b. Hüseyin¹⁵³ → Zührî¹⁵⁴
→ Ma'mer b. Raşid¹⁵⁵ → Abdurrezzâk¹⁵⁶ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Müslim ve gayri Müslimin birbirine mirâsçı olamayacağını ifade eden ilgili rivâyet, diğer kaynaklarda Abdurrezzâk'a kadar aynı tarikle gelmektedir. Abdurrezzâk'tan sonra Müslim'de, Muhammed b. Mihran; İbn Mâce'de, Muhammed b. Yahyâ isimli râviler yer almaktadır. Ahmed b. Hanbel *Müsned*

¹⁵¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21766, c. 36, s. 100; ayrıca bkz. 21752, c. 36, s. 84; Müslim, Hac, 440; İbn Mâce, Menâsik, 26; Ebû Dâvud, Ferâid, 10.

¹⁵² Bkz. 143 no'lu dipnot.

¹⁵³ Bkz. 144 no'lu dipnot.

¹⁵⁴ Bkz. 137 no'lu dipnot.

¹⁵⁵ Ma'mer b. Raşid el-Ezdî, Ebû Ürve el-Basrî'dir; (v. 153) İbn Şihâb ez-Zührî ve başkalarından rivâyette bulunmuş. İbn Hıbbân ve başkaları onun sikâ, fakîh, hafız olduğunu söylemişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 2,8, s. 303; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 961.

¹⁵⁶ Abdurrezzâk b. Hemmam b. Nafî el-Himyârî; (v. 205) İbn Cüreyc ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiş. Hakkında 'sikâ' 'sebt' ve 'hafiz' terimleri kullanılmıştır. Bkz. Mizzî, c. 18, s. 52; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 607.

21752 no'lu hadis versiyonunda ise Zührî'den sonra Muhammed b. Ebi Hafs ve Ravh tariki ile gelmektedir.¹⁵⁷

Hadisin Müslim versiyonunda, **وَهَلْ تَرَكَ لَنَا عَقِيلًا مَنْزِلًا** cümlesine kadar rivâyet edilmiş, ondan sonrası rivâyet edilmemiştir. Ebû Dâvud ve İbn Mâce rivâyetlerinde ise hadisin sadece **وَلَا يُبَايِعُوهُمْ**, **لَا يُنَاكِحُوهُمْ** kısmına kadar rivâyet edilmiştir. Ahmed b. Hanbel'in 21752 no'lu hadisinde ise **وَهَلْ تَرَكَ لَنَا عَقِيلًا مَنْزِلًا** kısmından sonra **لَا يَرِثُ الْكَافِرُ الْمُؤْمِنَ، وَلَا الْمُؤْمِنُ الْكَافِرَ** ifadesi yer almaktadır.¹⁵⁸

İlgili rivâyetin senedinde bulunan tüm râvilerin güvenilir olduğunu bildiren Şuayb el-Arnaûd'a göre hadis sahihtir.¹⁵⁹

Bu hadis, vedâ Haccı sırasında Üsâme'nin bir sorusuna Resûlullah'ın (s.a.s.) verdiği cevabı yansıtmaktadır. Üsâme (r.a.), Mekke'deki ikâmet sırasında Aleyhissalâtu vesselâm'ın nerede ikâmet edeceğini merak etmektedir. Eski doğup büyüdüğü evinde mi, başka bir yerde mi? Çünkü orası Akîl tarafından çoktan satılmış durumdaydı. Rivâyetler, hicretle birlikte Mekke'de olduğu gibi terkedilmiş olan Ali, Ca'fer ve Resûlullah'a ait akarları (arazileri) Akîl'in sattığını ifade etmektedir. Aynı şekilde diğer muhacirlerin malları da müşrik yakınları tarafından yağmalanıp satılmıştı.¹⁶⁰

15 — أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ حُجْرٍ بْنِ إِيَّاسٍ الْمَرْوَزِيُّ، قَالَ: أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنِ عَلِيِّ بْنِ

حُسَيْنٍ، عَنِ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ، عَنِ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَتَوَارَثُ

أَهْلُ مِلَّتَيْنِ

Tercüme: Bize Ali b. Hücr b. İyas el-Mervezî, Hüşeym'den, o Zührî'den, o Ali b. Hüseyin'den, o Amr b. Osman'dan, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti.

¹⁵⁷ Müslim, Hac, 440; İbn Mâce, Menâsik, 26; Ebû Dâvud, Ferâid, 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21752, c. 36, s. 84.

¹⁵⁸ Müslim, Hac, 440; İbn Mâce, Menâsik, 26; Ebû Dâvud, Ferâid, 10; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21752, c. 36, s. 84.

¹⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 100, (1 no'lu dipnot)

¹⁶⁰ Canan, c. 13, s. 304.

(Üsâme) dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: İki (farklı) milletlere (dinlere) mensup olanlar birbirine vâris olamazlar.¹⁶¹

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Amr b. Osman¹⁶² → Ali b. Hüseyin¹⁶³ → Zührî¹⁶⁴
→ Hüşeym¹⁶⁵ → Ali b. Hucr b. İyas¹⁶⁶ → Nesâî

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Bu hadisten, Mekke'deki evlerin eski sahiplerine bırakılacağı, ayrıca bir Müslüman'ın bir kâfire vâris olamayacağı anlaşılmaktadır. Ancak Muâviye, Muaz, Hasan el-Basrî, İbrâhim en-Nehâî ve İshâkım rivâyetinde ise Müslüman'ın kâfire vâris olacağı, ancak kâfirin Müslüman'a vâris olamayacağı zikredilmektedir.¹⁶⁷

Hakîm en-Neysaburî, ilgili hadisin sahih olduğunu ifade etmiştir.¹⁶⁸

2.9. Tâun Hastalığı

16 — حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ يَسْأَلُ سَعْدًا عَنِ الطَّاعُونَ، فَقَالَ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ: أَنَا أُحَدِّثُكَ عَنْهُ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ هَذَا عَذَابٌ، أَوْ كَذَا، أَرْسَلَهُ اللَّهُ عَلَى نَاسٍ قَبْلَكُمْ، أَوْ طَائِفَةٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَهُوَ يَجِيءُ أَحْيَانًا وَيَذْهَبُ أَحْيَانًا، فَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِ، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ فَلَا تَخْرُجُوا فِرَارًا مِنْهُ»

Tercüme: Bize Süfyân, Amr'dan, o da Âmir b. Said'in şöyle dediğini rivâyet etti: Bir adam Sâ'd'ın yanına geldi, ona Tâun'u¹⁶⁹ (Veba'yı) sordu. Üsâme

¹⁶¹ Nesâî, *Süneni Kübra*, Ferâid, 21.

¹⁶² Bkz. 143 no'lu dipnot.

¹⁶³ Bkz. 144 no'lu dipnot.

¹⁶⁴ Bkz. 137 no'lu dipnot.

¹⁶⁵ Bkz. 118 no'lu dipnot.

¹⁶⁶ Ali b. Hucr b. İyas el-Mervezî: (244) sikâ ve hâfız olduğu zikredilmiş. Bkz. İb Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 691.

¹⁶⁷ Aynî, c. 9, s. 226.

¹⁶⁸ Hakîm, Muhammed b. Abdullah b. Muhammed en-Neysaburî, *Müstedrek Ala's-sahiheyn*, Dâr'ul-Kutub'il-İlmiyye, Beyrut, 1990. c. 3, s. 262.

¹⁶⁹ Tâun Hastalığı: Bulaşıcı ve salgın bir hastalıktır. Öldürücü yaralar ve şişliklerden meydana gelen ateşli bir hastalıktır. Vebânın bir çeşididir.

b. Zeyd ben cevap vereyim, Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle buyurduğunu işittim. Dedi: “Bu bir azâptır; onu Allah (c.c), sizden önceki insanlara ya da İsrail Oğulları'ndan bir tâifeye göndermiştir. Bu hastalık bazen ortaya çıkar bazen de kaybolur; bir yerde olduğunu biliyorsanız oraya girmeyin, sizin olduğunuz yerde ortaya çıkarsa ondan kaçmak için orayı terketmeyin.”¹⁷⁰

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Sa'd b. Ebi Vakkâs¹⁷¹ → Âmir b. Sa'd¹⁷² → Amr¹⁷³ → Süfyân¹⁷⁴ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Tâun hastalığı bir yerde görüldüğünde ne yapılması gerektiğini belirten bu hadis, Müslim ve Tirmizî rivâyetlerinde sened zinciri Amr b. Dinar'a kadar aynı tarikle gelmektedir. Amr'dan sonra Müslim'de, İbn Cüreyc, Muhammed b. Bekr ve Muhammed b. Hatîm; Tirmizî'de ise Hammâd b. Zeyd ve Kûteybe isimli râviler yer almaktadır. *Muvattâ*, Buhâri ve Müsned'in 21763 ve 21811 no'lu hadislerinde ise sened zinciri Âmir b. Sa'd'dan sonra değişmiştir. Âmr'dan sonra *Muvattâ*'da, Sâlim ve Muhammed b. Münkedir; Buhâri'de, Ebu'n-Nadr, Muhammed b. Münkedir, Malik ve Abdulaziz b. Abdullah; İbn Hanbel'in *Müsnedi* 21763 no'lu hadiste sened zinciri, Malik'e kadar Buhâri senedi gibi aynı tarikle gelmiştir. Malik'ten sonra Ebû Seleme el-Hüzaî adlı râvi zikredilmiştir. Müsned 21811 no'lu hadisin râvileri; Âmir b. Sa'd'dan sonra Muhammed b.

¹⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21751, c. 36, s. 82; ayrıca bkz. *Müsned* 21763, c. 36, s. 95-96; 21811, c. 36, s. 139; İmam Malik, *Muvattâ*, Kitab'ül-camii, 1630; Buhâri, Ehâdisu'l-Enbiya, 54; Müslim, Selâm, 95; Tirmizî, Cenâiz, 67.

¹⁷¹ Sa'd b. Ebi Vakkâs; (v. 55) Malik b. Vüheyb ez-Zührî; Künyesi Ebû İshâk'tır Aşere-i Mubeşşere'den biri, Bedir ve diğer bütün savaşlara katılmış büyük Sahabe, Allah yolunda ilk ok atan, faziletleri çoktur. Aşere-i Mubeşşere'den en son vefat edendir. Bkz. Mizzî, c. 10, s. 309; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 372.

¹⁷² Âmir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs ez-Zührî el-Medenî: (104) Üsâme b. Zeyd, Ebân b. Osman, Sa'd b. Ebi Vakkâs ve başkalarından hadis rivâyet etmiş. İbn Hibbân onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 14, s. 21; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 475.

¹⁷³ Bkz. 81 no'lu dipnot.

¹⁷⁴ Bkz. 82 no'lu dipnot.

Münkedir, Muhammed b. Amr ve Muhammed b. Bısr isimli râviler tariki ile gelmektedir.¹⁷⁵

İlgili hadisin versiyonları arasındaki metin farklılıkları ise şu şekildedir; ilgili hadiste geçen *إِنَّ هَذَا عَذَابٌ رَجَزٌ* Cümlesi yerine *Muvattâ*'da *الطَّاعُونَ رَجَزٌ* ifadesi yer almıştır. Ayrıca *فَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ* ifadesi yerine de *Muvattâ*, Müslim ve Buhâri'de *فَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ بِأَرْضٍ* ifadesi kullanılmıştır. Bu cümleden sonra *Muvattâ*, Tirmizî ve *Müsned*'in diğer versiyonlarında *وَأَنْتُمْ بِهَا* cümlesi yer almıştır. İlgili hadiste geçen *فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِ* cümlesi yerine Tirmizî'de, *فَلَا تَهَيِّطُوا عَلَيْهَا* cümlesi zikredilmiştir. Buhâri ve *Müsned*'in diğer iki versiyonlarında ise *فَلَا تَقْدُمُوا عَلَيْهِ* cümlesi bulunmaktadır.¹⁷⁶

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Sened zincirinde bulunan tüm râviler güvenilir olduğundan ilgili hadis sahihtir.¹⁷⁷

17 — حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ: حَبِيبُ بْنُ أَبِي ثَابِتٍ، أَخْبَرَنَا قَالَ:

سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ بْنَ سَعْدٍ، يُحَدِّثُ أَنَّهُ سَمِعَ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، يُحَدِّثُ سَعْدًا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمْ بِالطَّاعُونَ بِأَرْضٍ، فَلَا تَدْخُلُوهَا، وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ بِهَا، فَلَا تَخْرُجُوا مِنْهَا» قَالَ: قُلْتُ: أَنْتَ سَمِعْتَهُ يُحَدِّثُ سَعْدًا، وَهُوَ لَا يُنْكِرُ؟ قَالَ: نَعَمْ

Tercüme: Bize Yahyâ b. Ebi Bükeyr, Şu'be'den, o Habib b. Ebi Sabit'ten, o İbrâhim b. Sa'd'dan, o da Üsâme b. Zeyd'in, Sa'd'a naklederken duyduğunu söyledi. (Üsâme dedi ki:) Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: Tâun'un (Vebâ'nın)

¹⁷⁵ İmam Malik, *Muvattâ*, Kitab'ül-camî, 1630; Buhâri, Ehâdisu'l-Enbiya, 54; Müslim, Selâm, 95; Tirmizî, Cenâiz, 67; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21763, c. 36, s. 95-96; 21811, c. 36, s. 139.

¹⁷⁶ İmam Malik, *Muvattâ*, Kitab'ül-camî, 1630; Buhâri, Ehâdisu'l-Enbiya, 54; Müslim, Selâm, 95; Tirmizî, Cenâiz, 67; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21763, c. 36, s. 95-96; 21811, c. 36, s. 139.

¹⁷⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 82, (1 no'lu dipnot)

bir yerde olduğunu duyarsanız oraya girmeyin, sizin bulunduğunuz yerde ortaya çıkarsa oradan da çıkmayın.¹⁷⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → İbrâhim b. Sa'd¹⁷⁹ → Habib b. Ebi Sabit¹⁸⁰ → Şu'be¹⁸¹ → Yahyâ b. Ebi Bükeyr¹⁸² → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Tâun hastalığı ile ilgili olan bu hadis, Buhâri versiyonunda, sened zinciri Şu'be'ye kadar aynı tarikle gelmektedir. Şu'be'den sonra Buhâri, bu hadisi Hafs b. Ömer'den, metinde herhangi bir değişiklik olmadan aynen rivâyet etmektedir. *Müsned* 21827 no'lu hadis ise aynı tarikle gelmiş olup ancak hadis metninde şöyle bir farklılık görünmektedir; Hadiste geçen بِالطَّاعُونَ بِأَرْضٍ cümlesi yerine *Müsned* versiyonunda إِذَا كَانَ الطَّاعُونَ بِأَرْضٍ وَأَنْتُمْ لَيْسَ بِهَا¹⁸³ ifadesi yer almaktadır.

Rivâyetin senedinde bulunan tüm râviler güvenilir olduğundan dolayı, Şuayb el-Arnaûd'a göre bu hadis sahihtir.¹⁸⁴

18 — حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ، عَنِ ابْنِ عَمِّ لِأَسَامَةَ بْنِ

زَيْدٍ يُقَالُ لَهُ: عِيَاضٌ، وَكَانَتْ بِنْتُ أُسَامَةَ تَحْتَهُ، قَالَ: ذِكْرٌ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا خَرَجَ مِنْ

¹⁷⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21798, c. 36, s. 130; ayrıca bkz. *Müsned*, 21827, c. 36, s. 149; Buhâri, Tıp, 30.

¹⁷⁹ İbrâhim b. Sa'd b. Ebi Vakkâs; (v. 100) Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Habib b. Ebi Sabit ve başkaları rivâyet etmiştir. Muhammed b. Sa'd onun sikâ olduğunu zikretmiştir. 3. Tabakadan. Bkz. Mizzî, c. 2, s. 94; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s.108.

¹⁸⁰ Habib b. Ebi Sabit el-Esedî; (v. 129) İbrâhim b. Sa'd ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Şu'be ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Nesâi onu sikâ ve tabii olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 5, s. 358.

¹⁸¹ Şu'be b. Haccâc b. Verd el-Etekî; (v. 160 Künyesi Ebû Bistam el-Vasitî'dir. Âsım el-Ahvel ve başkalarından rivâyette bulunmuş. Ali el-Medenî, Şu'be'nin iki bin'e yakın hadisi olduğunu söylemiştir. İmam, Hüccet, sikâ, Sebt ve Âlim biridir. Bkz. Mizzî, c. 12, s. 479; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 436.

¹⁸² Yahyâ b. Ebi Bükeyr b. Üseyd el-Keysi el-Kuffî; (v. 208) Şu'be b. Haccâc ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. İclî, Ebû Hatîm ve Yahyâ b. Maîn onun sikâ, sadûk olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 31, s. 247.

¹⁸³ Buhâri, Tıp, 30; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21827, c. 36, s. 149.

¹⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 130, (4 no'lu dipnot)

بَعْضِ الْأَرْيَافِ، حَتَّى إِذَا كَانَ قَرِيبًا مِنَ الْمَدِينَةِ بَبَعْضِ الطَّرِيقِ أَصَابَهُ الْوَبَاءُ، قَالَ: فَأَفْرَعَ ذَلِكَ النَّاسَ، قَالَ: فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا يَطَّلَعَ عَلَيْنَا نَقَابُهَا» ، يَعْنِي الْمَدِينَةَ، وَحَدَّثَنَا هُ الْهَاشِمِيُّ، وَيَعْقُوبُ، وَقَالَ جَمِيعًا: إِنَّهُ سَمِعَ أُسَامَةَ،

Tercüme: Bize Ebû Kâmil, İbrâhim b. Sa'd'dan, o İbn Şihâb'tan, o Üsâme b. Zeyd'in amcasının oğlu İyad'dan, “ayrıca (İyad) Üsâme'nin kızıyla da evliydi.” İyad dedi ki: Resûlullah'a (s.a.s.) bir adamın, köylerden birinden çıkıp geldiği Medineye yakın bir yerde de Vebâ'ya (salgın hastalığa) yakalandığı anlatıldı. Bu olay insanları korkuttu da, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu: Umarım ki (bu hastalığın) yolu buraya (medineye) çıkmaz. (Bize bu hadisi Haşimi ve Ya'kûp her ikisi birden rivâyet ettiler. Onlar da Üsâme'nin, bu hadisi Resûlullah'tan işittiğini söylediler.)¹⁸⁵

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → İyad b. Debrî¹⁸⁶ → İbn Şihâb¹⁸⁷ → İbrâhim b. Sa'd¹⁸⁸ → Ebû Kâmil¹⁸⁹ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Vebâ hastalığının insanları nasıl tedirgin ettiğini belirten ilgili rivâyet, *Müsned* 21805 no'lu hadiste; İbrâhim b. Sa'd'dan Ebû Ma'mer ve Abdullah isimli râviler tariki ile hadis metninde bir değişiklik olmadan rivâyet edilmiştir.¹⁹⁰

Şuayb el-Arnaûd'a göre, sened zincirinde meçhul olan, İyad b. Debrî adlı râvi olduğundan dolayı ilgili hadis zayıftır.¹⁹¹

¹⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21804, c. 36, s. 134; ayrıca bkz. *Müsned*, 21805, c. 36, s. 136.

¹⁸⁶ İyad b. Debrî; Üsâme'nin Amcasının oğlu ve damadı olduğu zikredilmiş, Zührî dışında kimse ondan rivâyet etmemiş. Hakkında başka bilgi olmadığı için meçhuldür. Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 135, (1 no'lu dipnot)

¹⁸⁷ Bkz. 137 no'lu dipnot.

¹⁸⁸ Bkz. 179 no'lu dipnot.

¹⁸⁹ Ebû Kâmil, İsmi Muzaffer b. Müdrîk el-Horosani; (v. 207) Hammâd b. seleme ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyette bulunmuştur. Nesâî ve İbn Hibbân onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c.28, s. 98; İbn Hacer *Takribu't-tehziib*, s. 950.

¹⁹⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21805, c. 36, s. 136.

19 — حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، عَنْ

أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ هَذَا الْوَبَاءَ رَجَزُ أَهْلِكَ اللَّهُ بِهِ الْأَمَمَ قَبْلَكُمْ، وَقَدْ بَقِيَ مِنْهُ فِي الْأَرْضِ شَيْءٌ يَجِيءُ أَحْيَانًا، وَيَذْهَبُ أَحْيَانًا، فَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضٍ، فَلَا تَخْرُجُوا مِنْهَا، وَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ فِي أَرْضٍ، فَلَا تَأْتُوهَا»

Tercüme: Bize Abdurrezzâk, Ma'mer'den, o ez-Zühri'den, o Âmir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs'tan, o Üsâme b. Zeyd'den o da Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle buyurduğunu rivâyet etti. Bu Vebâ (salgın hastalık) bir cezâdır. Allah (c.c) bununla sizden önceki bazı ümmetleri helâk etti. Yeryüzünde bunun bir kısmı kalmıştır zaman zaman bazı yerlerde görünüp kaybolabilir. Sizin olduğunuz yerde ortaya çıkarsa oradan çıkmayın, bir yerde olduğunu işittiğinizde ise oraya gitmeyin.¹⁹²

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Âmir b. Sa'd¹⁹³ → Zühri¹⁹⁴ → Ma'mer¹⁹⁵ → Abdurrezzâk¹⁹⁶ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Vebâ hastalığı bir yerde görüldüğünde insanların ne yapması gerektiğini belirten bu hadis, Müslim ve *Müsned'in* 21807 no'lu rivâyetlerinde, Zühri'ye kadar aynı tarikle gelmektedir. Müslim versiyonunda, Zühri'den sonra Yunus, İbn Vehb, ve Ebû Tahir; *Müsned* 21807 no'lu hadiste ise Şuayb ve Ebû Yaman isimli râviler zikredilmiştir. *Müsned* 21818 no'lu rivâyetin sened zincirinde yeralan

¹⁹¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 135, (1 no'lu dipnot)

¹⁹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21806, c. 36 s. 136; ayrıca bkz. *Müsned*, 21807, c. 36, s. 137; 21818, c. 36, s. 144; Müslim, Selam, 96.

¹⁹³ Bkz. 172 no'lu dipnot.

¹⁹⁴ Bkz. 137 no'lu dipnot.

¹⁹⁵ Bkz. 155 no'lu dipnot.

¹⁹⁶ Bkz. 156 no'lu dipnot.

râviler ise şu isimlerdir; Üsâme b. Zeyd, İbrâhîm b. Sa'd, Atâ b. Yesâr, Habib b. Ebi Sabit, Şu'be ve Muhammed b. Ca'fer.¹⁹⁷

İlgili hadiste geçen هَذَا الْوَبَاءِ إِنَّ cümlesi Müslim ve Müsned 21818 no'lu rivâyetlerinde هَذَا الْوَجَعِ إِنَّ şeklinde zikredilmiş; أَهْلَكَ kelimesi yerine de عَذَّبَ kelimesi yer almıştır. وَمَنْ وَقَعَ بِأَرْضِي وَإِذَا وَقَعَ بِأَرْضِي فَلَا تَأْتِيهَا cümlesi yerine Müslim'de, وَإِذَا سَمِعْتُمْ بِهِ فِي أَرْضِي، فَلَا تَأْتِيهَا، وَهُوَ بِهَا فَلَا يُخْرِجُهُ الْفِرَارُ مِنْهُ yerine de فَمَنْ سَمِعَ بِهِ بِأَرْضِي، فَلَا يَقْدَمَنَّ عَلَيْهِ¹⁹⁸ ibaresi yer almaktadır.

Şuayb el-Arnaûd, bu hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Senedi sağlam, râvileri güvenilir ve sahih bir hadistir.¹⁹⁹

2.10. Kâ'be'nin İçinde Namâz Kılmak

20 — حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، وَرَوْحٌ، قَالَا: حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ: قُلْتُ لِعَطَاءٍ: سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، يَقُولُ: إِنَّمَا أَمْرُكُمْ بِالطَّوَّافِ، وَلَمْ تُؤْمَرُوا بِالِدُّخُولِ. قَالَ: لَمْ يَكُنْ يَنْهَى عَنْ دُخُولِهِ، وَلَكِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ: أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ: «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمَّا دَخَلَ الْبَيْتَ دَعَا فِي نَوَاحِيهِ كُلِّهَا، وَلَمْ يُصَلِّ فِيهِ حَتَّى خَرَجَ، فَلَمَّا خَرَجَ رَكَعَ رُكْعَتَيْنِ فِي قَبْلِ الْكَعْبَةِ»، قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ، وَقَالَ: «هَذِهِ الْقِبْلَةُ»

Tercüme: Bize Abdurrezzâk, İbn Cüreyc ve Ravh'tan, o ikisi İbn Cüreyc'ten, o da Atâ'ya şöyle dediğini bize anlattı: İbn Abbas'tan işittim, siz tavafla emredildiniz, (Kâ'be'nin içine) girmekle emredilmediniz diyordu. Atâ: İbn Abbas, Kâ'be'nin İçine girmeyi de yasaklamıyordu. Dedi. Ayrıca ben O'ndan, (Atâ'dan) Üsâme b. Zeyd'in kendisine şöyle haber verdiğini işittim dedi. Üsâme dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) Kâ'be'nin içine girdiğinde, dışarı çıkana kadar Kâ'be'nin tüm köşelerinde dua etti. Kâ'be'nin içinde namaz kılmadı, dışarı

¹⁹⁷ Müslim, Selam, 96; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21807, c. 36, s. 137; 21818, c. 36, s. 144.

¹⁹⁸ Müslim, Selam, 96; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21807, c. 36, s. 137; 21818, c. 36, s. 144.

¹⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 135, (4 no'lu dipnot)

çıkıldığında ise Kâ'be'nin önünde iki re'kât namaz kıldı. Râvi Abdurrezzâk, Resûlullah'ın (s.a.s.) o sıra "İşte kible burasıdır!" buyurduğunu söyledi.²⁰⁰

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → İbn Abbas²⁰¹ → Atâ²⁰² → Ravh²⁰³ → İbn Cüreyc²⁰⁴
→ Abdurrezzâk²⁰⁵ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Kâ'be'nin içinde namaz kılmadığını belirten ilgili hadis, diğer kayaklardaki rivâyetlerde isnad İbn Cüreyc'e kadar aynı tarikle gemektedir. İbn Cürec'den sonra Müslim'de, Muhammed b. Bekr ve İshâk b. İbrâhim; Nesâî'de İbn Ebi Revâd ve Hacib b. Süleymân el-Münbicî; *Müsned* 21754 no'lu hadiste ise Abdurrezzâk isimli râviler zikredilmiştir. Hadiste geçen *فِي قُبُلِ الْبَيْتِ فِي قِبَلِ الْكَعْبَةِ* cümlesi Müslim'de *فِي قُبُلِ الْبَيْتِ* şeklinde rivâyet edilmiş, Nesâî'de *فِي قِبَلِ الْكَعْبَةِ* cümlesi ile gelmektedir. Bunun dışında hadis metninde herhangi bir değişiklik olmamıştır. *Müsned* 21754 no'lu hadiste de aynı metinle rivâyet edilmiştir.²⁰⁶

Şuayb el-Arnaûd'a göre, sened râvileri güvenilir olduğundan dolayı ilgili hadis sahihtir.²⁰⁷

21 — حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا الْمَسْعُودِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ أَبُو جَعْفَرٍ، عَنِ

أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: «صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْبَيْتِ»

²⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21809, c. 36, s. 138; ayrıca bkz. 21754, c. 36, s. 87; Müslim, Hac, 395; Nesâî, Menâsik, 127.

²⁰¹ Bkz. 50 no'lu dipnot.

²⁰² Bkz. 51 no'lu dipnot.

²⁰³ Ravh b. Ubâde b. Alâ b. Hessian el-Keysî; (v. 205) künyesi Ebû Muhammed el-Basrî'dir. Muhammed b. Ebi Hafsa ve başkalarından rivâyette bulunmuş. Hakkında sikâ, sadûk, kesirül-hadis, leyse bihi be's ifadeleri kullanılmış. Bkz. Mizzî, c. 9, s. 238, İbn Hacer, *Takribu't-tehziib*, s. 329.

²⁰⁴ İbn Cüreyc; (v. 150) İsmi Abdülmelik b. Abdülaziz b. Cüreyc'tir. Künyesi Ebû Halid el-Mekkî, Atâ b. Ebi Ribah ve başkalarından rivâyet etmiş. Namaza bağlı takva sahibi biriydi onun için 'sikâ, fâkîh ve seduk' denilmiştir. Bkz. Mizzî, c. 18, s. 338; İbn Hacer, *Takribu't-tehziib*, s. 624.

²⁰⁵ Bkz. 156 no'lu dipnot.

²⁰⁶ Müslim, Hac, 395; Nesâî, Menâsik, 127; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21754, c. 36, s. 87.

²⁰⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 138, (2 no'lu dipnot)

Tercüme: Bize Haşim, el-Mes'udî'den, o Muhammed b. Ali Ebû Ca'fer'den, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. Dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) Kâ'be'nin içinde namaz kıldı.²⁰⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Muhammed b. Ali²⁰⁹ → el-Mes'udî²¹⁰ → Haşim b. Kasım²¹¹ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Resûlullah'ın (s.a.s.), Kâ'be'nin içinde namaz kıldığını ifade eden bu rivâyet, *Müsned* 21797 no'lu hadis versiyonunda, el-Mes'udî'ye kadar aynı tarikle gelmektedir. Mes'udî'den sonra Ebû Kutn (Amr b. Heysem) isimli râvi zikredilmiş. İlgili hadis metninde geçen فِي الْبَيْتِ cümlesi yerine, diğer rivâyette فِي الْكَعْبَةِ ifadesi yer almaktadır.²¹²

Şuayb el-Arnaûd ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Hadis senedinde geçen Muhammed b. Ali isimli râvi Üsâme b. Zeyd ile görüşmemiş, ondan bir şey işitmemiştir. Bundan dolayı ilgili hadisin isnadı zayıftır, ancak hadis sahihtir.²¹³

22 — حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُمَارَةَ، عَنْ أَبِي الشَّعَثَاءِ، قَالَ: خَرَجْتُ حَاجًّا

فَدَخَلْتُ الْبَيْتَ، فَلَمَّا كُنْتُ عِنْدَ السَّارِيَتَيْنِ، مَضَيْتُ حَتَّى لَزِقْتُ بِالْحَائِطِ. قَالَ: وَجَاءَ ابْنُ عُمَرَ، حَتَّى قَامَ

²⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21759, c. 36, s. 92; ayrıca bkz. 21797, c. 36, s. 130.

²⁰⁹ Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebû Talip; (v. 115) künyesi Ebû Cafer'dir. Üsâme b. Zeyd'in Mevlâsı Hermelete, Enes b. Malik, Cabir b. Abdullah ve başkalarından rivâyette bulunmuş, Nesâî ve İclî onun Medineli, tabii ve sikâ olduğunu zikretmişler. Bkz. Mizzî, c. 26, s. 136; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 879.

²¹⁰ el-Mes'udî; (v. 260) ismi Abdurrahmân b. Abdullah b. Utbe'dir. Yahyâ b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel onun sikâ, seduk olduğunu ancak son zamanlarda karıştırdığını zikretmişlerdir. bkz. Mizzî, c. 17, s. 219; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 586.

²¹¹ Haşim b. Kasım; (v. 205) künyesi Ebû en-Nadr el-Leysî el-Bağdadî'dir. Abdurrahmân b. Abdullah el-Mes'udî ve başkalarından rivâyette etmiş. İclî, Yahyâ b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel onun sikâ olduğunu söylemişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 30, s. 139; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 1017.

²¹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21797, c. 36, s. 130.

²¹³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 92, (1 no'lu dipnot)

إِلَى جَنِّي فَصَلَّى أَرْبَعًا، قَالَ: فَلَمَّا صَلَّى قُلْتُ لَهُ: " أَيْنَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْبَيْتِ؟ قَالَ: فَقَالَ: هَاهُنَا أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، أَنَّهُ صَلَّى ". قَالَ: قُلْتُ: فَكَمْ صَلَّى؟ قَالَ: عَلَى هَذَا أَجِدُنِي أَلَوْمُ نَفْسِي أَنِّي مَكَّنْتُ مَعَهُ عُمْرًا ثُمَّ لَمْ أَسْأَلْهُ كَمْ صَلَّى؟ فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلُ، قَالَ: خَرَجْتُ حَاجًّا، قَالَ: فَجِئْتُ فِي مَقَامِهِ، قَالَ: فَجَاءَ ابْنُ الزُّبَيْرِ، حَتَّى قَامَ إِلَيَّ جَنِّي، فَلَمْ يَزَلْ يُرَاجِمُنِي حَتَّى أَخْرَجَنِي مِنْهُ، ثُمَّ صَلَّى فِيهِ أَرْبَعًا

Tercüme: Bize Ebû Muâviye, A'meş'ten, o Umâre'den, o da Ebû Şa'sâ'dan, rivâyet etti. Dedi ki: Hacca gittiğimde Beytullah'a girdim, iki direğin yanına, oradan da duvarın dibine geldim. İbn Ömer geldi yanımda durup dört rek'at namaz kıldı. Namaz bittiğinde ona Resûlullah (s.a.s.) Beytullah'ın neresinde namaz kıldığını sordum. Bana; Üsâme b. Zeyd, Resûlullah'ın (s.a.s.) burada namaz kıldığını söyledi. Ona Resûlullah (s.a.s.) kaç rek'at kıldı? Dedim. Bunun için kendime kızıyorum; çünkü yıllarca onunla yaşadım ve ona, (Resûlullah'ın) kaç rek'at namaz kıldığını sormadım, dedi. Önümüzdeki sene tekrar hacca geldiğimde o yere geldim. İbn Zübeyr geldi, yanımda durdu ve beni oradan çıkarana kadar sıkıştırdı. Sonra da orada dört rek'at namâz kıldı.²¹⁴

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → İbn Ömer²¹⁵ → Ebi Şa'sâ²¹⁶ → Umâre²¹⁷
→ A'meş²¹⁸ → Ebû Muâviye²¹⁹ → Ahmed b. Hanbel

²¹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21780, c. 36, s. 114; ayrıca bkz. 21801, c. 36, s. 132.

²¹⁵ İbn Ömer; (v. 74) Abdullah b. Ömer b. Hattab el-Küreyşî, Babasıyla beraber küçük yaşta Müslüman oldu Hendek ve sonraki savaşlara katıldı. Hz. Peygamber, (s.a.s.) Üsâme b. Zeyd ve başka sahâbelerden rivâyette bulunmuş. Fazilet ve menâkıbleri çoktur. Bkz. Mizzî, c. 15, s. 332.

²¹⁶ Ebi Şa'sâ; İsmi Süleym b. Esved el-Muharibî'dir; (v. 82) İbn Ömer ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Umâre ve başkaları rivâyet etmiştir. İclî, Nesâî ve Ahmed b. Hanbel onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 11, s. 340, İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 403.

²¹⁷ Umâre b. Ümeyr et-Teymî; (v. 100) Ebi Şa'sâ ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda A'meş ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn, Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 21, s. 256; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 713.

²¹⁸ Bkz. 123 no'lu dipnot.

²¹⁹ Ebû Muâviye ismi Muhammed b. Ğazım et-Temimî; (v. 194) Küçük yaşta gözlerini kaybetti, Âsım el-Ahvel ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Resûlullah'ın (s.a.s.), Kâ'be'nin içinde namaz kıldığını ifade eden ilgili hadis, *Müsned* 21801 no'lu hadis'te sened zincirinde herhangi bir değişiklik olmadan aynı sened ile gelmektedir. Hadis metnindeki farklılıklar ise şu şekildedir; bu hadiste geçen **حَتَّى قَامَ إِلَى جَنَّبِي** cümlesi yerine, diğer versiyonda **فَصَلَّى فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ** ifadesi yer almaktadır. Ayrıca hadisin son kısmında geçen **فَلَمَّا كَانَ الْعَامُ** cümlesi yerine de, **ثُمَّ حَجَجْتُ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ** ifadesi kullanılmıştır. Bunun dışında hadis metninde herhangi bir değişiklik bulunmamaktadır.²²⁰

Sened zincirinde yer alan tüm râviler güvenilir olduğundan, Şuayb el-Arnaûd'a göre hadis sahihtir ve isnadı sağlamdır.²²¹

23 — حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ، عَنْ عَطَاءٍ، قَالَ: قَالَ أُسَامَةُ: دَخَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ، فَجَلَسَ، فَحَمِدَ اللَّهَ، وَأَتْنَى عَلَيْهِ، وَكَبَّرَ وَهَلَّلَ، ثُمَّ قَامَ إِلَى مَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْبَيْتِ فَوَضَعَ صَدْرَهُ عَلَيْهِ وَخَدَّهُ وَيَدَيْهِ، قَالَ: ثُمَّ كَبَّرَ وَهَلَّلَ وَدَعَا، ثُمَّ فَعَلَ ذَلِكَ بِالْأَرْكَانِ كُلِّهَا، ثُمَّ خَرَجَ فَأَقْبَلَ عَلَى الْقِبْلَةِ وَهُوَ عَلَى الْبَابِ، فَقَالَ: «هَذِهِ الْقِبْلَةُ، هَذِهِ الْقِبْلَةُ» مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا

Tercüme: Bize Hüseyim, Abdülmelik'ten, o Atâ'dan, o da Üsâme'nin şöyle dediğini rivâyet etti. Resûlullah (s.a.s.) ile beraber Kâ'be'ye girdim. Resûlullah, Kâ'be'nin içinde oturdu ve Allah'a (c.c) hamd'u senâ etti. Tekbir ve tehlil getirdi, sonra da kalkıp önünde bulunan Kâ'be'nin duvarına ellerini, yüzünü ve göğsünü sürerek, tekbir tehlil getirdi ve dua etti. Daha sonra (Kâ'be'nin) tüm rukün'larında (köşeler) aynı şeyi yaptı. Sonra da dışarı çıktı kibleye döndü, (kapıya doğru) iki veya üç defa “işte kible burasıdır!” Buyurdu.²²²

rivâyet etmiştir. sikâ ve âlim birisidir. Bkz. Mizzî, c. 25, s. 123; İbn Hacer, *Takribu't-tehzîb*, s. 840.

²²⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21801, c. 36, s. 132.

²²¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 114, (1 no'lu dipnot)

²²² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21823, c. 36, s. 147; ayrıca bkz. *Müsned*, 21822, c. 36, s. 147; 21830, c. 36, s. 151; Nesâî, Menâsik, 132.

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Atâ²²³ → Abdülmelik²²⁴ → Hüseyim²²⁵ → Ahmed

b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Kâ'be'nin içinde Namaz kılmadığını belirten bu hadisimizin sened zinciri, Nesâî rivâyetinde Hüseyim'e kadar aynı tarikle gelmektedir. Hüseyim'den sonra Yak'ûb b. İbrâhim adlı râvi zikredilmiştir. *Müsned* 21830 no'lu hadiste Abdülmelik'ten sonra İbn Hanbel, hocası Yahyâ'dan rivâyet etmiştir. *Müsned* 21822 no'lu hadiste ise aynı sened zinciri ile rivâyet edilmiştir.

İlgili hadisin Nesâî versiyonunda metinde hiçbir farklılık olmadan aynı metinle rivâyet edilmiştir. *Müsned* 21822 no'lu hadis rivâyetinde, bu hadisin tümü zikredilmemiş, sadece Üsâme'nin, Resûlullah'ın (s.a.s.) Kâ'be'den çıkıp kapıya yöneldiğini ve burası kibleler, dediğini rivâyet etmektedir. *Müsned* 21830 no'lu hadiste ise bu rivâyetin aynısını ve daha fazla olarak da Resûlullah'ın (s.a.s.) Kâ'be'den çıktığında iki rek'at namaz kıldığını nakletmektedir.²²⁶

Şuayb el-Arnaûd, "rivâyetin senedinde zikredilen râviler güvenilir olduğundan dolayı ilgili hadis sahihtir." değerlendirmesini yapmaktadır.²²⁷

2.11. Hastaları Ziyaret Etmek

24 — حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ عَبْدِ بْنِ السَّبَّاقِ،

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ أَبِيهِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: لَمَّا تَفَلَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَبَطْتُ

²²³ Bkz. 51 no'lu dipnot.

²²⁴ Abdülmelik b. Ebi Süleymân (Meysere) el-Erzemî; (v. 145) Atâ b. Ebi Rebâh ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Hüseyim ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 18, s. 322; İbn Hacer, *Takribu't-tehziib*, s. 623.

²²⁵ Bkz. 118 no'lu dipnot.

²²⁶ Nesâî, Menâsik, 132; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21822, c. 36, s. 147; 21830, c. 36, s. 151

²²⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 147, (2 no'lu dipnot)

وَهَبَطَ النَّاسُ مَعِيَ إِلَى الْمَدِينَةِ، فَدَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ أَصَمَّتْ فَلَا يَتَكَلَّمُ، فَجَعَلَ «يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، ثُمَّ يَصُبُّهَا عَلَيَّ أَعْرِفُ أَنَّهُ يَدْعُو لِي»

Tercüme: Bize Ya'kûp, babasından, o Muhammed b. İshâk'tan, o Said b. Ubeyd b. es-Sebbâk'tan, o Muhammed b. Usâme b. Zeyd'den, o da babasının şöyle dediğini rivâyet etti: Resûlullah (s.a.s.) hastalığında durumu ağırlaşınca birkaç kişiyle birlikte Medine'ye Hz. Peygamber'in yanına gittik. Yanına girdiğimde konuşmıyor, ellerini yukarı kaldırıyor sonra da benim üzerime eğdiriyordu; anladımki bana duâ ediyordu.²²⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Muhammed b. Üsâme²²⁹ → Said b. Übeyd²³⁰ → Muhammed b. İshâk²³¹ → Babası (İbrâhim)²³² → Ya'kûp b. İbrâhim²³³ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Sahâbîlerin, Resûlullah'ı (s.a.s.) hastalığından dolayı ziyaret ettiğini belirten bu hadis, Tirmizî versiyonunda Muhammed b. İshâk'a kadar aynı tarikle gelmektedir. Muhammed b. İshâk'tan sonra Yunus b. Bükeyr ve Ebû Küreyb adlı râviler zikredilmiştir.

İlgili hadis metninde geçen وَهَبَطَ النَّاسُ مَعِيَ إِلَى الْمَدِينَةِ cümlesi, Tirmizî'de يَرْفَعُ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، ثُمَّ يَصُبُّهَا şeklinde gelmiş, ayrıca hadiste geçen وَيَرْفَعُهُمَا عَلَيَّ cümleside, Tirmizî rivâyetinde ويرفعهما علي ویرفعهما علي olarak rivâyet edilmiştir.²³⁴

²²⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21755, c. 36, s. 89; ayrıca bkz. Tirmizî, *Menâkıb*, 41.

²²⁹ Muhammed b. Üsâme b. Zeyd b. Hârise el-Kelbî; babası Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyette bulunmuş. İbn Hibbân onu es-Sıkat isimli kitabında zikretmiş, Velid b. Abdülmelik döneminde vefat etmiştir. Bkz. Mizzi, c. 24, s. 393; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 824.

²³⁰ Said b. Übeyd b. es-Sebbâk es-Sakefî; Muhammed b. Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyet etmiş ondanda Muhammed b. İshâk ve başkaları rivâyet etmiş. 4. tabakadandır. bkz Mizzi, c. 10, s. 546; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 384.

²³¹ Bkz. 91 no'lu dipnot.

²³² Bkz. 92 no'lu dipnot.

²³³ Bkz. 93 no'lu dipnot.

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Sened zincirinde yeralan ve tedlis yapmakla itham edilen Muhammed b. İshâk'tan dolayı hadisin isnadı hasen'dir.²³⁵

25 — حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، أَنَّ أَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، أَخْبَرَهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكِبَ حِمَارًا عَلَيْهِ إِكَافٌ تَحْتَهُ قَطِيفَةٌ فَدَكِيَّةٌ، وَأَرْدَفَ وَرَاءَهُ أَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، وَهُوَ يُعُودُ سَعْدَ بْنَ عَبَادَةَ فِي بَيْتِ الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ، وَذَلِكَ قَبْلَ وَقْعَةِ بَدْرٍ حَتَّى مَرَّ بِمَجْلِسٍ فِيهِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ عَبْدَةَ الْأَوْثَانَ، وَالْيَهُودِ، فِيهِمْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي، وَفِي الْمَجْلِسِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ، فَلَمَّا غَشِيَتِ الْمَجْلِسَ عَجَاجَةُ الدَّابَّةِ حَمَرَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَنْفَهُ بِرِدَائِهِ، ثُمَّ قَالَ: لَا تُعْبِرُوا عَلَيْنَا. فَسَلَّمَ عَلَيْهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ وَقَفَ فَنَزَلَ فَدَعَاهُمْ إِلَى اللَّهِ، وَقَرَأَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ، فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي: أَيُّهَا الْمَرْءُ لَا أَحْسَنَ مِنْ هَذَا، إِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَلَا تُؤْذِينَا فِي مَجَالِسِنَا، وَارْجِعْ إِلَى رَحْلِكَ، فَمَنْ جَاءَكَ مِنَّا، فَافْضُصْ عَلَيْهِ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ: اغْشِنَا فِي مَجَالِسِنَا، فَإِنَّا نَحِبُّ ذَلِكَ. قَالَ: فَاسْتَبَّ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ وَالْيَهُودُ حَتَّى هَمُّوا أَنْ يَتَوَاتَبُوا، فَلَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخَفِّضُهُمْ، ثُمَّ رَكِبَ دَابَّتَهُ حَتَّى دَخَلَ عَلَى سَعْدِ بْنِ عَبَادَةَ فَقَالَ: " أَيُّ سَعْدُ، أَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالَ أَبُو حُبَابٍ، يُرِيدُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي؟ " قَالَ: كَذَا وَكَذَا " فَقَالَ: اعْفُ عَنْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاصْفَحْ، فَوَاللَّهِ لَقَدْ أَعْطَاكَ اللَّهُ الَّذِي أَعْطَاكَ، وَلَقَدْ اصْطَلَحَ أَهْلُ هَذِهِ الْبَحِيرَةِ أَنْ يُتَوَجَّوهُ فَيُعْصِبُوهُ بِالْعِصَابَةِ، فَلَمَّا رَدَّ اللَّهُ ذَلِكَ بِالْحَقِّ الَّذِي أَعْطَاكَ، شَرِقَ بِذَلِكَ، فَذَاكَ فَعَلَ بِهِ مَا رَأَيْتَ. فَعَفَا عَنْهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Tercüme: Bize Abdurrezâk, Ma'mer'den, o Zühri'den, o Urve b. Zübeyr'den, o da Üsâme b. Zeyd'in kendisine şöyle haber verdiğini rivâyet etti. Hz. Peygamber (s.a.s.) birgün üzerinde eğeri olan bir merkeb'e bindi. Resûlullah'ın (s.a.s.) altında Fedek'e mensup bir kadife bez vardı, arkasına da Üsâme b. Zeyd i bindirerek Beni Haris b. Hazrec mahallesinde bulunan Sa'd b.

²³⁴ Tirmizî, Menâkıb, 41.

²³⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 89, (1 no'lu dipnot)

Ubâde'yi ziyarete gitti. Bu ziyaret bedir savaşından önceydi, yolda giderken içinde putlara tapan müşrik, Yahudi ve Müslümanların bulunduğu bir topluluğun yanından geçti. Aralarında Abdullah b. Ubey ve Abdullah b. Ravâha da vardı. Hayvanın ayaklarından yükselen toz üzerlerine gelince Abdullah b. Ubey, abâsıyla burnunu kapattı ve "Bizi tozda bırakmayın!" dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) onlara selâm verdi yanlarında durup onlara Kur'ânı Kerîm okudu ve onları Allah'a davet etti. Abdullah b. Ubey dedi ki: Güzel söylüyorsun da eğer dediğin haksız, bizi meclislerimizde rahatsız etme, evinde otur sana gelen olursa ona anlatırsın. Abdullah b. Ravâha da, hayır biz, senin meclislerimize gelmeni istiyoruz dedi. Birden Müslümanlar, Müşrikler ve Yahudiler arasında bir kargaşa çıktı ve neredeyse birbirlerine saldıracaklardı. Hz. Peygamber (s.a.s.) onları sakinleştirdikten sonra, hayvanına binerek Sa'd b. Ubâde'nin yanına geldi ve ona dedi ki: Ey Sa'd! Ebû Hubâbe'nin (Abdullah b. Ubey'in) neler dediğini duymadın mı? Şöyle şöyle dedi. Bunun üzerine Sa'd dedi ki: Ya Resûlullah! Onu affedin bağışlayın, çünkü bu köy halkı ona taç giydirmeyi, onu reis olarak seçmeyi düşünüyorlardı; ama Allah (c.c) bunu hakkıyla sana verince, buna sinirlendi de böyle yaptı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) onu affetti.²³⁶

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Urve b. Zübeyr²³⁷ → Zührî²³⁸ → Ma'mer²³⁹ → Abdurrezzâk²⁴⁰ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Resûlullah'ın (s.a.s.) hasta olan bir Sahâbîyi ziyarete gittiğini belirten ilgili rivâyetin, Buhâri versiyonu Ma'mer'e kadar aynı tarikle gelmiş, Ma'mer'den sonra Hişâm ve İbrâhim b. Musâ isimli râviler zikredilmiştir. Müslim ve Tirmizî versiyonlarında ise Abdurrezzâk adlı râviye kadar aynı sened zinciri ile

²³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21767, c. 36, s. 100; ayrıca bkz. Buhâri, İsti'zan, 20; Müslim. Cihad, 116; Tirmizî, İsti'zan, 13.

²³⁷ Bkz. 136 no'lu dipnot.

²³⁸ Bkz. 137 no'lu dipnot.

²³⁹ Bkz. 155 no'lu dipnot.

²⁴⁰ Bkz. 156 no'lu dipnot.

gelmektedir. Abdurrezzâk'tan sonra Müslim'de İshâk b. İbrâhim; Tirmizî'de ise Yahyâ b. Musâ isimli râviler tariki ile gelmiştir.

Bu hadis, Buhâri ve Müslim rivâyetlerinde metinde bir değişiklik olmadan aynı şekilde gelmektedir. Tirmizî versiyonu ise sadece ilgili hadisin bir kısmı olan “Hz. Peygamber'in (s.a.s.) içinde Müslüman ve Yahudilerin bulunduğu bir topluluğun yanından geçtiği ve onlara selâm verdiği” rivâyet edilmiştir.²⁴¹

Şuayb el-Arnaûd, ilgili rivâyetin sahih olduğunu zikretmiştir.²⁴²

26 — حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ زَكَرِيَّا بْنِ أَبِي زَائِدَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ،

عَنِ الرَّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: دَخَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي فِي مَرَضِهِ نَعُودُهُ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَدْ كُنْتُ أَنهَاكَ عَنْ حُبِّ يَهُودٍ» فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَقَدْ أَبْغَضَهُمْ أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ، فَمَاتَ

Tercüme: Bize Kuteybe b. Said, Yahyâ b. Zekeriya b. Ebi Zaid'ten, o Muhammed b. İshâk'tan, o ez-Zühri'den, o Urve'den, o da Üsâme b. Zeyd'den şöyle dediğini rivâyet etti: Resûlullah (s.a.s.) ile beraber Abdullah b. Ubey'in hastalığında onu ziyârete gittik. Hz. Peygamber (s.a.s.) ona dedi ki: Yahudilere olan sevginden dolayı seni uyarılmıştım. Abdullah dedi ki: “Es'ad b. Zürâre onları sevmiyordu, ama o da öldü.”²⁴³

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ürve²⁴⁴ → ez-Zühri²⁴⁵ → Muhammed b. İshâk²⁴⁶
→ Yahyâ b. Zekeriya²⁴⁷ → Kuteybe b. Said²⁴⁸ → Ahmed b. Hanbel

²⁴¹ Buhâri, İsti'zan, 20; Müslim. Cihad, 116; Tirmizî, İsti'zan, 13.

²⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 102, (1 no'lu dipnot)

²⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21758, c. 36, s. 91; ayrıca bkz. Ebû Dâvud, Cenâiz, 4.

²⁴⁴ Bkz. 136 no'lu dipnot.

²⁴⁵ Bkz. 137 no'lu dipnot.

²⁴⁶ Bkz. 91 no'lu dipnot.

²⁴⁷ Yahyâ b. Zekeriya b. Ebi Zaide el-Hemedânî; (v. 183) Muhammed b. İshâk ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Kuteybe b. Said ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn, Ebû Hatîm ve Nesâî Onun için sıkâ, sebt, seduk demişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 31, s. 305; İbn Hacer, *Takribu't-tehziib*, s. 1054.

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Resûlullah'ın (s.a.s.) hasta olan bir Münâfıgı ziyâret ettiğini belirten ilgili hadis, Ebû Dâvud rivâyetinde, Muhammed b. İshâk'a kadar aynı tarikle gelmektedir. Muhammed b. İshâk'tan sonra Muhammed b. Seleme ve Abdulaziz b. Yahyâ isimli râviler zikredilmiştir.

Ebû Dâvud versiyonunda Üsâme, Peygamber'in (s.a.s.) Abdullah b. Übeyy'i ziyarete gittiğini ve yanına girdiğinde onun öleceğini anladığını rivâyet etmektedir. Ayrıca ilgili hadiste geçen **فَمَاتَ فَقَدْ أَبْغَضَهُمْ أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ**, cümlesi yerine, Ebû Dâvud versiyonunda **فَقَدْ أَبْغَضَهُمْ سَعْدُ بْنُ زُرَّارَةَ فَمَهُ** cümlesi yer almaktadır. Bu cümleden sonra yine Ebû Dâvud'ta, Abdullah b. Übey öldükten sonra oğlunun Hz. Resûlullah'a (s.a.s.) gelip, babasına kefen yapmak için onun gömleğini istediğini ve Peygamber'inde (s.a.s.) gömleğini çıkarıp ona verdiğini rivâyet etmektedir.²⁴⁹

Şuayb el-Arnaûd'a göre, sened zincirinde yeralan Muhammed b. İshâk müdellis olduğu için ilgili hadisin isnadı zayıf'tır. Hz Peygamber'in (s.a.s.) ona gömleğini göndermesi ise İbn Ömer rivâyetinde de geçmektedir.²⁵⁰

2.12. İbadet Eden Biriyle Alay Etmek

27 — حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ، عَنْ سُلَيْمٍ، مَوْلَى لَيْثٍ، وَكَانَ قَدِيمًا، قَالَ:

مَرَّ مَرْوَانُ بْنُ الْحَكَمِ عَلَى أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ وَهُوَ يُصَلِّي، فَحَكَاهُ مَرْوَانُ، قَالَ أَبُو مَعْشَرٍ: وَقَدْ لَقِيَهُمَا جَمِيعًا، فَقَالَ أُسَامَةُ: يَا مَرْوَانُ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ فَاحِشٍ

مُتَفَحِّشٍ»

²⁴⁸ Kuteybe b. Said b. Cemil b. Terif b. Abdullah es-Sakafî; (v. 240) künyesi Ebû Reça el-Belhi, Yahyâ b. Zekeriya ve başkalarından rivâyette bulunmuş. Hakkında sıkâ, Sadûk terimleri kullanılmış. Bkz. Mizzi, c. 23, s. 523; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 799.

²⁴⁹ Ebû Dâvud, Cenâiz, 4.

²⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 91, (2 no'lu dipnot)

Tercüme: Bize Hüseyin b. Muhammed, Ebû Ma'ser'den, o da Leys'in Mevlâsı Süleym'den rivâyet etti. Süleym dedi ki: Üsâme b. Zeyd namaz kıldığı birgün yanından Mervân b. Hakêm geçti. Mervân, onunla dalga geçmek için onun taklidini yaptı. "Ebû Ma'ser dedi ki: Hem Üsâme hem de Süleym oradaydı." Üsâme r.a şöyle dedi: Resûlullah'tan (s.a.s.) işittim; "Allah (c.c), çirkin söz söyleyen ve çirkin hareketlerde bulunanları sevmez." Diye buyurdu.²⁵¹

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Süleym²⁵² → Ebû Ma'ser²⁵³ → Hüseyin b. Muhammed²⁵⁴ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

İbadet eden biriyle alay etmenin yanlış olduğunu ifade eden ilgili rivâyet, *Müsned* dışındaki kutub-i tis'a kayaklarında yer almamaktadır. Bu hadis hakkında Şuayb el-Arnaûd, şu değerlendirmeyi yapmıştır: Sened zicirinde yeralan Ebû Ma'ser cerh ve ta'dil âlimlerince zayıf kabul edilmiş, Süleym adlı râvi hakkında da herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bundan dolayı ilgili hadis hasen'dir ama isnadı zayıf'tır.²⁵⁵

2.13. Gebelikte Cinsel İlişki Zararlı mıdır?

28 — حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْمُقْرِي، حَدَّثَنَا حَيْوَةُ، أَخْبَرَنِي عِيَّاشُ بْنُ عَبَّاسٍ، أَنَّ أَبَا النَّضْرِ،

حَدَّثَهُ، عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ، أَنَّ أَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ، أَخْبَرَ وَالِدَهُ سَعْدَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ: فَقَالَ لَهُ: إِنَّ

²⁵¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21764, c. 36, s. 98.

²⁵² Süleym: Hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 102, (1 no'lu dipnot)

²⁵³ Ebû Ma'ser; Necih b. Abdurrahmân es-Sindî; (v. 170) Künyesi Ebû Ma'ser el-Medenî'dir. Süleym ve başkalarından rivâyette bulunmuş. Hadiste zayıf olduğu kabul edilmiştir. Bkz. Mizzi, c. 29, s. 322; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 998.

²⁵⁴ Hüseyin b. Muhammed b. Behram et-Temimî; (v. 213) Künyesi Ebû Ahmed el-Mervezî'dir. Ebû Ma'ser ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. sikâ olduğu belirtilmiş. Bkz. Mizzi, c.6, s. 471; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehziib*, s. 250.

²⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 99, (1 no'lu dipnot)

رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنِّي أُعْزَلُ عَنْ امْرَأَتِي. قَالَ: «لِمَ؟» قَالَ: شَفَقًا عَلَى وَلَدِهَا،
أَوْ عَلَى أَوْلَادِهَا، فَقَالَ: «إِنْ كَانَ لِذَلِكَ فَلَا، مَا ضَارَّ ذَلِكَ فَارِسَ وَلَا الرُّومَ»

Tercüme: Bize Ebû Abdurrahmân el-Mukrî, Hayve'den, o Ayyaş b. Abbas'tan, o Ebû en-Nadr'dan, o Âmir b. Sa'd b. Ebi Vakkâs'tan rivâyet etti. Âmir, dedi ki: Üsâme b. Zeyd, babam Sa'd b. Malik'e şöyle dedi: Bir adam Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanına gelerek ben, (gebe olduğu halde) eşimle ilişkiye girerken azl (cinsel ilişkide korunuyorum) yapıyorum. Dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) bunu niçin yapıyorsun? Diye sordu. O da, (eşimin karnındaki) çocuğa veya çocuklara zarar vermemek için diye cevap verdi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Bu zararlı bir şey olsaydı, İranlılar ve Romalılara zarar verirdi."²⁵⁶

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Âmir b. Sa'd²⁵⁷ → Ebû en-Nadr²⁵⁸ → Ayyaş b. Abbas²⁵⁹ → Hayat b. Şüreyh²⁶⁰ → Ebû Abdurrahmân²⁶¹ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Gebelik döneminde cinsel ilişkinin gebeliğe bir zararı olmadığını belirten bu hadisin Müslim rivâyeti, Ebû Abdurrahmân el-Makburîye kadar aynı tarikle

²⁵⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21770, c. 36, s. 105; ayrıca bkz. Müslim, Nikâh, 143.

²⁵⁷ Bkz. 172 no'lu dipnot.

²⁵⁸ Ebû en-Nadr; (v. 129) ismi Salım b. Ebi Ümeyye et-Teymî'dir. Âmir b. Sa'd ve başkalarından rivâyette bulunmuş. İclî, Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Ebû Hatem onun sikâ, Salih ve hesen'ül hadis olduğunu zikretmiştir. Bkz. Mizzî, c. 10, s. 127; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 359.

²⁵⁹ Ayyâş b. Abbas el-Kıtbânî; (v. 133) Ebû en-Nadr ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Hayat b. Şüreyh ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn, Ebû Dâvud ve Ebû Hatim onun Salih ve sikâ olduğunu zikretmişler. Bkz. Mizzî, c. 22, s. 555; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 764.

²⁶⁰ Hayat b. Şüreyh b. Sefvan b. Malik et-Tucibî; (v. 158) künyesi Ebû Zür'a el-Mısri'dir. Ayyâş b. Abbas ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ebû Abdurrahmân el-Mukrî ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 7, s. 478; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 282.

²⁶¹ Ebû Abdurrahmân el-Mukrî; (v. 213) ismi Abdullah b. Yezid el-Mekkî'dir. Hayat b. Şüreyh ve başkalarından rivâyette bulunmuş. Ebû Hatîm ve Nesâî onun sadûk ve sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 16, s. 320; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 559.

gelmektedir. Ebû Abdurrahmân'dan sonra Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr adlı râvi zikredilmiştir.

İlgili rivâyette geçen لَمْ kelimesinden sonra Müslim versiyonunda, تَفَعَّلُ ilgili rivâyette geçen لَمْ kelimesinden sonra Müslim versiyonunda, تَفَعَّلُ cümlesi gelmiştir. Ayrıca شَفَعًا kelimesi yerine de أَشْفِقُ kelimesi ile rivâyet edilmiştir. Bunların dışında hadis metninde herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.²⁶²

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Sened zincirinde zikredilen tüm râviler güvenilir olduğundan bu hadis sahih'tir.²⁶³

2.14. Abdest Nasıl Alınır?

29 — حَدَّثَنَا هَيْثَمٌ، قَالَ: عَبْدُ اللَّهِ: وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنَ الْهَيْثَمِ بْنِ خَارِجَةَ، حَدَّثَنَا رِشْدِينَ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ عُقَيْلٍ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَنَّ جَبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمَّا نَزَلَ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَعَلَّمَهُ الْوُضُوءَ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ وُضُوئِهِ أَخَذَ حَفْنَةً مِنْ مَاءٍ فَرَشَّ بِهَا نَحْوَ الْفَرْجِ، قَالَ: «فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرِشُّ بَعْدَ وُضُوئِهِ»

Tercüme: Bize Heysem, Abdullah'tan, o Heysem b. Harice'den, o Rişdin b. Sa'd'dan, o Ukeyl'den, o İbn Şihâb'tan, o Urve b. Zübeyr'den, o Üsâme b. Zeyd'den, o da Hz. Peygamber'den (s.a.s.) rivâyet etti. (Üsâme (r.a.), dedi ki: Cebrâil (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yanına geldiğinde ona abdest almayı öğretirdi. (Üsâme r.a) abdest aldıktan sonra, bir avuç su aldı sonra da avret yerine doğru serpti ve dedi ki: Hz. Peygamber (s.a.s.) abdest aldıktan sonra böyle yapardı.²⁶⁴

Hadisin senedi:

²⁶² Müslim, Nikâh, 143.

²⁶³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 105, (2 no'lu dipnot)

²⁶⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21771, c. 36, s. 106; ayrıca bkz. İbn Mâce, Tehâret, 58.

Üsâme b. Zeyd → Ürve²⁶⁵ → Zührî²⁶⁶ → Ukayl²⁶⁷ → Rişdin b. Sa'd²⁶⁸
→ Heysem²⁶⁹ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Abdest alındıktan sonra vesveseye kapılmamak için avret yerine su serpmeyi öneren ilgili rivâyet, İbn Mâce versiyonunda Zeyd b. Hârise ilgili hadis Hz. Peygamberden rivâyet etmektedir. Ondan sonraki sened zinciri ise Zührî'ye kadar aynı tarikle gelmektedir. Zührî'den sonra Ukayl, İbn Lehi'a, Hassan b. Abdullah ve İbrâhim b. Muhammed isimli râviler zikredilmiştir.

Bu hadisin İbn Mâce rivâyetinde Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle buyurduğunu rivâyet etmektedir; **عَلَّمَنِي جِبْرَائِيلُ الْوُضُوءَ، وَأَمَرَنِي أَنْ أَنْصَحَ، تَحْتَ ثَوْبِي، لِمَا يَخْرُجُ مِنَ الْبَوْلِ بَعْدَ الْوُضُوءِ** "Cebrâil (a.s) bana abdest almayı öğretti ve abdestten sonra dışarı çıkacak idrar (1 defetmek) için elbisemin altına su serpmemi emretti."²⁷⁰

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Sened zincirinde, cerh ve ta'dil âlimlerince hadis rivâyetinde zayıf kabul edilen Rişdin b. Sa'd isimli râvi yer almasından dolayı ilgili hadis zayıf tır.²⁷¹

30 — أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ إِبْرَاهِيمَ دُحَيْمٌ، وَسَلِيمَانُ بْنُ دَاوُدَ وَاللَّفْظُ لَهُ، عَنِ ابْنِ نَافِعٍ، عَنِ

دَاوُدَ بْنِ قَيْسٍ، عَنِ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبِلَالٌ الْأَسْوَفَ فَذَهَبَ لِحَاجَتِهِ ثُمَّ خَرَجَا. قَالَ أُسَامَةُ: فَسَأَلْتُ بِلَالَ: مَا صَنَعَ؟ قَالَ بِلَالٌ: ذَهَبَ

²⁶⁵ Bkz. 136 no'lu dipnot.

²⁶⁶ Bkz. 137 no'lu dipnot.

²⁶⁷ Ukayl b. Halid b. Akil el-Eylî; (v. 144) Künyesi Ebû Halid el-Emevî'dir. İbn Şihâb ez-Zührî ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Leys ve başkaları rivâyet etmiştir. Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 20, s. 242; İbn Hacer, *Takribu't-tehzîb*, s. 687.

²⁶⁸ Rişdin b. Sa'd b. Müflih b. Hilal el-Mehrî; (v. 188) künyesi Ebû Haccâc el-Mısrî'dir. Ukayl b. Halid ve başkalarından rivâyette bulunmuş, Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn ve Ebû Zür'a onun zayıf olduğunu zikretmişler. Nesâî ve Ebû Hatîm onun için münker'il hadis ve metruk'ül hadis terimlerini kullanmışlardır. Bkz. Mizzî, c. 9, s. 191; İbn Hacer, *Takribu't-tehzîb*, s. 326.

²⁶⁹ Heysem b. Harice el-Horosanî; (v. 227) künyesi Ebû Ahmed'tir. Rişdin b. Sa'd ve başkalarından rivâyette bulunmuş. Yahyâ b. Maîn, Ebû Hatîm, Nesâî ve İbn Hibbân onun sikâ, Sadûk olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 30, s. 374; İbn Hacer, *Takribu't-tehzîb*, s. 1030.

²⁷⁰ İbn Mâce, *Tehâret*, 58.

²⁷¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 106, (1 no'lu dipnot)

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِحَاجَتِهِ، ثُمَّ «تَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَمَسَحَ عَلَى الْخَفَيْنِ، ثُمَّ صَلَّى

Tercüme: Bize Abdurrahmân b. İbrâhim ve Süleymân b. Davud, İbn Nafi'den, o Davûd b. Kays'tan, o Zeyd b. Eslem'den, o Atâ b. Yesâr'dan, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. (Üsâme) dedi ki: Hz. Peygamber (s.a.s.) ve Bilâl (Medine'de bulunan) Evsâf denilen yere gitti. (tuvâlet) ihtiyacını giderdikten sonra ordan çıktılar. Üsâme dedi ki: Bilâl'a Resûlullah'ın (s.a.s.) daha sonra ne yaptığını sordum. O da, Peygamber'in (s.a.s.) ihtiyacını gidermek için (oraya) gittiğini, sonra abdest aldığını yüzünü ve ellerini yıkadığını başını ve (ayağındaki) Mestleri de meshettiğini, sonra da namaz kıldığını, söyledi.²⁷²

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Atâ b. Yesâr²⁷³ → Zeyd b. Elsem²⁷⁴ → Dâvud b. Kays²⁷⁵ → İbn Nafi²⁷⁶ → Süleymân b. Dâvud²⁷⁷ / Abdurrahmân b. İbrâhim²⁷⁸ → Nesâî

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Abdest alırken yıkamamız gereken âza'larımızı sırayla zikreden ilgili hadisin isnadı sağlamdır. Elbânî bu hadisin Sahih olduğuna hükmetmiş.²⁷⁹

²⁷² Nesâî, Tehâret, 96.

²⁷³ Bkz. 51 no'lu dipnot.

²⁷⁴ Zeyd b. Elsem el-Kureşî: (136) Künyesi Ebû Üsâme'dir, Atâ b. Yesâr ve başkalarından rivâyet etmiş, ondanda Dâvud b. Kays ve başkaları rivâyet etmiştir. Ebû Hatîm, Nesâî ve başkaları onun güvenilir olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 10, s. 12.

²⁷⁵ Dâvud b. Kays El-Ferra: Künyesi Ebû Süleymândır, Zeyd b. Eslem ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda İbn Nafi ve başkaları rivâyet etmiştir. Ebû Zür'a, Ebû Hatîm ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişler. Ebû Ca'fer hilafeti döneminde vefat etti. Bkz. Mizzî, c. 8, s. 439.

²⁷⁶ Abdullah b. Nafi b. Ebi Nafi es-Saîğ: (206) Dâvud b. Kays ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Süleymân b. Dâvud ve başkaları rivâyet etmiştir. Ebû Hatîm onun için leyse bi hafız ve leyin terimlerini kullanmış, Nesâî, leyse bihi be's demiştir. Bkz. Mizzî, c. 16, s. 209.

²⁷⁷ Süleymân b. Dâvud b. Hammâd; (v. 253) Künyesi Ebû Rebî el-Mısrî, İbn Nafi es-Sâîğ ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Nesâî ve başkaları rivâyet etmiştir. Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 11, s. 409.

²⁷⁸ Abdurrahmân b. İbrâhim Düheym; (v. 245) Abdullah b. Nafi es-Saîğ ve başkalarından rivâyette bulundu, ondanda Nesâî, Buhâri ve başkaları rivâyet etmiştir. Ebû Hatîm, Nesâî ve Ebû Dâvud onun sikâ ve me'mun olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 16, s. 495.

²⁷⁹ Nesâî, Tehâret, 96.

2.15. Evlerde Köpek Ve Heykel Bulundurmak

31 — حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنِ الْحَارِثِ، عَنْ كُرَيْبٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ الْكَأْبَةُ، فَسَأَلْتُهُ مَا لَهُ؟ فَقَالَ: «لَمْ يَأْتِنِي جِبْرِيلُ مُنْذُ ثَلَاثٍ» قَالَ: فَإِذَا جِرُّوْ كَلْبٍ بَيْنَ بُيُوتِهِ، فَأَمَرَ بِهِ فَقُتِلَ، فَبَدَأَ لَهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَبَهَشَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ رَأَاهُ، فَقَالَ: " لَمْ تَأْتِنِي فَقَالَ: إِنَّا لَا نَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ وَلَا تَصَاوِيرٌ "

Tercüme: Bize Osman b. Ömer, İbn Ebi Zi'b'ten, o el-Hâris'ten, o İbn Abbas'ın Mevlâsı Kureyb'ten, o da Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivâyet etti. Bir gün Resûlullah'ın (s.a.s.) yanına gittiğimde, onu kederli gördüm. Sebebini sorduğumda Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdular: üç (gün) veya (vakittir), Cebrâil (a.s) gelmiyor. O vakit evin içinde bir köpek yavrusu bulundu ve onun öldürülmesi için emir verildi. Birden Cebrâil (a.s) Resûlullah'a (s.a.s.) göründü. Hz. Peygamber (s.a.s.) onu gördüğünde hızlıca yanına gitti ve gelmiyordun? Diye sordu. O da: "Biz içinde köpek ve heykel olan evlere girmiyoruz." Diye cevap verdi.²⁸⁰

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Küreyb²⁸¹ → Hâris b. Abdurrahmân²⁸² → İbn Ebi Zi'b²⁸³ → Osman b. Ömer²⁸⁴ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

²⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21772, c. 36, s. 107; ayrıca bkz. 21773, c. 36, s. 108.

²⁸¹ Bkz. 39 no'lu dipnot.

²⁸² Hâris b. Abdurrahmân el-Kureyşî; (v. 129) İbn Ebi Zi'b'in dayısı'dır. Küreyb ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda İbn Ebi Zi'b ve başkaları rivâyet etmiştir. Nesâî ve İbn Hibbân onu sikâ olarak zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 5, s. 255; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 211.

²⁸³ İbn Ebi Zi'b;(158) İsmi Muhammed b. Abdurrahmân b. Muğire'dir. Hâris b. Abdurrahmân ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Osman b. Amr ve başkaları rivâyet etmiş. Yahyâ b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 25, s. 630; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 871.

²⁸⁴ Osman b. Ömer b. Faris el-Ebdî; (v. 209) Aslen Buhara'lıdır. İbn Ebi Zi'b ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b.Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. İbn Hibbân, İclî ve Ebû Hatîm onun sikâ sadûk olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 19, s. 461; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 667.

Yaşadığımız evlerde köpek bulundurmanın sakıncalı olduğunu belirten bu hadis, kutub-i tis'a kaynakları arasında sadece *Müsned*'de geçmektedir. *Müsned* 21773 no'lu hadisin sened zinciri, İbn Ebi Zi'b'dan sonra Hüseyin adlı râvi yer almaktadır.²⁸⁵ Ayrıca bu rivâyetin, ilgili hadisten farklı olan kelimeleri şunlardır وَعَلَيْهِ كَاتِبَةٌ ve فَلَمْ تَأْتِنِي مُنْذُ ثَلَاثٍ Şuayb el-Arnaûd, ilgili rivâyetle ilgili şu değerlendirmeyi yapmış, isnadı güçlü râvileri güvenilir dolayısıyla sahih bir hadistir.²⁸⁶

2.16. Kabirleri Camiye Çevirmemek

32 — حَدَّثَنَا أَبُو سَعِيدٍ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ، حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ الرَّبِيعِ، حَدَّثَنَا جَامِعُ بْنُ شَدَّادٍ، عَنْ

كُلْثُومِ الْخَزَاعِيِّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَدْخِلْ عَلَيَّ أَصْحَابِي» فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَكَشَفَ الْقِنَاعَ، ثُمَّ قَالَ: «لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ»

Tercüme: Bize Ebû Said, (Beni Haşim Mevlâsı) Kays b. Rabî'den, o Camî b. Şeddâd'tan, o Külsûm el-Huzâî'den, o da Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivâyet etti. Resûlullah (s.a.s.) bana, ashâbımı buraya çağır dedi. Herkes yanına geldiğinde, örtüyü açtı ve şöyle buyurdu: Allah (c.c) Yahudi ve Hristiyanlara lanet etmiştir, (çünkü onlar) Peygamberlerinin kabirlerini mescidlere çevirmişlerdi.²⁸⁷

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Külsûm b. Alkeme²⁸⁸ → Camî b. Şeddâd²⁸⁹ → Kays b. Rabî²⁹⁰ → Ebû Said²⁹¹ → Ahmed b. Hanbel

²⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21773, c. 36, s. 108.

²⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 107, (1 no'lu dipnot)

²⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21774, c. 36, s. 108; ayrıca bkz. 21775, c. 36, s. 109.

²⁸⁸ Külsûm b. Alkeme b. Naciye b. Müstelîk el-Hüzâî; Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivayette bulundu, ondanda Camî b. Kays ve başkaları rivayet etti. İbn Hibbân onun tabî ve sikâ olduğunu zikretmiş. İkinci tabakadandır. Bkz. Mizzî, c. 24, s. 205; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 5693.

²⁸⁹ Camî b. Şeddâd el-Muharibî; (v. 127) Künyesi Ebû Sehre el-Kuffî'dir. Külsûm el-Hüzâî ve başkalarından rivayette bulunmuş, ondanda Kays b. Rabî ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn, Ebû Hatîm ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 4, s. 486; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 193.

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Kabirlerde ibadet edilmemesi gerektiğini ifade eden bu hadisin *Müsned* 21775 no'lu versiyonu, Ahmed b. Hanbel hocası Süreyc'ten rivâyet etmektedir. O rivâyette **وَهُوَ مُتَّقِعٌ بِرُدِّ لَهُ مَعَاوِرٍ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ** cümlesinden sonra cümlesi geçmektedir. Ayrıca o rivâyette **وَالنَّصَارَى** kelimesi yer almamaktadır.²⁹²

Şuayb el-Arnaûd, rivâyette ilgili şu değerlendirmeyi yapmıştır: Bu hadisin isnadı hasen ve hadis sahih'ün li-ğayrihi'dir.²⁹³ Çünkü sened zincirinde yeralan Kays b. Rabî hadis rivâyetinde güçlü bir râvi olarak kabul edilmemektedir.²⁹⁴

2.17. Musibetlere Karşı Sabretmek

33 — حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَاصِمِ الْأَحْوَلِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عُمَانَ، يُحَدِّثُ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: أُرْسِلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْضُ بَنَاتِهِ: أَنَّ صَبِيًّا لَهَا ابْنًا أَوْ ابْنَةً قَدْ اخْتَضِرَتْ، فَاشْهَدْنَا. قَالَ: فَأَرْسَلِ إِلَيْهَا يَقْرَأُ السَّلَامَ وَيَقُولُ: «إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَمَا أَعْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى، فَلْتَصَبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ» فَأَرْسَلَتْ تُقْسِمُ عَلَيْهِ، فَقَامَ وَقَمْنَا، فَرَفَعَ الصَّبِيَّ إِلَى حَجْرٍ، أَوْ فِي حَجْرٍ، رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَنَفْسُهُ تَقَعَّقُ، وَفِي الْقَوْمِ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَأَبِي، أَحْسِبُ، فَفَاضَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ: مَا هَذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «هَذِهِ رَحْمَةٌ يَضَعُهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرَّحْمَاءَ»

²⁹⁰ Kays b. Rabî el-Esedî;(167) Künyesi Ebû Muhammed el-Kufî'dir. Nesâî ve başkaları onun sikâ olmadığını zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 24, s. 25; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 804.

²⁹¹ Ebû Said Mevlâ benî Haşîm; (v. 197) İsmi Abdurrahmân b. Abdullah b. Ubeyd el-Basrî, lakabı Cerdeke'dir. Kays b. Rebî ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Ahmed b. Hanbel onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 17, s. 217; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 586.

²⁹² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21775, c. 36, s. 109.

²⁹³ Sahih li gayrihi: sıhhat şartlarını en üst seviyede taşımamasına rağmen, kendisini sıhhat derecesine çıkaracak başka bir rivâyet bulunan hadislerdir. Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Nühzetü'n-nazar fi tevdihi nühbeti'l-fiker*, s. 65; Çakan, s. 106.

²⁹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 108, (2 no'lu dipnot)

Tercüme: Bize Muhammed b. Ca'fer, Şu'be'den, o Âsım el-Ahvel'den, o Ebû Osman'dan, o da Üsâme b. Zeyd'den şöyle rivâyet etti. Resûlullah'ın (s.a.s.) kızlarından biri Hz. Peygambere haber göndererek bir çocuğunun (kız veya erkek) ağır hasta olduğunu, Resûlullah'ın da (s.a.s.) oraya gelmesini istediğini söyledi. Hz. Peygamber (s.a.s.), ona selâm gönderdi ve şu tavsiyede bulundu: Şüphesizki Allah'ın (c.c.) aldığı ve verdiği her şey onundur, onun katında her şeyin bir süresi vardır. Sabretsin sevabını da Allah'tan (c.c) dilesin. Tekrar Resûlullah'ın (s.a.s.) kızı haber gönderdi ve ısrarla Resûlullah'ın gelmesini istedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) kalktı biz de onunla beraber kalktık, (oraya gittik) Resûlullah'ın (s.a.s.) kucağına (hasta olan) çocuğu koydular, çocuk can çekişiyordu. Bence o toplulukta Sa'd b. Ubâde ve Übeyy de vardı. Resûlullah'ın (s.a.s.) gözleri doldu, Sa'd bu nedir (ağlıyormusun) ya Resûlullah (s.a.s.)? Dedi. Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Bu rahmettir, Allah (c.c.) dilediği kullarının kalplerine onu yerleştirir ve ancak Allah (c.c) kullarından, merhamet edene merhamet eder.”²⁹⁵

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Osman²⁹⁶ → Âsım b. Süleymân²⁹⁷ → Şu'be b. Haccâc²⁹⁸ → Muhammed b. Ca'fer²⁹⁹ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Başımıza bir musibet geldiğinde, sabretmemiz ve mukafatını Allah'tan beklememiz gerektiğini ifade eden bu hadis, Müslim, İbn Mâce ve *Müsned* 21789 no'lu rivâyetlerinde ortak râvi Âsım b. Süleymândır. Âsım'dan sonra Müslim'de, Hammâd b. Zeyd ve Âmir el-Cahderî; İbn Mâce'de, Abdülvahid b. Ziyâd ve

²⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21776, c. 36, s. 109; ayrıca bkz. *Müsed*, 21789, c. 36, s. 124; Buhârî, Merdâ, 9; Müslim, Cenâiz, 11; Ebû Dâvud, Cenâiz, 28; Nesâi, Cenâiz, 22.

²⁹⁶ Bkz. 129 no'lu dipnot.

²⁹⁷ Âsım b. Süleymân el-Ahvel;(142) Künyesi Ebû Abdurrahmân el-Basrî'dir. Ebû Osman en-Nehdî ve başkalarından rivâyet etti, ondanda Şu'be b. Haccâc ve başkaları rivâyet etmiş. Ahmed b. Hanbel ve başkaları onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 13, s. 485; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 471.

²⁹⁸ Bkz.181 no'lu dipnot.

²⁹⁹ Muhammed b. Ca'fer el-Hüzelî;(193) Gündür ismiyle meşhurdur. Şu'be ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. İbn Hibbân ve başkaları onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 25, s. 5; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 833.

Muhammed b. Abdülmelik; *Müsned* 21789 no'lu hadiste ise Süfyân ve Abdürrezzâk isimli râviler zikredilmiştir. Buhari ve Ebû Dâvud versiyonlarında ise hadis senedi Şu'be'ye kadar aynı tarikle gelmektedir. Şu'be'den sonra Buhâri'de, Heccac b. Minhal; Ebû Dâvud'da ise Ebû Velid et-Teyalisî isimli râviler yer almaktadır.³⁰⁰

Rivâyetler arasındaki metin farklılıkları ise şu şekildedir; ilgili hadiste geçen *أَرْسَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْضُ بَنَاتِهِ* cümlesi yerine, Müslim'de *أَنَّ بَنَاتِهِ فَأَرْسَلْتُ إِلَيْهِ إِخْدَى بَنَاتِهِ* cümlesi yer almış, *Müsned*, 21789, Buhari ve Ebû Dâvud'da *أَنَّ ابْنَةَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلْتُ إِلَيْهِ* cümlesi ile gelmiştir. Yine bu hadiste geçen *أَرْجِعْ إِلَيْهَا، فَأَخْبِرْهَا* cümlesi yerine Müslim'de, *فَأَرْسَلْ إِلَيْهَا يَفْرَأُ السَّلَامَ* cümlesi yer almış, ilgili hadiste geçen *وَرُوحُهُ تَقَلَّقُ فِي صَدْرِهِ* ifadesi yerine, İbn Mâce'de *وَنَفْسُهُ تَقَعَّقُ* cümlesi; Buhâri'de *وَنَفْسُهُ جُنَّتْ* cümlesi ile rivâyet edilmiştir. Hadisin son kısmında geçen *هَذِهِ رَحْمَةٌ يَضَعُهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ مَنْ شَاءَ مِنْ عِبَادِهِ* cümlesi yerine, İbn Mâce versiyonunda *الرَّحْمَةُ الَّتِي جَعَلَهَا اللَّهُ فِي بَنِي آدَمَ* cümlesiyle; Ebû Dâvud'da ise *إِنَّهَا رَحْمَةٌ،* cümlesiyle rivâyet edilmiştir. İlgili rivâyetin son cümlesi olan *وَلَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ إِلَّا الرُّحَمَاءَ* ifadesi, Buhâri'de *وَأِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ* şeklinde gelmektedir.³⁰¹

Şuayb el-Arnaûd'a göre, sened zincirinde yeralan tüm râviler güvenilir olduğundan dolayı ilgili hadis sahih'tir.³⁰²

³⁰⁰ Buhâri, Merdâ, 9; Müslim, Cenâiz, 11; Ebû Dâvud, Cenâiz, 28; Nesâî, Cenâiz, 22; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21789, c. 36, s. 124.

³⁰¹ Buhâri, Merdâ, 9; Müslim, Cenâiz, 11; Ebû Dâvud, Cenâiz, 28; Nesâî, Cenâiz, 22; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21789, c. 36, s. 124.

³⁰² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 110, (2 no'lu dipnot)

2.18. Gözyaşı Rahmettir

34 — حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، حَدَّثَنِي أَبُو عَثْمَانَ النَّهْدِيُّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأُمِّمَةَ بِنْتِ زَيْنَبٍ وَنَفْسُهَا تَفْعَعُ كَأَنَّهَا فِي شَنْ، فَقَالَ: «لِلَّهِ مَا أَخَذَ، وَلِلَّهِ مَا أُعْطِيَ، وَكُلُّ إِلَى أَجْلِ مُسَمَّى» قَالَ: فَدَمَعَتْ عَيْنَاهُ، فَقَالَ لَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتَبْكِي، أَوْلَمْ تَنْهَ عَنِ الْبُكَاءِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّمَا هِيَ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرَّحْمَاءَ»

Tercüme: Bize Ebû Muâviye, Âsım'dan, o Ebû Osman en-Nehdî'den, o da Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivâyet etti. Resûlullah'a (s.a.s.) Zeynep'in kızı Ümeyme'yi getirdiler, sesi hışırtılı çıkıyordu. Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: Allah'ın (c.c) aldığıda O'nundur verdiği de O'nundur ve her şey bir ecelledir. Hz. Peygamberin gözlerinden yaş aktı, Sa'd b. Ubâde: Ya Resûlullah ağlıyorsun? Sen ağlamayı yasaklamamış mıydın! Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: bu Allah'ın (c.c) insanların kalplerine koyduğu merhamettir. Ve ancak Allah (c.c) kullarından, başkasına merhamet edene merhamet eder.³⁰³

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Osman³⁰⁴ → Âsım el-Ahvel³⁰⁵ → Ebû Muâviye³⁰⁶ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Bir musibet esnasında isyan etmeden sadece gözyaşı dökmenin bir sakıncası olmadığını ve bunun merhamet olduğunu belirten bu rivâyet, *Müsned*, 21779 no'lu hadiste de aynı sened zinciri ve aynı hadis metni ile gelmektedir.

³⁰³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21799, c. 36, s. 131; ayrıca bkz. 21779, c. 36, s. 113.

³⁰⁴ Bkz. 129 no'lu dipnot.

³⁰⁵ Bkz. 297 no'lu dipnot.

³⁰⁶ Bkz. 219 no'lu dipnot.

Sadece hadis metninde bir kelimedede farklılık vardır. Şöyleki; ilgili hadiste geçen *سَادِعَةُ* cümlesi, diğer versiyonda *سَادِعَةُ* şeklinde rivâyet edilmiştir.³⁰⁷

Şuayb el-Arnaûd'a göre, bu hadisin tüm râvileri güvenilir, isnadı sağlamdır ve hadis sahih'tir.³⁰⁸

2.19. Resûlullah (s.a.s.) En Çok Kimi Seviyor

35 — حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، عَنْ

يَزِيدَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُسَيْطٍ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أُسَامَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: اجْتَمَعَ جَعْفَرُ وَعَلِيٌّ وَزَيْدُ بْنُ حَارِثَةَ، فَقَالَ جَعْفَرُ: أَنَا أَحَبُّكُمْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَ عَلِيُّ: أَنَا أَحَبُّكُمْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَالَ: زَيْدٌ: أَنَا أَحَبُّكُمْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالُوا: انْطَلِقُوا بِنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى نَسْأَلَهُ، فَقَالَ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ: فَجَاءُوا يَسْتَأْذِنُونَهُ فَقَالَ: «اخْرُجْ فَاظْطَرَّ مَنْ هُوَ لَا؟» فَقُلْتُ: هَذَا جَعْفَرُ وَعَلِيُّ وَزَيْدٌ، مَا أَقُولُ: أَبِي، قَالَ: «انْذَنْ لَهُمْ» وَدَخَلُوا فَقَالُوا: مَنْ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: «فَاطِمَةُ» قَالُوا: نَسْأَلُكَ عَنِ الرِّجَالِ. قَالَ: «أَمَّا أَنْتَ يَا جَعْفَرُ فَأَشْبَهَ خَلْقَكَ خَلْقِي، وَأَشْبَهَ خُلُقِي خُلُقَكَ، وَأَنْتَ مِنِّي وَشَجَرَتِي، وَأَمَّا أَنْتَ يَا عَلِيُّ فَحَتَّتِي وَأَبُو وَلَدِي، وَأَنَا مِنْكَ وَأَنْتَ مِنِّي، وَأَمَّا أَنْتَ يَا زَيْدُ فَمَوْلَايَ، وَمِنِّي وَإِلَيَّ، وَأَحَبُّ الْقَوْمِ إِلَيَّ»

Tercüme: Bize Ahmed b. Abdulmelik, Muhammed b. Seleme'den, o Muhammed b. İshâk'tan, o Yezid b. Abdullah b. Kusey'ten, o Muhammed b. Üsâme'den, o da babasından rivâyet etti. Dedi ki: Ca'fer, Ali ve Zeyd b. Hârise bir araya geldi. Ca'fer dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) aramızda en çok beni seviyor. Ali'de en çok beni seviyor dedi. Zeyd'de aramızda en çok beni seviyor dedi. Sonra dediler ki: Resûlullah'ın (s.a.s.) yanına gidelim bu durumu ona soralım. Üsâme b. Zeyd, dedi ki: Resûlullah'ın (s.a.s.) huzuruna çıkmak için gelip izin istediler. Hz. Peygamber (s.a.s.) bana, çık bak, kimdir bunlar? Dedi. Ben de Ca'fer, Ali ve Zeyd dedim babam demedim. Onlara izin ver dedi. İçeri girip

³⁰⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21779, c. 36, s. 113.

³⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 131, (2 no'lu dipnot)

hangimizi daha çok seviyorsunuz? Diye sordular. Hz. Peygamber de Fatıma diye cevap verdi. Onlar da biz erkeklerden soruyoruz dediler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: 'Sen ey Ca'fer! Ahlakın benim ahlakıma beziyor, benimde fizikim senin fizikine benziyor, sen bendensin benim (köktensin) ağacımdansın. Ve sen ey Ali! Benim damadım ve iki çocuğumun (torunumun) babasıdır, ben sendenim sende bendensin. Ve sen ey Zeyd! Benim Mevlâmsın (azâdlı kölemsin), bendensin ve bu toplulukta en sevdiğim kişisin.³⁰⁹

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Muhammed b. Üsâme³¹⁰ → Yezid b. Abdullah³¹¹
→ Muhammed b. İshâk³¹² → Muhammed b. Seleme³¹³ → Ahmed b. Abdulmelik³¹⁴ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bazı Sahâbîlere olan sevgisini ve bu sevgisinin gerekçesini zikreden ilgili hadis hakkında Şuayb el-Arnaûd, şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Sened zincirinde yeralan Muhammed b. İshâk, cerh ve ta'dil âlimlerince tedlis yapmakla itham edildiği için ilgili hadis zayıf'tır.³¹⁵

36 — حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحَسَنِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، قَالَ:

حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: أَخْبَرَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: كُنْتُ جَالِسًا إِذْ جَاءَ

عَلِيٌّ وَالْعَبَّاسُ يَسْتَأْذِنَانِ، فَقَالَا: يَا أُسَامَةُ اسْتَأْذِنْ لَنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ

³⁰⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21777, c. 36, s. 110.

³¹⁰ Bkz. 229 no'lu dipnot.

³¹¹ Yezid b. Abdullah b. Küseyt'tir; (v. 122) Muhammed b. Üsâme ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Muhammed b. Seleme va başkaları rivâyet etmiştir. Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 32, s. 177; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 1078.

³¹² Bkz. 91 no'lu dipnot.

³¹³ Muhammed b. Seleme b. Abdullah el-Bâhilî; (v. 192) Künyesi Ebû Abdullah el-Harrânî'dir. Muhammed b. İshâk ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b. Abdilmelik ve başkaları rivâyet etmiştir. İbn Hibbân onu sikâ olarak zikretmiştir. Bkz. Mizzî, c. 25, s. 289; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 849.

³¹⁴ Ahmed b. Abdilmelik b. Vakid el-Harrânî; (v. 221) Künyesi Ebû Yahyâ el-Esedî'dir. Muhammed b. Seleme ve başkalarından rivâyette bulundu, ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. Ebû Hatîm onun sikâ olduğunu zikretmiştir. Bkz. Mizzî, c. 1, s. 391, İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 94.

³¹⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 111, (1 no'lu dipnot)

اللَّهِ عَلِيٌّ وَالْعَبَّاسُ يَسْتَأْذِنَانِ، فَقَالَ: «أَتَدْرِي، مَا جَاءَ بِهِمَا؟ قُلْتُ: لَا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَكِنِّي أَدْرِي، فَأَذِنَ لَهُمَا» ، فَدَخَلَا، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ أَيُّ أَهْلِكَ أَحَبُّ إِلَيْكَ؟ قَالَ: «فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ» ، فَقَالَ: مَا جِئْنَاكَ نَسْأَلُكَ عَنْ أَهْلِكَ. قَالَ: «أَحَبُّ أَهْلِي إِلَيَّ مَنْ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتُ عَلَيْهِ أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ» . قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ» . قَالَ الْعَبَّاسُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ جَعَلْتَ عَمَّكَ آخِرَهُمْ؟ قَالَ: «لَإِنَّ عَلِيًّا قَدْ سَبَقَكَ بِالْهَجْرَةِ» : «هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ» وَكَانَ شُعْبَةُ يُضَعِّفُ عُمَرَ بْنَ أَبِي سَلَمَةَ

Tercüme: Bize Ahmed b. Hasan, Musâ b. İsmâil'den, o Ebû Avâne'den, o Ömer b. Ebi Seleme b. Abdurrahmân'dan, o babasından, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. (Üsâme) Dedi ki: ben oturmuştum Ali ve Abbas gelip Rasûlullah'ın (s.a.s.) huzuruna çıkmak için, Hz. Peygamber'den (s.a.s.) izin almamı istediler. Ben de Hz. Peygamber'e (s.a.s.) Ali ve Abbas (gelmiş huzurunuzda çıkmak için) izin istiyorlar dedim. Niçin geldiklerini biliyor musun? Dedi. Ben de hayır dedim. Ama ben biliyorum dedi ve onlara izin verdi. İçeri girip şöyle dediler: Ya Resûlallah! Ailenden en çok kimi sevdiğini sormaya geldik. Hz. Peygamber'de "Muhammed'in kızı Fatıma" diye cevap verdi. Onlar da biz ailenden sormuyoruz, dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: Ailemden en çok sevdiğim kişi, Allah'ın (c.c) kendisini nimetlendirdiği ve benim de kendisine ihsanda bulunduğum, Üsâme b. Zeyd'dir. Sonra kimi (çok seviyorsunuz) dediler. Ali b. Ebû Talip dedi. Abbas: Ya Resûlullah amcanı sona bıraktın! Dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.), çünkü Ali senden önce hicret etti. Buyurdu.³¹⁶

Hadisin senedi:

³¹⁶ Tirmizî, Menâkıb, 41.

Üsâme b. Zeyd → Ebi Seleme b. Abdurrahmân³¹⁷ → Ömer b. Ebi Seleme³¹⁸ → Ebû Avâne³¹⁹ → Musâ b. İsmâil³²⁰ → Ahmed b. Hasan³²¹ → Tirmizî

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bazı Sahâbîlere olan sevgisini ve bu sevgisinin gerekçesini belirten ilgili rivâyet, Elbânî'ye göre zayıf bir hadistir.³²²

2.20. Cennete En Çok Kimler Girecek

37 — حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِي عُثْمَانَ التَّهْدِيدِيِّ، عَنْ

أَسَامَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " قُتِمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا عَامَةٌ مِنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ، وَإِذَا أَصْحَابُ الْجَدِّ، وَقَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَغَيْرُهُ: إِلَّا أَصْحَابَ الْجَدِّ، مَحْبُوسُونَ، إِلَّا أَصْحَابَ النَّارِ فَقَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ، وَقُتِمْتُ عَلَى بَابِ النَّارِ، فَإِذَا عَامَةٌ مِنْ يَدْخُلُهَا النَّسَاءُ "

Tercüme: Bize İsmâil b. İbrâhim, Süleymân et-Teymî'den, o Ebû Osman en-Nehdî'den, o da Üsâme'den rivâyet etti. Dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu; Cennetin kapısında durdum (ve gördüm ki) cennete girenlerin büyük kısmı fakirlerdi; Zengin olanlar ise bekletiliyorlardı. (Yahyâ b. Said ve başkaları da zenginler müstesnâ diyor.) ancak ateşe girecek olan zenginler hariç, onlar ateşe

³¹⁷ Ebû Seleme b. Abdurrahmân b. Avf; (v. 94) İsmâil'in Abdullah veya İsmâil olduğu söylenmiş, Babası Abdurrahmân, Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda oğlu Ömer ve başkaları rivâyet etmiştir. Ebû Zür'a onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 33, s. 370.

³¹⁸ Ömer b. Ebi Seleme b. Abdurrahmân b. Avf; (v. 132) Babası Ebi Seleme ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ebû Avâne ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Said ve Yahyâ b. Maîn onun zayıf olduğunu zikretmişler. Nesâî, leys bi kaviyyin demiştir. Bkz. Mizzî, c. 21, s. 375.

³¹⁹ Ebû Avâne; Veddah b. Abdullah el-Yeşkurî, (176) Ömer b. Ebi Seleme ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Musâ b. İsmâil ve başkaları rivâyet etmiştir. Ebû Zür'a onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 30 s. 441.

³²⁰ Musâ b. İsmâil el-Münkerî; (v. 223) künyesi Ebû Seleme el-Basrîdir. Ebû Avâne ve başkalarından rivâyet etmiş, ondanda Ahmed b. Hasan ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve İbn Hibbân onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 29, s. 21.

³²¹ Ahmed b. Hasan b. Cüneydîb; (v. 242) Künyesi Ebû Hasan el-Hafîz'dir. Musâ b. İsmâil ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Tirmizî, Buhârî ve başkaları rivâyet etmiştir. Alim ve Hafîzdir. Bkz. Mizzî, c. 1, s. 290.

³²² Tirmizî, Menâkıb, 41.

atılmıştı. Cehennemde kapısında da durdum, oraya girenlerin çoğunun kadınlar olduğunu gördüm.³²³

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Osman³²⁴ → Süleymân et-Teymî³²⁵ → İsmâil b. İbrâhim³²⁶ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Cennette fakirlerin daha fazla olduğunu, Cehennemde de kadınların çoğunlukta olduğunu belirten ilgili hadis, Buhâri rivâyetinde İsmâil b. İbrâhim'e kadar aynı tarikle gelmiş, İbrâhim'den sonra Musedded adlı râvi zikredilmiştir. Müslim ve *Müsned*, 21825 no'lu hadis versiyonlarında ise Süleymân et-Teymî'ye kadar aynı senedle gelmektedir. Süleymân'dan sonra Müslim'de Yezid b. Züray' ve Ebû Kâmil; *Müsned* 21825'te ise Yahyâ b. Said isimli râviler zikredilmiştir.³²⁷

Hadisimizde geçen مَنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ cümlesi yerine Nesâi ve *Müsned*'in diğer versiyonunda مَنْ يَدْخُلُهَا الْفُقَرَاءُ cümlesi gelmiştir. Bu cümleden sonra gelen وَإِذَا kelimesi yerine, *Müsned*'in diğer rivâyetinde إِلَّا أَنْ kelimeleri gelmektedir. Buhâri'de ise (وَإِذَا) kelimesi geçmemektedir. Bir sonraki cümle olan إِلَّا أَصْحَابَ النَّارِ cümlesi yerine, Buhâri'de غَيْرَ أَنَّ أَصْحَابَ النَّارِ cümlesi; *Müsned*'in diğer versiyonunda إِلَّا أَهْلَ النَّارِ cümlesi ile rivâyet edilmektedir. Hadisin son kısmında geçen وَوَقَفْتُ kelimesi yerine, *Müsned*'in diğer rivâyetlerinde وَوَقَفْتُ kelimesi

³²³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21782, c. 36, s. 115; ayrıca bkz. *Müsned*, 21825, c. 36, s. 148; Buhâri, Nikâh, 86; Müslim, Zikir, 93.

³²⁴ Bkz. 129 no'lu dipnot.

³²⁵ Bkz. 130 no'lu dipnot.

³²⁶ İsmâil b. İbrâhim b. Miksem el-Esedî; (v. 193) İbn Üleyye ismiyle meşhur, Hişâm ed-Destüvai ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. Nesâi ve Ahmed b. Hanbel onun sikâ ve sebt olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 3, s. 23; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 136.

³²⁷ Buhâri, Nikâh, 86; Müslim, Zikir, 93; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21825, c. 36, s. 148.

gelmiş, ayrıca ilgili hadisin son cümlesinde geçen **يَدْخُلُهَا** kelimesi yerine diğer versiyonların tümünde **دَخَلَهَا** kelimesi ile rivâyet edilmiştir.³²⁸

Şuayb el-Arnaûd, ilgili rivâyetin sahih olduğunu zikretmiştir.³²⁹

2.21. İlmiyle Amel Etmeyenler

38 — حَدَّثَنَا يَعْلَى بْنُ عَبِيدٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي وَإِلٍ، قَالَ: قِيلَ لِأَسَامَةَ: أَلَا تُكَلِّمُ عُثْمَانَ؟ فَقَالَ: إِنَّكُمْ تَرَوْنَ أَنَّ لَا أَكَلَّمَهُ إِلَّا سَمِعْتُمْ، إِنِّي لِأُكَلِّمُهُ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ مَا دُونَ أَنْ أَفْتَحَ أَمْرًا لَا أَحِبُّ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ افْتَتَحَهُ، وَاللَّهِ لَا أَقُولُ لِرَجُلٍ: إِنَّكَ خَيْرُ النَّاسِ، وَإِنْ كَانَ أَمِيرًا بَعْدَ إِذْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: قَالُوا: وَمَا سَمِعْتَهُ يَقُولُ؟ قَالَ: سَمِعْتَهُ يَقُولُ: " يُجَاءُ بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ بِهِ أَقْتَابُهُ، فَيَدُورُ بِهَا فِي النَّارِ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاهُ، فَيُطِيفُ بِهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فَلَانُ مَا لَكَ؟ مَا أَصَابَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ تَأْمُرُنَا بِالْمَعْرُوفِ، وَتَنْهَانَا عَنِ الْمُنْكَرِ؟ فَقَالَ: كُنْتُ آمُرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ، وَأَنْهَأَكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتِيهِ "

Tercüme: Bize Ya'la b. Übeyd, el-A'meş'ten, o da Ebû Vâil'den, rivâyet etti. Üsâme'ye, Osman'la konuşmayacak mısın? Dediler. O da, siz onunla sadece duyduklarınızı mı konuştuğumu düşünüyorsunuz dedi. Hâlbuki ben onunla gizli (sizin duymadığınız şeyleri) yeni bir şeye (fitneye) kapı açmaksızın konuşuyorum. Resûlullah'tan (s.a.s.) işittiğim (bir hadis'ten dolayı) âmir bile olsa kimseye, insanların en iyisinin demiyeceğim. Dedi (Onlar da) dediler ki: Resûlullah'tan (s.a.s.) ne işittin? Üsâme; Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şöyle buyurduğunu işittim dedi; Kıyamet günü bir adam getirilip ateşe atılıyor, iç organları dışarı çıkıyor bu haliyle eşiğin değirmende döndüğü gibi o da ateşte dolanıyor. Cehennemdekiler yanına toplanıp, diyorlar ki: Neyin var? Ne oldu sana? Bize iyiliği emreden, bizi kötülükten men eden sen değilmiydin! O da şöyle cevap veriyor: Size iyiliği

³²⁸ Buhâri, Nikâh, 86; Müslim, Zikir, 93; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21825, c. 36, s. 148.

³²⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 116, (1 no'lu dipnot)

emrediyordum ama ben (o iyiliği) yapmıyordum. Sizi kötülükten men ediyordum ama ben (o kötülüğü) işliyordum.³³⁰

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Vâil³³¹ → A'meş³³² → Ya'lâ b. Ubeyd³³³ →
Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Bildikleri ve söyledikleriyle amel etmeyeninin cezâsının daha ağır olacağını belirten ilgili rivâyet, diğer versiyonlarında A'meş'e kadar aynı sened zinciri ile gelmektedir. A'meş'ten sonra Buhâri'de, Süfyân ve Ali; Müslim'de, Ebû Muâviye ve Ebû Küreyb; *Müsned* 21800 no'lu hadis'te, Ebû Muâviye; 21819 no'lu hadis'te, Ebû Vâil'den sonra Süleymân, Şu'be ve Muhammed b. Ca'fer isimli râviler yer almaktadır.³³⁴

İlgili hadiste geçen **يُجَاءُ بِالرَّجُلِ** cümlesi yerine Müslim ve *Müsned* 21800 no'lu hadislerde **يُؤْتَى بِالرَّجُلِ** denilmiştir. Bu cümleden sonra gelen **فَيُلْقَى فِي النَّارِ** **فَتَنْدَلِقُ بِهِ أَفْتَابُهُ، فَيَدُورُ بِهَا فِي النَّارِ كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ بِرَحَاهُ** cümlesi yerine, *Müsned* 21819 no'lu hadiste **فَيَطْرَحُ فِي النَّارِ، فَيَطْحَنُ فِيهَا كَطْحَنِ الْحِمَارِ بِرَحَاهُ** ifadesi yer almaktadır. Ayrıca hadisin devamında geçen **فَيُطِيفُ** kelimesi yerine; Buhâri, Müslim ve *Müsned* 21800 no'lu rivâyetlerinde **فَيَجْتَمِعُ** kelimesi gelmektedir. Hadisin son

³³⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21784, c. 36, s. 117; ayrıca bkz. *Müsned*, 21800, c. 36, s. 132; 21819, c. 36, s. 145; Buhâri, *Bed'ül halk*, 10; Müslim, *Zühd*, 51.

³³¹ Ebû Vâil'in İsmi Şekik b. Seleme el-Kuffi'dir; (v. 82) Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda A'meş ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn onun sikâ olduğunu zikretmiştir. Bkz. *Mizzî*, c. 12, s. 548; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 439.

³³² Bkz. 123 no'lu dipnot.

³³³ Bkz. 124 no'lu dipnot

³³⁴ Buhâri, *Bed'ül halk*, 10; Müslim, *Zühd*, 51; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21800, c. 36, s. 132; 21819, c. 36, s. 145.

kısımında geçen وَلَا آتِيهِ ve وَلَا أَفْعَلُهُ ifadeleri yerine, *Müsned* 21819 no'lu hadiste وَلَا أَفْعَلُهُ ve وَلَا أَفْعَلُهُ kelimeleri ile rivâyet edilmiştir.³³⁵

Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Sened zincirinde yeralan tüm râviler güvenilir olduğundan dolayı ilgili hadis sahih'tir.³³⁶

39 — حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا حَمَّادٌ، عَنْ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، قَالَ: قِيلَ لِأُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: " يُؤْتَى بِالرَّجُلِ الَّذِي كَانَ يُطَاعُ فِي مَعَاصِي اللَّهِ تَعَالَى فَيُفْذَفُ فِي النَّارِ، فَتَنْدَلِقُ بِهِ أَقْتَابُهُ، فَيَسْتَدِيرُ فِيهَا كَمَا يَسْتَدِيرُ الْحِمَارُ فِي الرَّحَا، فَيَأْتِي عَلَيْهِ أَهْلُ طَاعَتِهِ مِنَ النَّاسِ فَيَقُولُونَ: أَيُّ فُلَانٍ، أَيَّنَ مَا كُنْتَ تَأْمُرُنَا بِهِ؟ فَيَقُولُ: إِنِّي كُنْتُ أَمْرُكُمْ بِأَمْرٍ، وَأُخَالِفُكُمْ إِلَى غَيْرِهِ "

Tercüme: Bize Abdussamed, Hammâd'tan, o Âsım'dan, o Ebû Vâil'den, o Üsâme b. Zeyd'den, o da Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle buyurduğunu rivâyet etti: (kıyamet günü) Allah'a isyan etmeme konusunda sözü dinlenen bir adam getirilir, ateşe atılır. İç organları dışarı çıkar ve eşeğin değirmende döndüğü gibi bu halde (Cehennemde) dolanır durur. Ona itaat eden insanlar yanına gelip ey falanca diyorlar, bize emrettiğin şeyler nerede! O da şöyle cevap veriyor: Size emrettiğim şeyleri ben yapmıyordum.³³⁷

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Vâil³³⁸ → Âsım³³⁹ → Hammâd³⁴⁰ →

³³⁵ Buhâri, *Bed'ül halk*, 10; Müslim, *Zühd*, 51; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21800, c. 36, s. 132; 21819, c. 36, s. 145.

³³⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 117, (1 no'lu dipnot)

³³⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21794, c. 36, s. 128.

³³⁸ Bkz. 331 no'lu dipnot.

³³⁹ Âsım ibn Ebi Necûd: (128) İbn Behdele, Ebû Vâil ve başkalarından rivâyette bulundu, ondanda Hammâd b. Seleme ve başkaları rivet etmiştir, Nesâî 'leyse bihi be's' demiş. Bkz. *Mizzî*, c. 13, s. 473.

³⁴⁰ Bkz. 53 no'lu dipnot.

Abdussamed³⁴¹ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Bildikleri ve söyledikleriyle amel etmeyeninin cezâsının daha ağır olacağını belirten bu hadis, önceki hadisle aynı anlam içermektedir. Hadis metnindeki farklılıklardan dolayı ayrı bir hadis olarak ele aldık. Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmış: Hadis sahih'tir, ancak sened zincirinde yeralan Âsım'dan dolayı hadisin isnadı hasen'dir.³⁴²

2.22. Savaşta Saldırı Zamanı

40 — حَدَّثَنِي وَكِيعٌ، حَدَّثَنِي صَالِحُ بْنُ أَبِي الْأَخْضَرِ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ، عَنْ

أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى قَرْيَةٍ يُقَالُ لَهَا: أُنْبَى، فَقَالَ: «أَنْتِهَا صَبَاحًا ثُمَّ حَرَّقُ»

Tercüme: Bana Vekî, Salih b. Ebi el-Ahder'den, o ez-Zührî'den, o Urve b. Zübeyr'den, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. Dedi ki: Resûlullah (s.a.s.) beni Übnâ isimli bir köye gönderdi ve şöyle buyurdu: Sabahleyin oraya git, sonra da orayı yak.³⁴³

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ürve³⁴⁴ → Zührî³⁴⁵ → Salih b. Ebi el-Ahder³⁴⁶ → Vekî³⁴⁷ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

³⁴¹ Abdussamed b. Abdülvaris b. Said el-Anberî; (v. 207) Sadûk ve sebt'tir. Bkz. İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 610.

³⁴² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 128, (1 no'lu dipnot)

³⁴³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21785, c. 36, s. 118; ayrıca bkz. *Müsned*, 21824, c. 36, s. 148; İbn Mâce, Cihâd, 31; Ebû Dâvud, Cihâd, 91.

³⁴⁴ Bkz. 136 no'lu dipnot.

³⁴⁵ Bkz. 137 no'lu dipnot.

³⁴⁶ Salih b. Ebî el-Ahder el-Yemâmî; (v. 40) Zührî ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Vekî ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn, İclî ve Nesâî onun zayıf olduğunu zikretmişler. Bkz. Mizzî, c. 13, s. 8; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 443.

³⁴⁷ Vekî b. Cerrah b. Melih er-Rüâsî; (v. 196) Salih b. Ebî el-Ahder ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn onun sebt ve sikâ olduğunu zikretmiştir. Bkz. Mizzî, c. 30, s.462; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 1037.

Resûlullah'ın (s.a.s.) Üsâme'yi bir yere gönderip orayı yakmasını emreden ilgili hadis, diğer versiyonlarda Salih b. Ebi el-Ahder'e kadar aynı tarikle gelmektedir. Salih'ten sonra İbn Mâce'de, Vekî ve Muhammed b. İsmâil; Ebû Dâvud'ta, İbn Mubarek ve Hennad b. Serî; *Müsned* 21824 no'lu hadiste, Muhammed b. Abdullah isimli râviler zikredilmiştir.

Hadiste geçen ائِبَهَا cümlesi yerine, Ebû Dâvud ve *Müsned* 21824 no'lu rivâyetlerde اَغْرُ عَلٰى اَبْنٰى denilmiştir. İbn Mâce'de ise herhangi bir değişiklik olmadan aynı hadis metni ile rivâyet edilmiştir.³⁴⁸

Bu hadis, senesinde yeralan Salih b. Ebi el-Ahder isimli râvi, hadis rivâyetinde zayıf kabul edilmiştir. Bundan dolayı hadisin isnadı zayıftır, ancak Şuayb el-Arnaûd, ilgili hadisin İbn Sa'd Tabakât'ında güvenilir râviler tarafında rivâyet edildiğini zikretmiş ve ilgili hadisin sahih, fakat bu isnadın zayıf olduğunu ifade etmiştir.³⁴⁹

2.23. Kadınların Giyimine Dikkat Etmeleri

41 — حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ يَعْنِي ابْنَ مُحَمَّدِ بْنِ عَقِيلٍ، عَنِ ابْنِ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، أَنَّ أَبَاهُ أُسَامَةَ، قَالَ: كَسَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فُبُطِيَّةً كَيْفَةً كَانَتْ مِمَّا أَهْدَاهَا دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ، فَكَسَوْتُهَا امْرَأَتِي، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا لَكَ لَمْ تَلْبَسِ الْفُبُطِيَّةَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَسَوْتُهَا امْرَأَتِي. فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مُرْهَا فَلْتَجْعَلَ تَحْتَهَا غِلَالَةً، إِنِّي أَخَافُ أَنْ تَصِفَ حَجْمَ عِظَامِهَا»

Tercüme: Bize Ebû Âmir, Züheyr yani ibn Muhammed'ten, o Abdullah yani İbn Muhammed b. Ukayl'den, o İbn Üsâme b. Zeyd'den, o da babası Üsâme'nin şöyle dediğini rivâyet etti. Resûlullah (s.a.s.) bana, kendisine Dihyetu'l-Kelbî'nin hediye ettiği, Kıpt isimli şehre mensup, kalın bir elbise verdi. Ben de onu eşime verdim. Resûlullah (s.a.s.) bana, niye Kıptî elbiseni

³⁴⁸ İbn Mâce, Cihâd, 31; Ebû Dâvud, Cihâd, 91; Ahmed b. Hanbel, *Müned*, 21824, c. 36, s. 148.

³⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 119, (1 no'lu dipnot)

giymiyorsun? Diye sordu. Ben de ya Resûlullah onu eşime giydirdim dedim. Resûlullah'da (s.a.s.) bana, öyleyse eşine söyle vucut hatları gözükmemesi için onun altına ince bir şey daha giysin. Buyurdu.³⁵⁰

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Muhammed b. Üsâme³⁵¹ → Abdullah b. Muhammed³⁵² → Züheyr³⁵³ → Ebû Âmir³⁵⁴ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Kadınların tesettürüne dikkat etmeleri gerektiğini belirten bu hadis, *Müsned* 21788 no'lu rivâyetinde, sened zinciri Abdullah b. Muhammed'e kadar aynı tarikle gelmektedir. Abdullah b. Muhammed'den sonra Übeydullah b. Amr ve Zekeriya b. Adiy isimli râviler yer almaktadır.

İlgili hadisin son cümlesi olan **إِنِّي أَخَافُ أَنْ تَصِفَ حَجْمَ عِظَامِهَا** cümlesi, *Müsned*'in diğer hadisinde **فَإِنِّي أَخَافُ أَنْ تَصِفَ عِظَامِهَا** şeklinde rivâyet edilmiştir.³⁵⁵

Şuayb el-Arnaûd, bu hadis hakkında şu değerlendirmeyi yapmış: Bu hadis muhtemelün li't-tahsin'dir³⁵⁶ çünkü râviler arasında yeralan Abdullah b.

³⁵⁰ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21786, c. 36, s. 120; ayrıca bkz. *Müsned*, 21788, c. 36, s. 123.

³⁵¹ Bkz. 229 no'lu dipnot.

³⁵² Abdullah b. Muhammed b. Akîl b. Ebû Talip; (v. 140) Muhammed b. Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Züheyr b. Muhammed ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn 'La yühteccü bihi' demiş. Nesâî onun zayıf olduğunu, Tirmizî ise onun sadûk olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 16, s. 78; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 542.

³⁵³ Züheyr b. Muhammed et-Temimî; (v. 162) Abdullah b. Muhammed ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ebû Âmir ve başkaları rivâyet etmiştir. Ahmed b. Hanbel ve Ya'kûp b. Şeybe onun sikâ ve sadûk olduğunu, Nesâî ise onun zayıf olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 9, s. 414, İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 342.

³⁵⁴ Ebû Âmir; İsmi Abdülmelik b. Amr el-Akdî'dir;(205) Züheyr ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn, Nesâî ve Ebû Hatîm onun sikâ ve Sadûk olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 18, s. 362; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 625.

³⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21788, c. 36, s. 123.

³⁵⁶ Hasen Hadis: sahih ile zayıf arasında yer alan, fakat sahihe daha yakın olduğu için makbûl hadisler arasında sayılan hadis çeşididir. Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzheti'n-nazar fi tevdihi nühbeti'l-fiker*, s. 65; Talat Koçyiğit, *Hadis Usûlu*, T.D.V Ankara 2007, s. 37.

Muhammed b. Akîl hakkında farklı görüşler mevcuttur. Yahyâ b. Maîn, onun için la yühteccü bihi; Tirmizî ise onun hakkında sadûk³⁵⁷ terimlerini kullanmışlardır.³⁵⁸

2.24. Resûlullah'ın (s.a.s.) Çocuklara Olan Sevgisi

42 — حَدَّثَنَا عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا تَمِيمَةَ، يُحَدِّثُ عَنْ

أَبِي عُثْمَانَ التَّهْدِيَّ، يُحَدِّثُهُ أَبُو عُثْمَانَ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، قَالَ: كَانَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْخُذُنِي

فَيُقْعِدُنِي عَلَى فَخِذِهِ، وَيُقْعِدُ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ عَلَى فَخِذِهِ الْأُخْرَى، ثُمَّ يَضُمُّنَا ثُمَّ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ ارْحَمْهُمَا،

فَإِنِّي أَرْحَمُهُمَا» قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ: هُوَ السَّلِيُّ مِنْ عَنَزَةٍ إِلَى رِبْعَةٍ يَعْنِي أَبَا تَمِيمَةَ السَّلِيَّ "

Tercüme: Bize Ârım b. Fadl, Mu'temîr'den, o babasından, o Ebû Temîm'den, o Ebû Osman en-Nehdî'den, o da Üsâme b. Zeyd'in şöyle dediğini rivâyet etti. Resûlullah (s.a.s.) beni alıp kucağına oturtuyordu, Hasan b. Ali'yi de alıp kucağına oturtuyordu, sonra da bize sarılıp şöyle buyuruyordu: "Allahım, ben onlara merhamet ediyorum sen de merhamet et."³⁵⁹

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Osman³⁶⁰ → Ebû Temîm³⁶¹ → (Mu'temîr'in) Babası³⁶² → Mu'temîr b. Süleymân³⁶³ → Ârım³⁶⁴ → Ahmed b. Hanbel

³⁵⁷ Sadûk; bir kimse hakkında ennehu sadûkun denilirse, hadislerinin tektik edilmek üzere yazılabileceğine delalet eder. Bkz. Koçyiğit, s. 191.

³⁵⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 120, (1 no'lu dipnot)

³⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21787, c. 36, s. 122; ayrıca bkz. *Müsned*, 21828, c. 36, s. 150; Buhâri, Edeb, 22.

³⁶⁰ Bkz. 129 no'lu dipnot.

³⁶¹ Ebû Temîm; İsmi Tarif b. Mucalid el-Hüceymî; (v. 97) Ebû Osman en-Nehdî ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Süleymân b. Tarhan ve başkaları rivâyet etmiştir. İbn Hibbân onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 13, s. 380; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 463.

³⁶² (Babası); (v. 143) Süleymân b. Terhan et-Teymî, Ebû Temîm ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda oğlu (Mu'temîr) ve başkaları rivâyet etti. sikâ ve abid birisidir. Bkz. İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 409.

³⁶³ Mu'temîr b. Süleymân b. Tarhan et-Teymî; (v. 187) Babası Süleymân b. Tarhan ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Arım b. Fadl ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Ebû Hatîm onun sikâ ve sadûk olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 28, s. 250; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 958.

³⁶⁴ Ârım'ın İsmi Muhammed b. Fadl es-Sedusî'dir; (v. 224) Mu'temîr b. Süleymân ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları riva yet etmiştir. Ebû Hatîm onun sikâ olduğunu ancak son yıllarında hafızasını kaybettiğini zikretmektedir. Bkz. Mizzî, c. 26, s. 287; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 889.

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) çocukları sevdiğini onları kucaklayıp sevgisini gösterdiğini belirten bu hadis, Buhâri rivâyetinde Ârım'a kadar aynı tarikle gelmekte, Ârım'dan sonra Abdullah b. Muhammed adlı râvi zikredilmiştir. *Müsned* 21828 no'lu hadiste ise Ebû Osman'dan sonra et-Teymî ve Yahyâ b. Said isimli râviler zikredilmiştir.³⁶⁵

İlgili hadis, Buhâri versiyonunda metinde bir farklılık olmadan aynı hadis metni ile rivâyet edilmiştir. *Müsned* 21828 no'lu rivâyetin metin farklılıkları ise şu şekildedir; bu hadiste geçen **يَضُمُّنَا** cümlesi yerine, *Müsned* 21828 no'lu hadiste

اللَّهُمَّ إِنِّي أَحِبُّهُمَا فَأَحِبَّهُمَا cümlesi ile rivâyet edilmiştir.³⁶⁶

İlgili rivâyetin tüm râvileri güvenilir olmasından dolayı, Şuayb el-Arnaûd'a göre bu hadis sahih'tir.³⁶⁷

43 — حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ وَكَيْعٍ، وَعَبْدُ بْنُ حُمَيْدٍ، قَالَا: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ، قَالَ: حَدَّثَنَا

مُوسَى بْنُ يَعْقُوبَ الرَّمَعِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ زَيْدِ بْنِ الْمُهَاجِرِ قَالَ: أَخْبَرَنِي مُسْلِمٌ بْنُ أَبِي سَهْلٍ التَّبَّالُ قَالَ: أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: طَرَفْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي بَعْضِ الْحَاجَةِ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ مُشْتَمِلٌ عَلَيَّ شَيْءٍ لَا أَدْرِي مَا هُوَ، فَلَمَّا فَرَعْتُ مِنْ حَاجَتِي. قُلْتُ: مَا هَذَا الَّذِي أَنْتَ مُشْتَمِلٌ عَلَيْهِ؟ فَكَشَفَهُ فَإِذَا حَسَنٌ وَحُسَيْنٌ عَلَى وِرْكَيْهِ، فَقَالَ: هَذَا ابْنَايَ وَإِنَّا ابْنَتِي، اللَّهُمَّ إِنِّي أَحِبُّهُمَا فَأَحِبَّهُمَا وَأَحِبَّ مَنْ يُحِبُّهُمَا.

Tercüme: Bize Süfyân b. Vekî, ve Abd b. Humeyd, Halid b. Mahled'ten, o Musâ b. Ya'kup ez-Zam'î'den, o Abdullah b. Ebi Bekr b. Zeyd b. el-Muhacir'den, o Müslüm b. Ebi Sehl en-Nebbâl'den, o Hasan b. Üsâme b. Zeyd'den, o da babası Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. Dedi ki: Bir gece bir iş için Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kapısını çaldım, Resûlullah (s.a.s.) dışarı çıktı

³⁶⁵ Buhâri, Edeb, 22; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21828, c. 36, s. 150.

³⁶⁶ Buhâri, Edeb, 22; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21828, c. 36, s. 150.

³⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 122, (1 no'lu dipnot)

kucağında da örtülü bir şey vardı. İşim bittiğinde bu örtülü şey nedir? Diye sordum. Örtüyü açtığımda Hasan ve Hüseyin olduğumu gördüm. Hz. Peygamber (s.a.s.), bunlar benim çocuklarım ve kızımın çocuklarıdır, dedi ve şöyle buyurdu: Allahım, ben onları seviyorum sen de onları sev ve onları sevenleri de sev.³⁶⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Hasan b. Üsâme³⁶⁹ → Müslim b. Ebi es-Sehl³⁷⁰ → Abdullah b. Ebi Bekr³⁷¹ → Musâ b. Yâkub³⁷² → Halid b. Mehlid³⁷³ → Abd b. Hümejd / Süfyân b. Vekî³⁷⁴ → Tirmizî

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Resûlullah'ın (s.a.s.), torunları Hasan ve Hüseyin'e olan sevgisini zikreden bu rivâyet, Elbânî'ye göre hasen bir hadis'tir.³⁷⁵

2.25. Vustâ Namâzı Hangisidir?

44 — حَدَّثَنَا يَزِيدُ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ، عَنِ الرَّبْرِقَانِ: أَنَّ زُهْطًا مِنْ قُرَيْشٍ مَرَّ بِهِمْ زَيْدُ بْنُ

ثَابِتٍ، وَهُمْ مُجْتَمِعُونَ، فَأَرْسَلُوا إِلَيْهِ غُلَامَيْنِ لَهُمْ يَسْأَلَانِهِ عَنِ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى، فَقَالَ: هِيَ الْعَصْرُ، فَقَامَ إِلَيْهِ

³⁶⁸ Tirmizî, Menâkıb, 31.

³⁶⁹ Hasan b. Üsâme b. Zeyd; (v. 3.tabaka) Babasından rivâyette bulunmuş, ondanda Müslim b. Ebi Sehl- en-Nebbal ve başkaları rivâyet etmiştir. 3. tabakadan hadisleri makbuldur. Bkz. Mizzî, c. 6, s. 51; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 234.

³⁷⁰ Müslim b. Ebi Sehl en-Nebbâl; (v. 6. tabaka) Hasan b. Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti, ondanda Abdullah b. Ebi Bekr rivâyet etti. Ali el-Medinî onun mechul olduğunu; İbn Hacer ise onun 6. tabakadan, makbul olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 27, s. 519; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 938.

³⁷¹ Abdullah b. Ebi Bekr b. Zeyd b. Muhacir; (v. 6. tabaka) Müslim b. Ebi Sehl'den rivâyet etmiş, ondanda Musâ b. Yakub rivâyet etmiş. İbn Hacer ve Ali b. Medenî onun mechul olduğunu zikretmişler. Bkz. Mizzî, c. 14, s. 346; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 494.

³⁷² Musâ b. Ya'kûb ez-Zamî; (v. 7. tabaka) Künyesi Ebû Muahammed el-Medenî, Abdullah b. Ebi Bekr ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Halid b. Mehlid ve başkaları rivâyet etmiştir. Onun hakkında Ali b. Medini, *Daif'i-l Hadis, Münker'i-Hadis*; Yahyâ b. Maîn *sikâ*; İbn Hacer *Sadûk Seyyi'i-l Hıfz* terimlerini kullanmışlardır. Bkz. Mizzî, c. 29, s. 172; İbn Hacer, *Takrîbu't-tehzîb*, s. 987.

³⁷³ Halid b. Mehlid el-Ketevanî; (v. 312) Musâ b. Yakub ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Abd b. Hümejd ve başkaları rivâyet etmiştir. Hakkında *la be'se Bihi ve Yüktebû hadisûhu* terimleri kullanılmış. Bkz. Mizzî, c. 8, s. 165.

³⁷⁴ Süfyân b. Vekî b. Cerrâh er-Rüâsî; (v. 247) Halid b. Mehlid ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Tirmizî ve başkaları rivâyet etmiştir. Hakkında *leyin* terimi kullanılmış. Bkz. Mizzî, c. 11, s. 200.

³⁷⁵ Tirmizî, Menâkıb, 31.

رَجُلَانِ مِنْهُمْ فَسَأَلَاهُ، فَقَالَ: هِيَ الظُّهْرُ، ثُمَّ انصَرَفَا إِلَى أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، فَسَأَلَاهُ، فَقَالَ: هِيَ الظُّهْرُ، إِنَّ رَسُولَ
 اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَجِيرِ وَلَا يَكُونُ وَرَاءَهُ إِلَّا الصَّفِّ وَالصَّفَّانِ مِنَ النَّاسِ فِي
 قَائِلَتِهِمْ وَفِي تِجَارَتِهِمْ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ
 [البقرة: 238] قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْتَنِّي رِجَالٌ أَوْ لِأَحْرَقَنَّ بِمُوتِهِمْ»

Tercüme: Bize Yezid, İbn Ebi Zi'b'ten, o ez-Zibrikân'dan, o da dedi ki:
 Zeyd b. Sabî, Kureyşi bir topluluğun yanından geçti, o topluluk Zeyd b. Sabit'e
 iki tane kölelerini göndererek “vustâ namazını” sordular, o da ikinci namazıdır,
 diye cevap verdi. Onlardan iki adam daha kalkıp (tekrar) sordular, o da öğle
 namazıdır dedi. Sonra da bu iki kişi Üsâme b. Zeyd'in yanına gidip ona sordular,
 o da öğle namazı dedi. (Üsâme dedi ki:) Resûlullah (s.a.s.) öğle namazını gün
 ortasında kılıyordu, arkasında da bir veya iki saf oluyordu herkes ya öğle
 istirahatindeydi ya da ticaretteydiler. Allah (c.c), şu âyetleri nazil etti.
 “Namazlarınızı ve vusta namazını muhafaza ediniz ve Allah'a samimiyetle boyun
 eğin.” Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: Bazı kişiler (cemâat
 namazına gelmeme alışkanlıklarını) ya terk edecekler, ya da onların evlerini
 (başlarına) yakacağım.³⁷⁶

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Zeyd b. Sabit³⁷⁷ → Zibrikân b. Amr³⁷⁸ → İbn Ebi
 Zi'b³⁷⁹ → Yezid b. Harûn³⁸⁰ → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

³⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21792, c. 36, s. 126; ayrıca bkz. İbn Mâce, *Mesâcid*, 17.

³⁷⁷ Zeyd b. Sabit b. Dehhâk b. Levzan, *el-Ensârî en-Neccarî*; (v. 48) Âlim, meşhur Sahabe Vahiy
 katibi. Bkz. İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 351.

³⁷⁸ Zibrikan b. Amr b. Ümeyye ed-Demrî; Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivayette bulundu,
 ondanda İbn Ebi Zi'b ve başkaları rivâyet etmiştir. İbn Hibbân onu es-sikât'ta zikretmiş. Altıncı
 tabakadandır. Bkz. Mizzî, c. 9, s. 285; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 334.

³⁷⁹ Bkz. 283 no'lu dipnot.

³⁸⁰ Yezid b. Harûn b. Zadan es-Sülemî; (v. 206) İbn Ebi Zi'b ve başkalarından rivayette bulunmuş
 ondanda Ahmed b. Hanbel ve başkaları rivâyet etti. Ebû Hatîm, İclî ve Ali el-Medenî onun sikâ
 ve sebt olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 32, s. 261; İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 1084.

Vustâ namazının öğle namazı olduğunu ifade eden ilgili rivâyet, diğer versiyonlarda İbn Ebi Zi'b'e kadar aynı tarikle gelmektedir. İbn Ebi Zi'b'den sonra İbn Mâce'de, Velid b. Müslim ve Osman b. İsmâil isimli râviler zikredilmiştir. İbn Mâce rivâyeti ilgili hadisin tümünü rivâyet etmemiş, hadisin son cümlesi olan **لَا تُحَرِّقَنَّ بُيُوتَهُمْ** kısmını zikretmiştir.³⁸¹

Şuayb el-Arnaûd, bu hadisin isnadında İnkita' olduğunu zikretmiştir. Çünkü Zibrikân isimli râvi anlattığı bu olaya tanık olmamış ve o döneme ulaşmamıştır. Dolayısıyla ilgili hadis zayıf'tır.³⁸²

2.26. Duâ'da Elleri Kaldırmak

45 — حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا عَطَاءٌ، قَالَ: قَالَ أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ: كُنْتُ رَدِيفَ

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَافَاتٍ، «فَرَفَعَ يَدَيْهِ يَدْعُو، فَمَالَتْ بِهِ نَاقَتُهُ، فَسَقَطَ خِطَامُهَا» قَالَ: «فَتَنَاوَلَ الْخِطَامَ بِإِحْدَى يَدَيْهِ وَهُوَ رَافِعٌ يَدَهُ الْأُخْرَى»

Tercüme: Bize Hüseyim, Abdümelik'ten, o Atâ'dan, o da Üsâme b. Zeyd'in Şöyle dediğini rivâyet etti. Arafatta, ben Resûlullah'ın (s.a.s.) redifindeydim. (terkisindeydim) Resûlullah s.a.s, ellerini kaldırıp duâ etti devesi eğildiğinde yuları yere düştü. (Resûlullah s.a.s) bir eliyle devenin yularını aldı diğer eli hala yukarıdaydı.³⁸³

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Atâ³⁸⁴ → Abdümelik³⁸⁵ → Hüseyim³⁸⁶ → Ahmed

b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

³⁸¹ İbn Mâce, Mesâcid, 17.

³⁸² Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 126, (2 no'lu dipnot)

³⁸³ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21821, c. 36, s. 146; ayrıca bkz. Nesâî, Menâsik, 202.

³⁸⁴ Bkz. 51 no'lu dipnot.

³⁸⁵ Abdümelik b. Ebi Süleymân (Meysere) el-Erzemî; (v. 145) Atâ b. Ebi Rebâh ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Hüseyim ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 18, s. 322; İbn Hacer, *Takribu't-tehziib*, s. 623.

³⁸⁶ Bkz. 118 no'lu dipnot.

Hiz. Peygamber'in (s.a.s.) duâ ederken ellerini açıp kaldırdığını hatta bir eli başka bir şey ile meşgul ise tek elini açtığını belirten bu hadisimiz, Nesâî rivâyetinde Hüseyim'e kadar aynı sened zinciri ile gelmektedir, Hüseyim'den sonra Yak'ûb b. İbrâhim isimli râvi zikredilmiştir.

İlgili hadiste geçen رَدِفَ kelimesi yerine, Nesâî'de رَدَفَ kelimesi ile rivâyet edilmiş, hadisin diğer kısımlarında ise herhangi bir değişiklik bulunmamaktadır.³⁸⁷ Tüm râvileri güvenilir olduğundan dolayı ilgili hadis, Şuayb el-Arnaûd'a göre sahih'tir.³⁸⁸

2.27. Kan Vermek Orucu Bozar mı?

46 — حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ أَشْعَثَ، عَنِ الْحَسَنِ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمُسْتَحِجِمُ»

Tercüme: Bize Yahyâ b. Sa'id, Eş'as'ten, o Hasan'dan, o Üsâme'den, o da Resûlullah'ın (s.a.s.) şöyle buyurduğunu rivâyet etti: Hacamât (kan aldırma) yapanın da yaptırmanın da orucu bozulur.³⁸⁹

Hadisin senedi

Üsâme b. Zeyd → Hasan b. Ebi el-Hasan³⁹⁰ → Eş'as³⁹¹ → Yahyâ b. Said³⁹² → Ahmed b. Hanbel

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Hacamât'ın orucu bozduğunu ifade eden ilgili rivâyet, hakkında Şuayb el-Arnaûd sahih li gayrihi³⁹³ tabirini kullanmıştır. Bu hadis sahih olsa dahi Hiz. Peygamber (s.a.s.) tarafından başka hadislerle nesh edilmiştir.³⁹⁴

³⁸⁷ Nesâî, Menâsik, 202.

³⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 146, (2 no'lu dipnot)

³⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 21826, c. 36, s. 149.

³⁹⁰ Hasan b. Ebi el-Hasan (Yesâr) el-Basrî; (v. 210) Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Eş'as ve başkaları rivâyet etmiştir. sikâ ve fakîh olduğu zikredilmiş. Bkz. Mizzî, c. 6, s. 95; İbn Hacer, *Takribu't-tehzîb*, s. 236.

³⁹¹ Eş'as b. Abdilmelik el-Humrânî; (v. 142) Hasanel-Basrî ve başkalarından rivâyet etmiş ondanda Yahyâ b. Said ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmişlerdir. Bkz. Mizzî, c. 3, s. 277; İbn Hacer, *Takribu't-tehzîb*, s. 150.

³⁹² Bkz. 62 no'lu dipnot.

2.28. Cennetin Özellikleri

47 — حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عُثْمَانَ الدَّمَشْقِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ

مُهَاجِرِ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي الصَّحَّاحُ الْمَعَاوِيُّ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ مُوسَى، عَنْ كُرَيْبٍ، مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَاتَ يَوْمٍ لِأَصْحَابِهِ: «أَلَا مُشَمَّرٌ لِلْجَنَّةِ؟ فَإِنَّ الْجَنَّةَ لَا خَطَرَ لَهَا، هِيَ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ نُورٌ يَتَأَلَّأُ، وَرِيحَانَةٌ تَهْتَرُ، وَقَصْرٌ مَشِيدٌ، وَنَهْرٌ مُطْرِدٌ، وَفَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ نَضِيجَةٌ، وَزَوْجَةٌ حَسَنَاءٌ جَمِيلَةٌ، وَحُلَلٌ كَثِيرَةٌ فِي مَقَامٍ أَبَدًا، فِي حَبْرَةٍ وَنَضْرَةٍ، فِي دَارٍ عَالِيَةٍ سَلِيمَةٍ بَهِيَّةٍ» فَأَلَوْا: نَحْنُ الْمُشَمَّرُونَ لَهَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: «قُولُوا إِنْ شَاءَ اللَّهُ»، ثُمَّ ذَكَرَ الْجِهَادَ وَحَضَّ عَلَيْهِ

Tercüme: Bize Abbas b. Osman, Velid b. Müslim'den, o Muhammed b. Muhâcir el-Ensari'den, o Dehhâk el-Meâfirî'den, o Süleyman b. Musâ'dan, o Küreyb'den, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. (Üsâme) Dedi ki; Resûlullah (s.a.s.) bir gün Ashab-ı Kirâmına: "İçinizde cennet için gayret edecek kimse yok mu? Zira cennetin eşi yoktur. Kâ'be'nin Rabbine yemin ederim ki, cennet, parıl parıl parlayan nurları, güzel kokulu salınan yeşillikleri, sağlam yüksek köşkleri, devamlı akan nehirleri, çok çeşitli olgun meyveleri, güzel genç zevceleri, pek çok takım elbiseleri ile yüksek, sağlam ve güzel saraylarda saâdet ve yüz parlaklığı içinde yaşanan ebedi mekândır" buyurdu. Sahâbîler: "Biz zaten onun için gayret ediyoruz, ey Allah'ın Resûlu!" dediler. Aleyhissalâtu vesselâm: "İnşaaallah! deyiniz" dedi ve sonra cihaddan söz açtı ve ona teşvik etti.³⁹⁵

Hadisin senedi:

³⁹³ Sahîh li gayrihi; râvisinin zabtında bulunan kusur sebebiyle isnadı hasen olan, fakat başka bir sahih isnadla rivâyet edilen hadis çeşididir. Bkz. İbn Hacer el-Askalânî, *Nüzheti'n-nazar fi tevdihî nihbeti'l-fiker*, s. 65; Koçyiğit, s. 36.

³⁹⁴ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, c. 36, s. 149, (1 no'lu dipnot)

³⁹⁵ İbn Mâce, *Zühd*, 39.

Üsâme b. Zeyd → Küreyb³⁹⁶ → Süleymân b. Musâ³⁹⁷ → Dehhâk el-Meâfirî³⁹⁸ → Muhammed b. Muhacir³⁹⁹ → Velid b. Müslim⁴⁰⁰ → Abbas b. Osman⁴⁰¹ → İbn Mâce

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Cennette bulunan güzellikleri anlatması ve insanları Cennete girmeleri için, gayret etmeye teşvik ettiği ilgili hadis, kütüb-i tis'a kaynaklarında sadece İbn Mâce'de geçmektedir. Elbânî ilgili hadisin Zayıf olduğunu zikretmiştir.⁴⁰²

2.29. Tek Başına Bir Ümmet Olan Şahıs

48 — أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ حِزَامٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو، عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ

عَبْدِ الرَّحْمَنِ، وَيَحْيَى بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ حَاطِبٍ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ قَالَ: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " وَهُوَ مُرْدِفِي إِلَى نَصَبٍ مِنَ الْأَنْصَابِ فَذَبَحْنَا لَهُ شَاةً، ثُمَّ صَنَعْنَا لَهُ حَتَّى إِذَا نَصَبَتْ جَعَلْنَاهَا فِي سُفْرَتِنَا، ثُمَّ أَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَسِيرٌ وَهُوَ مُرْدِفِي فِي يَوْمٍ حَارٍّ مِنْ أَيَّامِ مَكَّةَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِأَعْلَى الْوَادِي لَقِيَهُ زَيْدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ نُفَيْلٍ، فَحَيَّا أَحَدُهُمَا الْآخَرَ بِتَحِيَّةِ الْجَاهِلِيَّةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَا لِي أَرَى قَوْمَكَ قَدْ شَفِقُوا لَكَ» فَقَالَ: أَمَا وَاللَّهِ إِنَّ ذَلِكَ لِبَعْضِ نَائِرَةٍ

³⁹⁶ Bkz. 39 no'lu dipnot.

³⁹⁷ Süleymân b. Musâ el-Kureşî el-Emevî; (v. 115) küreyb ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Dehhâk el-Meâfirî ve başkaları rivâyet etmiştir. Onun hakkında, Buhârî *İndehü Menakir*; Nesâî *Leyse Bi Kaviy*; Yahyâ b. Maîn *sikâ* terimlerini kullanmışlardır. Bkz. Mizzî, c. 12, s. 92.

³⁹⁸ Dehhâk el-Meâfirî, ed-Dimeşkî; (v. 4. tabaka) Süleymân b. Musâ'dan rivâyette bulunmuş ondanda Muhammed b. Muhâcir el-Ensarî rivâyet etmiştir. İbn Hibbân onu es-Sıkat isimli kitabında zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 13, s. 301.

³⁹⁹ Muhammed b. Muhâcir b. Ebi Müslim el-Ensarî; (v. 170) Dehhâk el-Muâfirî ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Velid b. Müslim ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve Ebû Zür'a onun sikâ olduğunu zikretmişler. Bkz. Mizzî, c. 26, s. 518.

⁴⁰⁰ Velid b. Müslim el-Küreyşî; (v. 194) Muhammed b. Muhâcir ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Abbas b. Osman ve başkaları rivâyet etmiştir. İclî ve Ebû Zür'a onun sikâ olduğunu zikretmişler. Bkz. Mizzî, c. 31, s. 86.

⁴⁰¹ Abbas b. Osman ed-Dimeşkî; (v. 239) Velid b. Müslim ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda İbn Mâce ve başkaları rivâyet etmiştir. sikâ olduğu zikredilmiş. Bkz. Mizzî, c. 14, s. 233.

⁴⁰² İbn Mâce, Zühd, 39.

كَانَتْ مِنِّي إِلَيْهِمْ، وَلَكِنِّي أَرَاهُمْ عَلَى ضَلَالَةٍ، فَخَرَجْتُ أَبْتَغِي هَذَا الدِّينَ حَتَّى قَدِمْتُ عَلَى أَحْبَارِ يَثْرِبَ فَوَجَدْتُهُمْ يَعْبُدُونَ اللَّهَ، وَيُشْرِكُونَ بِهِ قُلْتُ: «مَا هَذَا بِالَّذِينَ الَّذِينَ أَبْتَغِي، فَخَرَجْتُ حَتَّى أَقْدَمَ عَلَى أَحْبَارِ خَيْبَرَ فَوَجَدْتُهُمْ يَعْبُدُونَ اللَّهَ وَيُشْرِكُونَ بِهِ» فَقُلْتُ: مَا هَذَا بِالَّذِينَ الَّذِينَ أَبْتَغِي، فَخَرَجْتُ حَتَّى قَدِمْتُ عَلَى أَحْبَارِ فَدَكَ فَوَجَدْتُهُمْ يَعْبُدُونَ اللَّهَ وَيُشْرِكُونَ بِهِ فَقُلْتُ: «مَا هَذَا بِالَّذِينَ الَّذِينَ أَبْتَغِي، خَرَجْتُ حَتَّى أَقْدَمَ عَلَى أَحْبَارِ أَيْلَةَ فَوَجَدْتُهُمْ يَعْبُدُونَ اللَّهَ وَيُشْرِكُونَ بِهِ» فَقُلْتُ: مَا هَذَا بِالَّذِينَ الَّذِينَ أَبْتَغِي، فَقَالَ لِي حَبْرٌ مِنْ أَحْبَارِ الشَّامِ: «أَتَسْأَلُ عَنْ دِينٍ مَا نَعْلَمُ أَحَدًا يَعْبُدُ اللَّهَ بِهِ إِلَّا شَيْخًا بِالْجَزِيرَةِ؟ فَخَرَجْتُ فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ فَأَخْبَرْتُهُ بِالَّذِي خَرَجْتُ لَهُ» فَقَالَ: إِنَّ كُلَّ مَنْ رَأَيْتَ فِي ضَلَالٍ إِنَّكَ تَسْأَلُ عَنْ دِينٍ هُوَ دِينُ اللَّهِ وَدِينُ مَلَائِكَتِهِ، وَقَدْ خَرَجَ فِي أَرْضِكَ نَبِيٌّ أَوْ هُوَ خَارِجٌ يَدْعُو إِلَيْهِ، ارْجِعْ فَصَدِّقْهُ وَاتَّبِعْهُ وَآمِنْ بِمَا جَاءَ بِهِ، فَلَمْ أَحْسَ نَبِيًّا بَعْدُ، وَأَنَاحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَعِيرَ الَّذِي تَحْتَهُ، ثُمَّ قَدَمْنَا إِلَيْهِ السُّفْرَةَ الَّتِي كَانَ فِيهَا الشَّوَاءُ فَقَالَ: «مَا هَذَا؟» قُلْنَا: هَذِهِ الشَّاةُ ذَبَحْنَاهَا لِنَصَبِ كَذَا وَكَذَا، فَقَالَ: إِنِّي لَا أَكِلُ شَيْئًا ذُبِحَ لِغَيْرِ اللَّهِ، ثُمَّ تَفَرَّقْنَا، وَكَانَ صَنَمَانٍ مِنْ نُحَاسٍ يُقَالُ لَهُمَا إِسَافٌ وَنَائِلَةٌ، فَطَافَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَطُفْتُ مَعَهُ، فَلَمَّا مَرَرْتُ مَسَحَتْ بِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَمَسَّهُ» وَطُفْنَا فَقُلْتُ فِي نَفْسِي: لِأَمْسَنَّهُ أَنْظُرُ مَا يَقُولُ: فَمَسَحْتُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا تَمَسَّهُ أَلَمْ تُنْهَ» قَالَ: فَوَالَّذِي أَكْرَمَهُ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ مَا اسْتَلَمَ صَنَمًا حَتَّى أَكْرَمَهُ بِالَّذِي أَكْرَمَهُ، وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ الْكِتَابَ قَالَ: وَمَاتَ زَيْدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ نَفِيلٍ قَبْلَ أَنْ يُبْعَثَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أُمَّةٌ وَحَدَهُ

Tercüme: Bize Musâ b. Hizâm, Ebû Üsâme'den, o Muhammed b. Amr'dan, o Ebi Seleme b. Abdurrahmân ve Yahyâ b. Abdurrahmân b. Hatip'ten, o Üsâme b. Zeyd'den, o da Zeyd b. Hârise'den rivâyet etti. (Zeyd) dedi ki: Birgün (bi'set'ten önce) Resûlullah (s.a.s.) benim bineğimin arkasına binmiş, beraber (ibâdet edilen) bir putun yanına gittik. O put için bir koyun kestik, onun için pişirdik sonra da heybemize koyduk. Mekkenin sıcak günlerinden bir gününde, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile beraber yola çıktık, vadinin tepesinde Zeyd b. Amr b.

Nüfeyl ile karşılaştık. O ve Resûlullah (s.a.s.) birbirlerini câhiliye selâmı ile selâmladı. Hz. Peygamber ona, niçin kavmin sana bu kadar kızgın? Dedi. O da şöyle cevap verdi: Vallahi benim onlara bir düşmanlığım yok ancak onları delâlette gördüğüm için bu (doğru) dini aramaya koyuludum. Medine’de Allah’a ibâdet eden ve ona ortak koşan bazı âlimlerin yanına gittim. Vallahi! Bu benim aradığım gerçek din değil dedim. Sonra Fedek âlimlerin yanına gittim, onların da Allah’a ibâdet ettiğini ve ona ortak koştuklarını gördüm. Vallahi! Bu benim aradığım gerçek din değil dedim. Daha sonra Eyle âlimlerin yanına gittim, onların da Allah’a ibâdet ettiğini ve ona ortak koştuklarını gördüm. Vallahi! Bu benim aradığım gerçek din değil dedim. Şam âlimlerinden bir tanesi bana, senin aradığın (yalnız Allah’a ibâdet edilen) bu dine mensup olan, sadece Cezire’de bir şeyh var. Ben de çıkıp onun yanına gittim, ona durumumu anlattım. Bana dedi ki: Senin şimdiye kadar gördüklerinin hepsi delâlettedirler. Senin aradığın Allahın ve meleklerinin dinidir, senin memleketinde bu dine çağırın bir kişi çıkmış veya çıkmak üzeredir git onu tasdik et, ona tâbii ol, ona iman et. Daha Peygamberin çıktığından haberim olmadı. Hz. Peygamber (s.a.s.) devesini çöktürdü heybemizde bulunan yemeği çıkarıp ona ikram ettik. Bu nedir? Diye sordu. Biz de bu, bir put için kestiğimiz hayvanın etidir dedik. Zeyd, Allah adına kesilmeyen hayvanların etini yemem dedi, sonra da ayrıldılar. (Kâ’be’de) demirden, İsâf ve Nâile adında iki tane put vardı, Resûlullah (s.a.s.) ile beraber tavaf yaparken onların yanından geçtik, ben de onlara ellerimi sürdüm. Hz. Peygamber (s.a.s.) bana, onlara dokunma dedi. Tekrar tavaf yaparken kendi kendime dedim ki; yine ellerimi süreceğim, bakayım Resûlullah (s.a.s.) ne tepki verecek? Sonra onlara dokundum. Hz. Peygamber (s.a.s.) bana, onlara dokunma (daha önce) uyarılmadın mı? Dedi. (Zeyd b. Hârise) dedi ki; Resûlullah’a (s.a.s.) kitap gönderen Allah’a yemin ederim ki, Hz. Peygamber’e (s.a.s.) kitap gelene kadar ve Allah (c.c) onu bu görevle şereflendirene kadar hiçbir puta selâm vermedi. Hz. Peygamber’e (s.a.s.) risâlet vazifesi verilmeden önce, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl vefat etti. Resûlullah (s.a.s.) onun hakkında şöyle buyurdu: “Kıyâmet günü tek başına bir ümmet olarak gelecek.”⁴⁰³

⁴⁰³ Nesâî, *süneni kübra*, Menâkıb, 13.

Hadisin senedi:

Zeyd b. Hârise⁴⁰⁴ → Üsâme b. Zeyd → Yahyâ b. Abdurrahmân⁴⁰⁵ →
Ebî Seleme b. Abdurrahmân⁴⁰⁶ → Muhammed b. Amr⁴⁰⁷ → Ebû Üsâme⁴⁰⁸ →
Musâ b. Hizâm⁴⁰⁹ → Nesâî

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

Resûlullah'a (s.a.s.) Peygamberlik vazifesi verilmeden önce yaşamış olan ve tek başına ölüme kadar doğru yolu arayan Zeyd b. Amr isimli şahsın, Kıyâmet günü yalnız başına bir ümmet olacağını belirten ilgili hadis, Nesâî'nin *Süneni kübra'sı* dışında Kütübi Tıv'a kaynaklarında yer almamaktadır. Zehebî, rivâyette nekâret olduğunu belirtmiş, Hakîm en-Neysaburî ise ilgili hadisin sahih olduğunu zikretmiştir.⁴¹⁰

2.30. Bize İyilik Yapan Birine Duâ Etmek

49 — حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ الْحَسَنِ الْمَرْزُوقِيُّ بِمَكَّةَ، وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعِيدِ الْجَوْهَرِيُّ، قَالَا:

حَدَّثَنَا الْأَخْوَصُ بْنُ جَوَابٍ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جَوَابٍ، عَنْ سُلَيْمَانَ التَّمِيمِيِّ، عَنْ أَبِي عُمَانَ النَّهْدِيِّ، عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَنَعَ إِلَيْهِ مَعْرُوفًا فَقَالَ لِفَاعِلِهِ: جَزَاكَ اللَّهُ خَيْرًا فَقَدْ أَبْلَغَ فِي النَّعَاءِ.

⁴⁰⁴ Zeyd b. Hârise b. Şerâhîl; Künyesi Ebû Üsâme meşhur bir sahâbidir, Hz. Peygamber'den (s.a.s) rivâyet etmiş, ondanda oğlu Üsâme ve başkaları rivâyet etmiştir. Faziletleri çoktur Mû'te savaşında şehid oldu. Bkz. Mizzî, c. 10 s. 35.

⁴⁰⁵ Yahyâ b. Abdurrahmân b. Hatîb; (v. 104) Üsâme b. Zeyd ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Muhammed b. Amr ve başkaları rivâyet etmiştir. İclî ve Nesâî onun Medineli, Tabî ve sikâ olduğunu zikretmişler. Bkz. Mizzî, c. 31, s. 435.

⁴⁰⁶ Bkz. 317 no'lu dipnot.

⁴⁰⁷ Muhammed b. Amr b. Alkeme b. Vakkâs; (v. 144) Ebi Seleme b. Abdurrahmân ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Ebû Üsâme ve başkaları rivâyet etmiştir. Onun hakkında Ebû Hatîm *Yüktebû Hadisuhu*; Nesâî *Leyse Bihi Be's ve sikâ* terimlerini kullanmışlardır. Bkz. Mizzî, c. 26, s. 215.

⁴⁰⁸ Ebû Üsâme, (r.a) Hammâd b. Üsâme b. Zeyd; (v. 201) Muhammed b. Amr ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Musâ b. Hizâm ve başkaları rivâyet etmiştir. sikâ ve sadûk olduğu zikredimîş. Bkz. Mizzî, c. 7, s. 217.

⁴⁰⁹ Musâ b. Hizâm et-Tirmizî; Ebû Üsâme ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Nesâî ve başkaları rivâyet etmiştir. Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 29, s. 52

⁴¹⁰ Hakîm en-Neysaburî, c. 3, s. 238.

Tercüme: Bize Hüseyin b. Hasan el-Mervezî ve İbrâhim b. Said, Ahves b. Cevvâb'tan, o Süayr b. Hims'tan, o Süleymân et-Teymî'den, o Ebû Osman'dan, o da Üsâme b. Zeyd'den rivâyet etti. (Üsâme) Dedi ki; Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurdu; Her kim kendisine iyilik yapıldığında, o iyiliği yapan kişiye: “Allah sana hayırlı bir mükâfat versin” derse, (o iyiliğe karşı) yeterli bir övgü (teşekkür) yapmış olur.⁴¹¹

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Osman⁴¹² → Süleymân et-Teymî⁴¹³ → Süayr b. Hims⁴¹⁴ → Ehves b. Cevvâb⁴¹⁵ → İbrâhim b. Said el-Cevherî⁴¹⁶ / Hüseyin b. Hasan el-Mervezî → Tirmizî

Rivâyetle İlgili değerlendirme:

Elbânî, bize iyilikte bulunan birine duâ etmemiz gerektiğini ifade eden ilgili hadisin, sahih olduğuna hükmetmiş.⁴¹⁷

2.31. Cebrail'in (a.s) Bir Sahâbî Şeklinde Gelmesi

50 — حَدَّثَنِي عَبَّاسُ بْنُ الْوَلِيدِ الرَّسِّيُّ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي، حَدَّثَنَا أَبُو عَثْمَانَ،

قَالَ: أُبَيِّنْتُ أَنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَعِنْدَهُ أُمُّ سَلَمَةَ، فَجَعَلَ يُحَدِّثُ ثُمَّ قَامَ،

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأُمِّ سَلَمَةَ: «مَنْ هَذَا؟» أَوْ كَمَا قَالَ، قَالَ: قَالَتْ: هَذَا دِحْيَةُ، قَالَتْ أُمُّ

⁴¹¹ Tirmizî, Kitab'ül-Birr, 88.

⁴¹² Bkz. 129 no'lu dipnot.

⁴¹³ Bkz. 130 no'lu dipnot.

⁴¹⁴ Süayr b. Hims et-Temimî: Künyesi Ebû Malik'tir. Süleymân et-Teymî ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Ehves b. Cevvab ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn onun sikâ olduğunu, Ebû Hatîm ise Yüktebü hadisûhû, vela yühteccü bihi demiş. Bkz. Mizzî, c. 11, s. 130.

⁴¹⁵ Ehves b. Cevvâb, Ebû Cevvâb; Kufî'dir Sadûk biridir ama bazen vehm yapıyor. Bkz. İbn Hacer, *Takribu't-tehzib*, s. 121.

⁴¹⁶ İbrâhim b. Said el-Cevherî; (v. 250) Ehves b. Cevvab ve başkalarından rivâyette bulunmuş ondanda Nesâî ve başkaları rivâyet etmiştir. Nesâî onun sikâ olduğunu zikretmiş. Bkz. Mizzî, c. 2, s. 95.

⁴¹⁷ Tirmizî, Kitab'ül-Birr, 88.

سَلَمَةَ: اَيْمُ اللّٰهِ مَا حَسِبْتُهُ اِلَّا اِيَّاهُ، حَتَّى سَمِعْتُ خُطْبَةَ نَبِيِّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُخْبِرُ جِبْرِيْلَ، اَوْ كَمَا
قَالَ، قَالَ: فَقُلْتُ لِاَبِي عُمَانَ: مِمَّنْ سَمِعْتَ هَذَا؟ قَالَ: مِنْ اُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ

Tercüme: Bana Abbas b. Velid, Mu'temîr'den, o babasından, o Ebû Osman'dan rivâyet etti. Dedi ki; bana şöyle haber verildi; birgün, Hz. Cebrail Resûlullah'a (s.a.s.) geldi, o sırada yanında Ümmü Seleme vardı. Konuştuktan sonra (Cebrail) kalktı, Hz. Peygamber Ümmü Seleme'ye bu kimdir? Diye sordu. O da, bu Dihye'dir. Diye cevap verdi. Ümmü Seleme; vallahi onu Dihye sanıyordum, tâki Resûlullah'ın (s.a.s.) konuşmasını duydum Hz. Cebrail olduğunu anlatıyordu. (Mu'temîr'in babası) dedi ki; Ebû Osman'a bunu kimden işittiğini sordum. O da Üsâme b. Zeyd'den, dedi.⁴¹⁸

Hadisin senedi:

Üsâme b. Zeyd → Ebû Osman⁴¹⁹ → (Mu'temîr'in) Babası⁴²⁰ → Mu'temîr⁴²¹ → Abbas b. Velid en-Nersî⁴²² → Buhâri

Rivâyetle İlgili Değerlendirme:

İlgili hadis, Müslim versiyonunda Mu'temîr b. Süleymân'a kadar aynı tarikle gemektedir. Mu'temîrden sonra Abdu'l-a'lâ b. Hammâd ve Muhammed b. Abdu'l-a'lâ adlı raviler yer almaktadır.⁴²³ Hadiste geçen Dihye ismi, sahâbî olan Dihye b. Helife el-Kelbi'dir. Sahâbîlerin en yakışıklılarından biriydi, Cebrail (a.s.) onun suretinde gelir, bazen sahâbîler onu görüyor bazende sadece Hz. Peygamber'e (s.a.s.) görünüyordu.⁴²⁴ Sened zincirinde yeralan râviler güvenilir olmasından dolayı ilgili hadis sahihtir.

⁴¹⁸ Buhâri, Menâkıb, 25; Müslim Fedâil, 100.

⁴¹⁹ Bkz. 129 no'lu dipnot.

⁴²⁰ Bkz. 362 no'lu dipnot.

⁴²¹ Bkz. 363 no'lu dipnot.

⁴²² Abbas b. Velid en-Nersî; (v. 328) Künyesi Ebû Fadl'dir. Mu'temîr b. Süleymân ve başkalarından rivâyette bulunmuş, ondanda Buhâri, Müslim ve başkaları rivâyet etmiştir. Yahyâ b. Maîn ve İbn Hibbân onun sikâ olduğunu zikretmişler. Bkz. Mizzî, c. 14, s. 260-261.

⁴²³ Müslim Fedâil, 100.

⁴²⁴ Aynî, c. 16, s. 221.

Tablo 1

Kütüb-i Tis'a'daki Rivâyetlerin (tekrarlar dâhil) Konu ve Kaynak Dağılımı

Konu	Muvattâ	Buhârî	Müslim	Nesâî	Ebû Dâvud	Tirmizî	İbn Mâce	Dârimî	Müsned	Toplam
Amel' il-Yevm ve Leyl				1						1
Bed'ül Halk		1								1
Büyu'		1	1					1	9	12
Cenâiz			1	1	2	1			3	8
Cihad ve Siyer		1		1	2		1		8	13
Ehadis'ül-Enbiya		1								1
Edeb		1							4	5
Fedâil		1	1			1			2	5
Ferâid	1		1	2	2	1	1	1	3	12
Fiten			1				1		3	5
Hac	2		4							6
Menâsik		1		7	2		1	2	9	22
Meğazi		1							2	3
Menâkib		1		3		2			1	7
Merda		1							7	8
Mesâcid							1		3	4
Mevâiz				1						1
Nikâh		2	1						1	4
Salât				1					8	9
Selam			3							3
Siyam				1	1				4	6
İsti'zan		1				1			3	5
İman			2						2	4
Tehâret				1			1		1	3
Ticaret							1			1
Tıb	1	1		1					1	4
İşreti'n-Nisa'				1						1
Zühd			1				1		4	6
Zikir			2						2	4
Toplam	4	14	18	21	9	6	8	4	80	164

Tablo 2**(Araştırmada Esas Alınan Rivâyetlerin Değerlendirilmesi)**

Hadis Numarası (Konu)	Rivâyetin Kaynağı	Rivâyetin Sıhhat Değeri
1. Yolculukta iki namazı birleştirmek	Muvattâ	Sahih
2. Yolculukta aceleci olmamak	Müsned	Sahih
3. Yolculukta aceleci olmamak	Müsned	Sahih
4. Alışverişe ne zaman fâiz bulaşır	Müsned	Sahih
5. Alışverişe ne zaman fâiz bulaşır	Müsned	Sahih
6. Alışverişe ne zaman fâiz bulaşır	Müsned	Sahih
7. P.tesi ve Perşembe günleri oruç tutmak	Müsned	Zayıf
8. P.tesi ve Perşembe günleri oruç tutmak	Müsned	Hasen
9. La ilâhe İllallah diyen birini öldürmek	Müsned	Sahih
10.La ilâhe İllallah diyen birini öldürmek	Müsned	Sahih
11. Erkekler için en büyük tehlike	Müsned	Sahih
12. Gelecekte fitneler artacak	Müsned	Sahih
13. Mirâs	Müsned	Sahih
14. Mirâs	Müsned	Sahih
15. Mirâs	Nesaî	Sahih
16. Tâun (salgın) hastalığı	Müsned	Sahih
17. Tâun (salgın) hastalığı	Müsned	Sahih
18. Tâun (salgın) hastalığı	Müsned	Zayıf
19. Tâun (salgın) hastalığı	Müsned	Sahih
20. Kâ'be'nin içinde namâz kılmak	Müsned	Sahih

21. Kâ'be'nin içinde namâz kılmak	Müsned	Zayıf
22. Kâ'be'nin içinde namâz kılmak	Müsned	Sahih
23. Kâ'be'nin içinde namâz kılmak	Müsned	Sahih
24. Hastaları ziyaret etmek	Müsned	Hasen
25. Hastaları ziyaret etmek	Müsned	Sahih
26. Hastaları ziyaret etmek	Müsned	Zayıf
27. İbadet eden biriyle dalga geçmek	Müsned	Hasen
28. Gebelikte cinsel ilişki zararlımı	Müsned	Sahih
29. Abdest nasıl alınır	Müsned	Zayıf
30. Abdest nasıl alınır	Nesaî	Sahih
31. Evlerde köpek ve heykel bulundurmak	Müsned	Sahih
32. Kabirleri camiye çevirmemek	Müsned	Sahih
33. Musibetlere karşı sabretmek	Müsned	Sahih
34. Gözyaşı rahmettir	Müsned	Sahih
35. Resûlullah (s.a.s.) kimi çok seviyor	Müsned	Zayıf
36. Resûlullah (s.a.s.) kimi çok seviyor	Tirmizî	Zayıf
37. Cennete en çok kimler girecek	Müsned	Sahih
38. İlmiyle amel etmeyenler	Müsned	Sahih
39. İlmiyle amel etmeyenler	Müsned	Sahih
40. Savaşta saldırı zamanı	Müsned	Zayıf
41. Kadınların giyimine dikkat etmeleri	Müsned	Hasen
42. Resûlullah'ın çocuklara olan sevgisi	Müsned	Sahih
43. Resûlullah'ın çocuklara olan sevgisi	Tirmizî	Hasen
44. Vusta namâzı hangisidir	Müsned	Zayıf

45. Duâ'da elleri kaldırmak	Müsned	Sahih
46. Kan vermek orucu bozarmı	Müsned	Sahih
47. Cennetin özellikleri	İbn Mâce	Zayıf
48. Tek başına bir ümmet olan şahıs	Nesaî	Sahih
49. Bize iyilik yapan birine duâ etmek	Nesaî	Sahih
50. Cebrail'in bir sahâbî şeklinde gelmesi	Buhâri	Sahih

SONUÇ

Üsâme b. Zeyd (r.a.), I/VII asırda İslâm dininin zuhûru ve hâkimiyeti döneminde Resûlullah'ın (s.a.s.) mübârek dizinde yetişmiş, özellikle hadis rivâyetiyle meşgul olmuş ve dönemin mürâcaat edilen güzîde sahâbîlerden biri haline gelmiştir. O, sünneti yaşama ve aktarmayla temâyüz etmiş bir sahâbîdir.

Üsâme b. Zeyd (r.a.), âshâb-ı kirâmın büyüklerinden Resûlullah'ın (s.a.s.) sevgilisi diye meşhurdur. Babası, Resûlullah'ın (s.a.s.) âzâdlılarından Zeyd bin Hârise'dir. Annesi, Resûlullah'ın (s.a.s.) dadısı Ümm-i Eymen, Künyesi, Ebû Muhammed'dir.

Üsâme b. Zeyd (r.a.) Resûlullah'dan (s.a.s.) gelen rivâyetleri en küçük detayına kadar büyük bir hassâsiyetle koruyup aktarmıştır.

Üsâme b. Zeyd (r.a.), Resûlullah'tan (s.a.s.) doğrudan ve dolaylı olarak naklettiği rivâyetler tekrarlarıyla beraber 164 hadistir. Biz, senede ve metne riâyet ederek bu rivâyetleri 31 konu başlıklı 50 hadiste topladık ve bunları hadis kitaplarının en mu'teberleri olan *Kûtub'-i-Tis'a* eserlerinden araştırdık. Hadis mutahassısları tarafından bu rivâyetlerin 35'nin sahih, 5'nin hasen ve 10'nun zayıf addedildiğini tespit ettik. Ayrıca her hadisin tekrarlarına ilgili hadisten hemen sonra işaret ettik; ayrıca diğer versiyonlarını, metin ve râvi farklılıklarını da dile getirip izah etmeye gayret ettik. Bunun neticesinde bizde; meşhur sâhâbî Üsâme'ye ait rivâyetleri nakleden râvilerin büyük çoğunluğunun udûl ve güvenilir olduklarına dair kanâat hâsıl oldu.

Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) Resûlullah'tan (s.a.s.) rivâyet ettiği hadisler genelde 31 konuyla ilgilidir. Bu konular edep, cihat, nikâh, mirâs gibi çok geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Ayrıca Üsâme (r.a.), Resûlullah'ın (s.a.s.) özel sevgisine mazhar olması ve Resûlullah'ın (s.a.s.) hac yolculuğunda hazır bulunmuş olması hasebiyledir ki, rivâyetlerinin önemli bir kısmı menâsık konuları ile ilgilidir.

Çalışmamızda; Üsâme b. Zeyd'in (r.a.) rivâyet ettiği hadislerin her birinin tahriçleri ve tercümelere yapılmış; ayrıca hadislerin kaynaklarda dağılımı hususunda bazı tesbitlere de yer verilmiştir. Üsâme b. Zeyd'in rivâyetlerini nakleden râvilerin isimleri, künyeleri, rivâyetleri ve vefât tarihleri araştırılarak tesbit edilmiş, cerh ve ta'dil yönünden kısaca değerlendirmeler yapılmıştır.

Üsâme b. Zeyd'in hayatı, rivâyetleri ve rivâyetlerini nakleden râviler hakkında bilgi vermeye çalıştığımız bu tezin fevkinde daha geniş çalışmaların yapılmasını diler bu büyük sahâbiyi rahmetle anarız.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî, *el-Müsned*, thk. Şuayb el-Arnaûd, 1. Baskı, 45 Cilt, Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2001.
- Aynî, Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed, *Ümdetu'l-Kârî Şerhu Sahîhu'l-Buhârî*, 1. Baskı, 25 Cilt, Beyrut: Dar'ül-Kutub'il-İlmiyye, 2001.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrâhim b. Mugîre b. Berdizbeh el-Cu'fî, *Sahîhu Buhârî*, Beyrut: Dâru İbn Kesir, 2002.
- Canan, İbrâhim, *Kütüb-i sitte muhtasarı tercüme ve şerhi*, 1. Baskı, 17 cilt, Ankara: Akçağ Yayınları, 1990.
- Çakan, İsmâil Lütfü, *Hadis Usulü*, İstanbul: MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 23. basım, 2010.
- Çelikkol Kara, Hilal, *Üsâme b. Zeyd*, İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2011.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahmân b. Fazl, *Sünenü'd-Dârimî*, thk. Hüseyin Selim, 1. Baskı, 4 Cilt, Riyad: Dâru'l-Muğni, 2000.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. Eş'as es-Sicistânî, *Sünen'î Ebû Dâvud*, Riyad: Mektebet'ul-Meârif, 2003.
- Hakîm, Muhammed b. Abdullah b. Muhammed en-Neysaburî, *Müstedrek Ala's-Sahih*, 1. Baskı, 4 Cilt, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1990.
- Hatîb el-Bağdâdî, Ebû Bekr Ahmed b. Ali b. Sâbit, *Tarih-u Bağdâd*, 1. Baskı, 17 Cilt, Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 2001.
- İbn Abdîlberr, Ebû Ömer Yusuf b. Abdillâh el-Kurtûbî, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-ashâb*, 1. Baskı, Ürdün: Daru'l-Alam 2002.
- İbn Asâkir, Takıyyuddîn Ebû'l-Kasım Ali b. Hasen b. Hibetullah, *Tarih-u Dimaşk*, thk: Amr b. Ğarâme el-Amravî, 1. Baskı, 80 Cilt, Dimaşk: Dâru'l-Fikr, 1995.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebû'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Muhammed b. Ahmed, *el-İsâbe fî temyizi's-sahâbî*, thk: Âdil Ahmed Abdülmevcûd ve Ali

- Muhammed Muavviz, 1. Baskı, 8 Cilt, Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, t.y.
- , *Takrîbu't-tehzîb*, thk: Ahmed Şağîf, el-Pakistani, Dâru'l-Asime, t.y.
- , *Nüzheti'n-nazar fî tevdihi nühbeti'l-fiker*, Ankara: İ'tisam yayımları, 2016
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni, *Sünen'u İbn Mâce*, thk. Muhammed Fuad, Abdalbaki, Kahire: Dâru İhya'i Kutub'il-Arabiye, 1918.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Meni', *et-Tabakâtu'l-kebir*, 10 Cilt, Kahire: Mektebetu Hancı, 2001.
- İbnu'l-Esîr, İzzuddîn Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed eş-Şeybânî, *Üsdü'l-ğabe fî ma'rifeti's-sahâbe*, thk: Ali Muhammed Muavvid, Adil Ahmed Abdü'l-mevcud, Beyrut: Dâru'l-kutûbi'l-ilmîyye, 1996.
- Mâlik, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes, *el-Muvattâ'*, thk. Abdurrezzâk Mehdi, 1. Baskı, Lübnan: Dâr'ul-Fecir, 2014.
- Mizzî, Cemaleddin Ebû'l-Haccâc Yusuf b. Zeki b. Abdurrahmân, *Tehzîbu'l-kemâl fî esmâi'r-ricâl*, thk: Beşşâr Avvâd Ma'ruf, 6. Baskı, 35 Cilt, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1994.
- Muhammed Rızâ, *Muhammed Resûlullah*, Beyrut: Dâru'l-İhya Kütubi'l-Arabiyye, 1966.
- Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Neysâbûrî, *Sahîhu Müslim*, 1 Cilt, Riyad: Beytû'l-efkar'üd-Devliyye, 1998.
- Nesâî, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb, *Sünen'in-Nesâî*, 1. Baskı, 1 Cilt, Riyad: Mektebet'ül-Meârif, t.y.
- , *es-Sünen'ül-Kübra*, 1. Baskı, 12 Cilt, Beyrut: Müessset'ür-Risale, 2001.
- Koçyiğit, Talat, *Hadis Usûlu*, Ankara: T.D.V, 2007.

Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevra, *Sünen'üt-Tirmizî*, 1. Cilt, Riyad: Mektebet'ül-Meârif, t.y.

ez-Zehebî, Şemsuddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymaz, *Târîhu'l-İslâm ve vefiyyâtü'l-meşâhîr ve'l-e'lâm*, thk: Tedmîrî Ömer Abdusselâm, 1407, Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-Arabî, t.y.

-----, *Tehzîbu siyer'i-a'lam'in-nübelâ*, thk: Şuayb el-Arnaûd 1. Baskı, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1991.

